Res. 4°
Chem.
27
m

:— ~~A. 3 ... R.~~
6 . 46

sub signo regis
sub signo regis

H

Ego

Bernardus Palmarius

in acie Campi [illegible] almae ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Urbis M: aromatarius
ma[illegible]

Bernardo
[redacted] Palmaro

Ex libris Bernardi [redacted] Palmarij
Aromatarij in Acie Campi
florei
Sub Signo Reggis

J. W. Ritter

69

99/39

Ex Libris

Bartholi Nappini Romani

Emp. die 13. 9bris 1679

Tal. 3

4° Chim. 27. m

R

m

IO. BAP. PORTAE NEAPOLITANI

DE DISTILLATIONE

LIB. IX.

Quibus certa methodo, multiplici; artificio, penitioribus naturæ arcanis detectis, cuiuslibet mixti in propria elementa resolutio, perfectè docetur.

ROMÆ, M. DC. VIII

Ex Typographia Reu. Cameræ Apostolicæ.

SUPERIORUM PERMISSU.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

MVM MVM

IN CLARISS. AC DOCTISS. VIRVM IO: BAPT. PORTAM NEAPOLITANVM

Varia Epigrammata

אַךְ זֶה כּוֹלֵל פּוֹעֲלֵי אֵל כִּי יִתְהַלֵּל אֶת־עֲכָאוֹתָם
יִתְעָרֵב־לוֹ כָּל־אַיִשׁ לִבּוֹ וַיֵּטֶה אָזְנוֹ אֶל תּוֹעֲלָתָם
מוֹרְטָא יאמַר חַפִּילוֹסוֹף עַל־כָּל־שֶׂכֶל אֶת תִּפְאַרְתָּם
עוֹלֶה עַל עָב יַחְקֹר תַּחְתִּית כֶּסֶף זָהָב כִּמְצוּלָתָם
יִסְפֹּר שִׁיחַ שָׂרַח יִצְמַח יַבֵּשׁ אוֹרֵלָח רֵן סִבּוֹתָם
יַגִּיר כֹּחָם יָבִין סוֹדָם גּוֹפָם עוֹרָם וּתְחֹלַתָם
יַשְׂכִּיל מִקֶּדֶם אֶל כָּל־מַטְעַם אֶת אִיכוּתָם גַּם מָהוּתָם
עָשָׂב יַקֵּה מַתּוֹק אוֹ מַר לַשִּׁקּוּת זוּגָם יְרֻלּוּף אוֹתָם
וֶרֶד לְקָצוֹר יוֹם טוֹב לְקָטוֹף כָּל־סוֹד לִשְׁרוֹף עַד תַּכְלִיתָם
כָּל־טוֹב טִיּוּם עֵת יַכְשִׁים אֶת עֲכָאוֹתָם גַּם טַפְעָלָתָם
אָמְשֹׁל סֵפֶר אֶל גַּן שָׂפַר בְּשֶׂם וָמַר עִם סוּרוֹתָם
וּלְחָעֲנֵן רַם פְּרִכְיָיו כָּל־עֵץ תְּחִיָה עַל אַרְצוֹתָם
בַּן חָוא גְּפָאֵר כַּן חוּא נָתָר כַּכּוֹכָבִים שִׁמְסִילוֹתָם
חַסְרֵךְ יוֹרֶה תַּלְמִיר מוֹרֶה חָכְמַת קוֹנֶה בְּקְהַלָתָם
יְתַן שְׂכֶח כָּל־אָדָם לָךְ יָרוּם אוֹתָךְ עִם בְּרָכָתָם

Ex Hebræo.

PArue liber, quod finxit opus fabricator Olympi
Obtegis angusto, concelebrasq; sinu.
Illecebris animos, aures dulcedine mulces,
Quæ non PORTA tuum pectora cogit opus?
Tu sublime feris diuino vertice cœlum;
Et tibi (pro Superi) sydera, terra patet.
Percupis ignotas rerum tentare latebras,
Eruis è cœco fulua metalla solo.
Herbarum varias causas, viresq; recenses,
Et memoras formas, munera picta Deùm.
Pandis odoratos iucundo rore sapores
Quosq; parit succos, igne tepente focus.
Tempore quo debent rorantia gramina carpi,
Et quo siccari sole micante, doces.
Qualis Orontæo manantia Balsama trunco
Hortus alit Myrrhæ sæpe rigatus aquis.
Qualia vel gelido nigrantia nubila cœlo
Lapsa rigant virides arboris imbre comas.
Talis culte liber toto es celeberrimus orbe,
Et nites vt rutilo fulgida stella polo.
Quisquis adest, quem docta suum Tritonis alumnum
Finxerit, & plenus numine quisquis adest,
Persoluat grates, & debita premia laudùm
Reddat, reddat bonos, gloria, fama, decus.

Οδμὴν ἀνθεμόεσσαν ἐΰσκοπος ἴδμονι τέχνη
Γράψε τύπῳ, γλυκερῆς ἄμμοραν ἀμβροσίης.
Αλλὰ τεὴ ἐς τήνδε βροτοῖς διεπέφραδε μῆτις.
Οσσα νόον νικᾷ σῆς φρενὸς ἔργα πέλει.

E Græco.

ARte coloratos flores imitatur Apelles,
Sed viridi nullus cespite manat odor.
Pingit odoratos BAPTISTA. quod effugit artem,
Ingenium PORTAE nobile fingit opus.

BLandus honos, Virtusq; simul delubra tenebant;
Sed binis templis vnica PORTA fuit.
Tu quoq; virtutem coniunctam nactus honori,
Amborum digne PORTA vocandus eris.

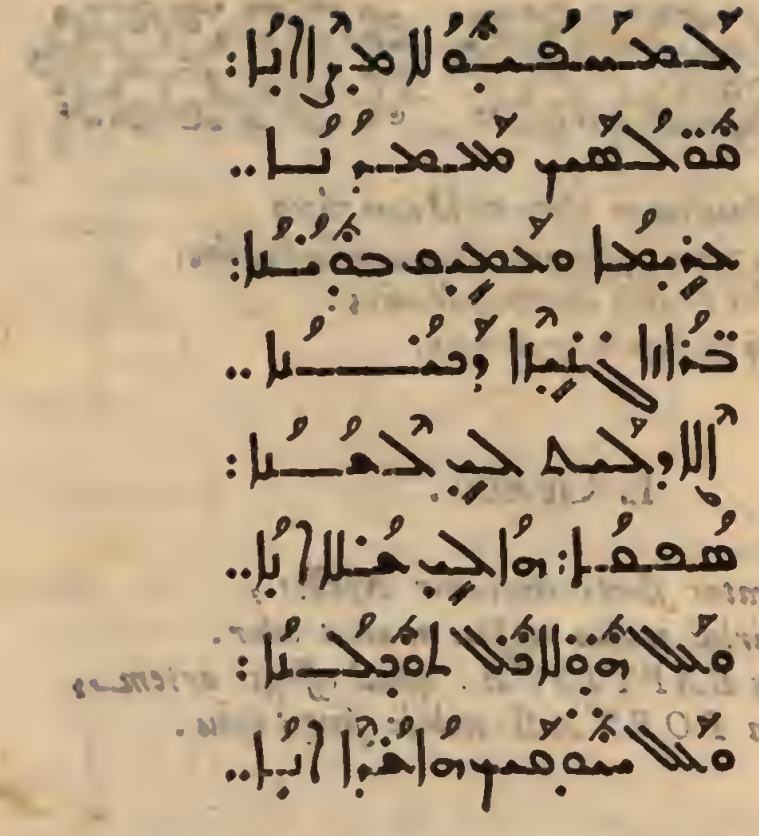

Ex Chaldæo.

TV, quem Palladia ſapientia reddidit arte
Inſignem, Natura ſuum formauit alumnum,
Et res edocuit cœca caligine merſas.
Carminibus, BAPTISTA, meis indictus abibis?
Sed quia mellitæ non eſt mihi copia linguæ.
En ſileo, Patrijſq; notis, cultisq; libellis
PORTA tuis, meritarum impono pondera laudum.

آنی که بود بر آسمان قطب زمان
علامهٔ علم و فاخری ادمیان
افلاطون حکمت بقراط جهان
در بحر معانی در یکتا و نهان

E Persico.

HAud aliter fulget rutilo virtutis olympo;
Quàm Polus. Hunc celebrat fama; Mineruæ, decus.
AEqualis Cooq; seni, doctoq; Platoni,
Immensi est Sophiæ lucida concha maris.

Свѐ славе од свита, и свакà ташѣина,
Ка ѣур пò сва лита, би када чувена,
Ни такаа ниѣе бит, каа ѣесу господина,
Ки се порта зовѐ, племенита рода,
Своѣу славу с̓овωм, никωр не посади,
Срамотом великωм, да не чуѣе ѣади,
Поклеѣе толика, да ниѣедан ѣазик,
На пулно сповидат, неѣе моѣи вик,
Затω господину, овому буд дника,
и слава велика, каа живе до вника,
Коѣу неѣе моѣи, нигдорму попасти.
а киѣе хтит тлачит, нѣу ѣе узвишити,

Ex Illyrico:

QVicquid Fama loquax Orbis celebrauit in oris:
Quicquid bonos peperit quidquid prænuncia laudū
Gloria iam cecinit, cunctis placidissima seclis.
Virtuti cedat PORTAE, concedat honori.
Nemo suas laudes componere laudibus ausit
BAPTISTAE, Nemesis sumet pro crimine penas;
Quis decus, & tantæ dicet præconia famæ?
Ergo dum Cælum radiantia sydera pascet,
Dulce per ora virum volitet memorabile nomen.
Quod nullum poterit fallax euertere tempus,
Et pressum, sublime volans, æquabit Olympo.

Վերա գերէքս է գովասան
Այս է գերեալ իմաստնոյ բան
Ճարտարաբանուք անուն ընթանան
Խոնլամանեաց դորն է միան
Եւ գերողին է գովասան
Նաև իշխանեաց յոյժ է պարծան
Վս̃ նշ̃ իմաստութեան
Որ էութեան մեր գերեցուն
Յոյժ իմաստունք. ոյք իմացան
Արծագէ և. ասսկու Զուր է հան
Ոչ թէ դալար խունկ միան
Այլ ամ. ծաղկուց որկան
Վս̃ մարդու հնահանդութեան
Փառք և պատիւ իմաստութեան
Որ ընութեան բանն բանան

Ex Armeno.

ARte laboratos dum scripsit PORTA libellos,
Doctiloquis Sophiæ causa, modusq; fuit.
Vnde suam viuax PORTAM sapientia dixit,
Et tulit insigni laude, grauesq; viros.
Si spectes libros, nulli virtute secundum.
His etenim miris defluit vnda modis.
Cogitur in guttas argentea bractea flammis,
Inq; leues auras aureus imber abit.
AEraq; tabescunt, rorantesq; ignibus herbæ,
Lætaq; vis florum victa calore, fluit.
Quis tot (iò Superi) mortalibus extudit artes?
Cœlicolæ, an Genius maximè PORTA tuus?

Dictorum ἀνακεφαλαίωσις.

Εθνεα te celebrant ἑτερόθροα, Graius ἀείδει,
ἴδμονα μῆτιν Arabs, Ausonius σοφίην.
Et νόον Armenius, Γεραρὴν Taulantius Artem,
Μῆχος Idumæus, δήνεα magna Syrus.
Omnes εἰν ἔργοις πάντεσσι δαήμονα laudant
Πατρῴοις numeris, carmine μουσοτόκῳ.
Vox ἴα, non οἴη, sed ἴην sapientia fundit,
Θέσκελον eximiæ σῆς decus ἰδμοσύνης.

IOANNES BAPTISTA PORTA NEAPOLITANVS ANNO ÆTATIS SVÆ LXIIII
I. Laurus f.

ILL. D. D.
FEDERICO CAESIO
MONTIS COELII
MARCHIONI II. ETC.

IO. BAPTISTA PORTA
Neapolitanus fœlicitatem.

QVO me munere (mactę virtute noua, & maiore ſpe Adoleſcens Illuſtriſsime) à tot tantisq; beneficijs, & amore redimam, quibus me quotidie nectis, & diſtringis, ne ingratitudinis notam, mihi maximè inuram? Non enim tanti ſunt (noſco meas imbecilles vires) vt poſsint tuis meritis æquari: ſed quantuluſcumq; ſim quantulæcūq; vires fuerint omni curâ, & ſtudio enitar, vt ſi à propoſito ſigno aberrem, ſaltem in te mei amoris, & obſeruantiæ memoria ſemper extet. Sed tuæ fortunæ, & naturæ magnitudines narraturus, ita me earum exuberans cumulus deterret, vt vnde exordiar, non ſat ſciam: Videor enim

eum imitari, qui firmamenti ſtellas enumerare ſtudens, nunc ab inſignioribus, nunc à minimis, nunc à fulgentioribus, tandem à tanto numero obrutus ab enumeratione deſiſtit. Sed coactus tandem incipiam. De CÆSIA gente dicturus aliquid altius exordiar. Ab Herculis Thebani Nepote Cæſo (Teſte Pauſania) Argiuorum Rege, cuius Poſteri è Græcia in eam Italiæ partem, quæ Magna nuncupabatur, venere, & illinc Romam, Cæſiam Gentem nomen, & originem duxiſſe, Græcorum monumenta teſtantur. Vnde ſi Cæſios omnes, qui in Romana Rep. domi, foriſq; tùm ſacris, tùm profanis dignitatibus præſtitere, quiq; tandem in Pannonijs ſibi Imperium compararunt, vellem recenſere, longè epiſtolæ modum narratio ſuperaret, eorum namq; bella, Vrbium euerſiones, Regnorum excidia, temporum longinquitas ſub ſeculorum tenebris aboleuerunt memoriam. Sed ad recentiora tempora deuenientes ex Aquitania Galliæ Prouincia Cæſios prodijſſe vetus eiuſdem familiæ Chronicon indicat. Hinc primum Probus ille Narnienſis Epiſcopus numeratur, cuius ope Otho II. Imperator à Pyratis captus, Romæ Imperioq; in-

colu-

columis restitutus est, quo maximo beneficio astrictus Cæsar, in causa fuit cur Otho filius Imperij hæres, omni studio contenderit, non solum, vt Gerebertus, qui Syluester II. fuit appellatus Probi Nepos summus Philosophus, omnibusq; scientijs eruditus, ad Pontificatus apicem veheretur, verum etiam Federicum eius fratrem Cæsiæ Familiæ Primum in Italia restitutorem, castris, pagis, dominijs, Cæsareisq; muneribus auxerit, & ornauerit. Qui Castrum Aquitanum prope Spoletum in Vmbria, ne Aquitaniæ nomen periret, construxit. Aliud Oppidum ibidem restitutum Cæsium à nomine Familiæ eius posteri denominarunt. Sed quis, Cæsios omnes enumerabit, qui Romæ dignitatibus, & prærogatiuis effulsere? Petrus Cæsius Aquitanus S. Francisci Assisinatis socius viuente Diuino illo viro primus Ordinis Minorum Præpositus Generalis electus, adeò sanctitate, & miraculis clarus emituit, vt Beati nomen meruerit. Paulum Leo X. P. M. eximiæ virtutis ergò inter purpuratos primum adscripsit. Federicus scientiarum ornamentis, prudentiæ pariter, ac prouidentiæ insignitus à Paulo III. Cardinalis creatur, mox, & Petrus Donatus post dignissi-

mas legationes purpureo galero donatur, quorum omnium virtutes, & dignitatem Illustrissimus Cardinalis Bartholomeus Patruus tuus exequat. Tacebo Episcopos, Archiepiscopos, Apostolicæ Camerę Clericos per multos Præturis, Ecclesiasticisq; dignitatibus cohonestatos, strenuos milites, qui propria virtute multorum Oppidorum, & Castrorum dominia sibi, posterisq; peperere. Riccardus Beati Petri Frater Federici Imperatoris Camerarius Arnulphæ Terræ comitatum obtinuit. Benedictus, & Simon fratres palatini Comites, pro Carolo IIII. Imperatore Vmbriam gubernarunt. Antonius Cæsius oppressam à Ladislao Rege, & Bracchio Montono Narniam strenuè defendit, atq; in Pontificis fidem detinuit, ob id Pontificis publica vectigalia, & immunitates concessere. Pientissimus Petrus ter Vrbis Senator Menzani Comes creatur. Ioannes Iacobus Aquæ Spartæ, & Suillatûm dominium obtinuit, quod modo ab Excellentissimo Duce Federico Patre tuo pluribus Oppidis adauctum, possidetur; quid Cæræ etiam Ducatum, Monticellorum, & Riani Marchionatus, totq; alia castra, quæ pariter à Cæsijs dominantur? Quamobrem dici poterit Cæsiam fami-

familiam, Episcoporum, Cardinalium, Pontificum; summorumq; Procerum seminarium extitisse. Omittimus matrimonia cum nobilissimis Italiæ familijs contracta, Liuiana, Catamelata ex strenuis Venetorum Ducibus Bartholomeo, & Erasmo, Varana, Corbaria, Monaldense, Malatesta, Ballionia, Actia, Anguillaria, Caietana, Vrsina, Sabella, & alijs. Omittimus Templa, Cœnobia, Pagos, Arces, Palatia, Viridaria, & Magnifica ædificia ab eisdem constructa. Sed ne videamur in minus necessarijs immorari, missa hæc faciamus, quæ fortasse cum alijs Principibus communia habes: dicamus quę propria sunt, ac perpaucis concessa, vix enim decimum, & nonum agens annum philosophiæ, & vniuersæ matheseos scientias emensus, ad reliquas assequendas inflammatus, ita te cunctis admirabilem reddis, vt ijs solum natus videaris. Quis animi tui mirificum candorem, fraudis insciũm, doli expertem, nulla labe commaculatum non laudauerit? comitatem morum, suauitatẽ, atq; vrbanitatem ingenij, genijq; acumen? verè non immeritò in te quadrare poterit, quod sapientissimus ille vates cecinit.

In te mixta fluunt, & quæ diuisa beatos
Efficiunt collecta tenes

Quibus illecti virtutibus insigniores philosophi, doctioresq; viri ita frequenter vndiq; ad te concurrunt, vt ad Lycæum concedere sibi videantur, quibus cum perpetuo versando tuam domum veluti nobilissimam Academiam illis exhibes, & ita inter eos excellis, vt omnium animos in tui amorem, & admirationem conuertas, & virtutum splendore maiorum tuorum decora, vel æques, vel superes, quæ cum temporum iniuria diu latuerint ex cineribus rediuiua immortalia surgunt, nec solum pristinum nomen recipiunt, sed maiore gloriæ splendore refulgent. Iure igitur, te in mei libelli de Distillatione Patronum nuncupare non dubitaui; ille enim, vt spiritus puriores, & quintas rerum essentias modum extrahendi pertractat, mirabiles secretiores naturæ vires ostendit; ita fœlicissimo ingenio tuo naturalium causarum solertissimo scrutatori, aliquale præbebit pabulum, meæq; erga te deuotionis monumentum testabitur. Hoc interim fruere, mox alius à me donaberis. Vale. Neapoli 20. Iulij 1604.

PROOEMIVM.

EO *semper genio, & ingenio fui, benignissime lector, vt ea studia me magnopere delectarent, in quibus admiranda Naturæ secreta complecterentur, humano generi necessaria fuissent, & laudem, & gloriam parere potuissent. Sed inter innumeras, & varias artes, & scientias, quas in mundo monstrifica hominum ingenia peperere, nulla est profectò distillationis arti anteferẽda, tùm ad multiplices medicinæ vsus, ad humani corporis ornatum, & decorem, tùm quod eam viri maximi ingenij, & rerum celebritate perspicui maximè exercuerint, & coluerint. Hæc enim perutilis ars naturam æmulatur, illamq; coadiuuat, tàm mira efficiendo, vt vix oculis, & operibus fidem præstes. Mirificos in Medicina effectus pari. Simplicium nobilissimæ, & tenuissimæ par-*

partes, viuifici ſpiritus, proprietates ipſæ, quæ in medio Naturæ ſinu, abditis penetralibus, quaſi in proprijs ſuis ſedibus nidulantur, & fouentur, huius perelegantis artis ope ex corporea, & ignaua mole ob ſuæ impuritatis vinculis expurgatæ, vindicatæq; cum in apertum veniunt in medendis humani corporis malis viſenda, ſuſpiciendaq; efficiunt opera. Naturalium rerum vires in ſuo corpore obtuſæ, & conſopitæ, dum languent ægri, qui ex his ſalutem, & medelam implorant, coguntur magnam molis quantitatem abſorbere, vt quamplurimis diebus vix quicquam ſalutis nanciſcantur. At nunc varijs diſtillationibus occultæ vires foras eductæ in parua quantitate, & maximo temporis compendio feſtinam opem, & vitam largiuntur, & ægri, qui tunc temporis momento, moroſiore palato laborantes turbida, fœtulentaq; decocta nauſeabundo ſtomacho reſpuebant, nunc lympidiſſimis, odoratisq; aquis cum maxima ſtomachi iucunditate, & oris oblectamento expetuntur. Ex Guaiaco Rhabarbaro, metallis, lapidibusq; penitiſſimæ rerum eſſentiæ extrahuntur, viſu, guſtuq; periucundæ, longeq; viribus vegetiores: Aqua in qua maximum vitæ momentum ex locis, quæ lambit venenoſas, & peſſimas qualitates adſciſcit, vix guſtata perceptibiles, diſtillatione innoxia redditur, & præſtat fluuiali, pluuialiq;, quam Hippocrates multum extollit, cum nunquam putreſcat, & ſi quid ſordidi habet, reſpuit. Qui vitæ diuturnitati, & commoditati ſtudent, non niſi diſtillatas aquas ebibunt, vt à quãplurimis magnatibus factitatum vidimus. Hac arte incendiaria parantur olea; facillimæ incenſionis, difficillimæ extinctionis, in bellicis operibus multas vtilitates afferentia. Quis narrare poterit balſama, quæ breui temporis momento vulnera ad cicatricem conducunt, imò vt eorum vix remaneat veſtigium? Quis aquas, & olea ad hominum, mulierumq; ornamenta, & myropolis ad ſuauiſſima odoramenta conſtituenda? Quis elixires ad innumera Medicinæ opera? Immenſi profectò laboris hæc erit enumerare. Hac arte emen-

dantur,

dantur, permutantur, intenduntur, remittunturq; simplicium vires. Calcanthum calidissimum est, & per se solum obest stomacho, sed oleum ab eo extractum ventriculum amissis viribus languentem, cum ingestos cibus coquere, & suo officio fungi nequeat, roborat, instaurat, appetentiam excitat, humorum putredinem tollit, corpus refrigerando. Elicitur è vino aqua, quæ ex innumeris, qua præstat vitæ operibus, Vitæ aquam vocant. præstantissima est ad extrahendas rerum essentias, quibus omnibus ferè vitæ periculis occurritur, infirmitates pellendo, sanitatem confirmando, vt quasi cerui, serpentes, ac nouellæ phœnices senectam exuamus, & immortalitatem ferè consequamur, nec solum ad viuendum, sed etiam ad sanè, commodèq; viuendum conducunt, sine qua humana vita manca, & deficiens esset. Sed artis ea semper dignitas fuit, & excellentia, eademq; authoritas, vt nobilissimi quique Principes, & Reges nomine, & ingenio celebres apud se nasci, apud se foueri, & honestum, & glorioſum existimarunt. Ex tot illustrium virorum numero hi nunc in mentem occurrunt. Scribit Albucasi, orientales Indiæ Reges, & præcipuè Ambracue huic scientiæ maximam operam nauasse, Thomas Phrygius, Britanniæ, ac Daniæ Reges plurimum se hac scientia delectasse. Itidem Robertus Neapolis, & Franciscus Galliæ Reges, Hercules, & Alphonsus Ferrariæ Duces, eam proprijs studijs maximè decorarunt. Nec postremo annumerandi sunt Cosmus, Franciscus, & Ferdinandus Magni Hetruriæ Duces, qui rudem adhuc artem, nec absolutam suis liberalibus auspicijs susceptam, nulli diligentiæ, studio, laboribus, & impensis parcendo, quicquid succisiuis nanciscerentur ocij horis, ex grauibus dominij curis respirantes, his studijs curam impendendo, ad culmen perduxerunt; Vnde plurimum excellentiæ, & venustatis his artibus accessisse, & sibi gloriæ, & authoramenti, eis tàm præclarè hominum sanitati consuluisse, ob id semper grata in hominum memoria viuent egregium nomen

men tanto posterum beneficio comparati, quorum æmulatione ad non paruæ authoritatis principes fama demigrauit, vt ipsi omni conatu, & opere his studijs impensè delectentur, & veluti solertissimi abstrusarum rerum indagatores, noua quotidie inuestigentur, ars semper augetur, vt omne eis acceptum referendum sit, nec parum subsecuta ætas eis debet. Nec defuerunt viri ingenio, & doctrina præstantes, qui huic scientiæ magnum ornamentum addidere; Hermes, Geber Arabs, Gigil, totq; Philosophi, qui in turba numerantur, & apud nos, Hortolanus, Restius, Raymundus Lullius, Arnaldus de Villanoua, cæteriq;, quos ne tædio lectores afficiam, omittere decreui.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI De distillatione.

LIBER PRIMVS.

Primordia pandit distillationis, eiusq; causas, & instrumenta.

Vtrum distillatio sit veterum, vel recentiorum inuentum. Cap. 1.

CVM à curiosis ingenijs sedulo perquireretur, vtrum distillationis ars sit veterum, vel recentiorum inuentum, quod rationi cõsonum videtur, in medium afferre decreui. Cum apud antiquiores Græcos nullam de his artibus mentionem factam vidissem, iudicaui penitus illis incognitam; nam Dioscorides modum picem distillandi describens, ita inquit. Excipitur, dum coquitur pix velleribus puris supra eius halitum expansis, & cum illo permaduerint expressis in vas, hoc fit quandiu percoquitur. Alij quoq; hoc artificio

ex corrupta aqua puram eliciunt: supra magnam ollam componebant ligneos bacillos, cancellatim contextos, extendentes lanam optimè lotam, subiectis mox cãdentibus prunis, vaporarios habitus suggerentes excipientes exprimebant. Grapaldus ex Fumanello excipiens Arabum inuentum tradit. Auicenna, qui sexcentis ab hinc annis vixit, de catarro loquens alembici, & distillationis meminit. Cum alimenti superfluitates in ventre non excernuntur in vapores abeunt, qui in cerebrum impetu facto, caput replent, hos suo rigore in humorem vertit, qui per nares defluit, veluti in alembico, & alueo subiecto, in pileum vaporibus ascendentibus per vasis nares ad inferiora fit defluxus. Idemq; rosaceæ aquæ meminit. Arabes, qui de Chirurgia scripsere, apud se natam, & educatam dixere. Rasis, & Albucasi eiusdem familiæ odoratam aquam ex rosis extrahere docent eo modo, quo Reges extrahere consueuere. Geber de hac re luculentissimè scripsit. Sed quid sentiam explicabo. Distillationis artem Alchimiæ germanam, eodemq; partu natam semper existimaui, cum quamplurimæ Alchymiæ operationes sine distillatione fieri nequeant, & dum artifices metallicam artem exquirerent, multa distillationum secreta reperererunt. Hermes antiquissimus scriptor de philosophorum lapide loquens dicebat. Portauit ventus in ventre suo, & vt cuncti interpretes vnanimiter sentiunt, de distillatione locutum dicunt, nam res in halitus soluta, summa petens, indeq; relabens, videtur ventum in suo

ventre portare, doctissimiq; Arabes philosophi eum secuti, qui de lapide scripserunt, antiquissimi fuere. Sed nouissimè ad Græcos & Latinos manauit, apud quos multis temporibus intentata iacuit. Nicander de rosacea loquens aqua, alembicum, & destillatorium describit.

Quid sit distillatio. *Cap.* II.

DIstillatio Græcis καταλαγμὸς dicitur, propriéq; significare videtur paulatim fluere, & quia alembicorum rostra paulatim & guttatim stillant, ideò distillare dixerunt. Virgilius

distillat ab inguine virus.

Distillatoriũ vas Grapaldus vocat, quo, suppositò igne, simplicia in aquam versa distillando per epistomium transeunt. Geber in summa perfectionis, distillationem ait esse vaporum aqueorum in vase eleuationem. Sed hæc definitio mihi deficiens & inania videtur. Nam inter distillationis species, eam, quæ per filtrum fit, cõnumerat, quæ per vaporum eleuationem non fit, neque per vas, Præterea neq; caloris vim meminit, ex qua totum fit. neq; distillatio per descensum fit per vaporum eleuationem. Aliqui velut inopi vim ignis addiderunt: sed potius vi caloris dicere debuerunt; nam non solum vi ignis: sed fimi, calcis, solis, rerumq; aliarum calidarum eleuatio generatur vaporum. Langius ita

definit. Distillatio est humoris per calorem in vaporem resoluti à frigore rursum inspissati eliquatio. Sed in distillatione humor non eliquatur: sed resoluitur in vaporem, nec semper frigore vapor inspissatur, nam in valentium aquarum distillationibus vapores summa pilei petentes non frigori occurrunt, sed calidissimo, & ferè igneo, ideò non semper ex frigore vapores in aquam coguntur. Fumanellus verò ait esse humoris extractionem (siuè secretionem) vi caloris guttatim per vas fluentem ad varia medicamenta paranda, Mesuem secutus, qui scribit, quod in simplicibus sunt partes heterogeneæ concretæ, quæ chymistarum ope, à calore operante, segregantur, vt eiusmodi distillationes, siuè sublimationes neq; aqua, neq; oleum sunt, sed diuersa substantia, antequam distillandam proposuisses, vnde artem distillandi, & sublimandi vocant, quasi omnis distillatio per sublimationem fieret, nam plerumq; fit per descensum. Nobis autem hæc videtur decentior. Distillatio est humidarum partium vi caloris in vaporem resolutio, quæ frigore, & constipatione occursantibus in liquorem vertuntur. Vapor enim in pileo eleuatur, & si frigido occurret, nisi ibi multiplicetur, constipeturq; prius, in liquorem non vertitur, vt diximus de aquis valentibus, & cum sæpissimè ex maxima constipatione rumpantur vasa, tota domus vix egredientis fumi capax est, qui loco tàm arcto cogebatur, vt in nostris meteoris latius tractauimus, quando de pluuiarum ortu disputauimus.

Quod

Quod à natura nobis ars distillandi sit indicata. Cap. III.

IAm multipliciter distillationis ars à natura demonstrata est omnibus in rebus, vt valdè mirer, cur tàm nouissimè nobis innotuerit. Admonere nos poterant videntes in magno mundo, quod terræ superficies vi solis concalefacta, per latentes sui corporis meatus vapores quosdam, siuè rapidos spiritus in auras solutos, expirabat, qui in æthera subuecti, frigidæ cœli regioni occurrantes, rursus vna coeuntes, suo rigore reflui facti, quasi stillatitij iterum terram irrorabant. In hoc paruo mundo homine Hippocrates sudores describens libro de flatibus, distillationem demonstrans ait. Liquefit quicquid vis ignea attingit, hiq; inde spiritus, cum ad corporis meatus irruerint, fiunt sudores, siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur, & per meatus penetrans, foras prorumpit. Eodem planè modo, quo in feruentibus aquis vapor eleuatus, si obstaculum habuerit in quod impingere oporteat, pinguescit, ac condensatur, guttæq; distillant ab his corporibus, quibus vapor ille fuerit impactus. Vidimus præterea superius ex Auicenna in catharro, quomodo vapores ex corpore à naturali calore ad cerebrum diffusi, sua frigiditate in aquam cogantur, & diffugia quærentes per narium canales corriuentur, &

deflu-

defluxus facientes quasi per alembici rostrum exprimuntur. Videbant præterea cum homines calidas dapes in patinis cooperirent, ne refrigescant pauculo temporis curriculo, cum patinas discooperirent, in aquam versas, considerantes vaporem humidum à rei calore expulsum, operculum petijsse, quod sua frigiditate vaporem illum costringendo, in bullas cogebat. mox magis conspissando in guttellas delabentes fluere faciebat, vt subiectam fideliam stillatitia repleret aqua. Poterant maiores nostri his exemplis edocti, distillationis artem citius percalluisse.

De distillationum generibus, & de eo quod fit per ascensum per ignem. Cap. IIII.

TRia sunt distillationum, quemadmodum motuum, discrimina, vnum sursum rectà tendens, alterum deorsum vergens, alterum in decliuè leuiter depressum, vel accubans, & hæc ex peculiari herbarum ingenij propensione, quædam enim subtilioris spiritus, & tenuioris compendio rectè sursum feruntur, aliæ terrestri materia constantes, & fæculenti infra trahuntur, aliæ medio modo se habentes, in accliue offerri desiderant; ideò organa distillationi seruientia comparanda simili modo erunt, vt quæ flatulenta, vaporosaq; distillantur, vasibus sursum versus erectis vtantur, quæ spirituum, & flatuum expertia, deorsum versus, &

quæ

quæ medio modo ſe habent accubantibus, vt herbarum genijs accommodentur. Vnum quodq; horum diſcrimen iterum in quatuor diſterminatur pro numero elementorum, ſcilicet per ignem, per terram, per aerem, & aquam, ex quo colligitur duodecim eſſe diſtillationum diſcrimina. De ſingulis verba faciemus, & primo de eo, quod fit per ignem. Nos potiſſimum vtimur hoc diſtillationis genere, cum humores, vel ſpiritus penitius in terrenis partibus reſidentes, volumus vi magna vrgentis ignis ex aquas extorquere, ſcilicet ad olea exugenda, vel validas aquas, vt inter vas, & ignem nil intercedat. Venio nunc ad fornacis conſtructionem. Erigantur è ſolo parietes rotundi, vel quadrangula forma, lati digitis quatuor, bipedalis diametri, pedalis altitudinis, è calce, vel forti luto conſtructi, ne vitium faciant, & ignis iniuriam ſufferre poſſint. Mox concamerentur, & ſupra cameram foramen aperiatur rotundum, vel quadrangulum, quod ex ferreis virgis craticulam recipiat cancellatim contextam, vel pauimento inducto frequentibus foraminibus peruio, quo ad ſubiectam partem cinerum deſcenſus pateat. Infra feneſtella aperiatur, ex qua decidui cineres eximantur. Supra cameram parietes ſurrigantur ſeſquipedalis altitudinis, ſtatim ſupra craticulam feneſtella pateat pedalis laxitatis, per quam carbones, & ligna inijciantur. Supra parietes duos ferreos bacillos à ſe inuicem diſtantes firmabis, vas quod diſtillanda contineat excepturos. Supra ferreas virgas pedalis

alti-

altitudinis parietes erigantur concamerati, vt ſupra, os pateat, per quod vas intromittatur, Vt cum ignis ſubijcitur eluctantes flammæ à teſtudine repercuſſæ ſupra vas faciant repulſus, ac vi caloris aſcendant vapores, qui in pileo cogantur, & ex pluribus mox deſcendentibus guttulis ſe ſe in cauitate colligentes per teſtum in receptaculum excludantur. In quatuor turris angulos quatuor ſpiramenta excauentur rotunda duorum digitorum latitudine, quibus fumi pateat egreſſus. Cuius hæc forma.

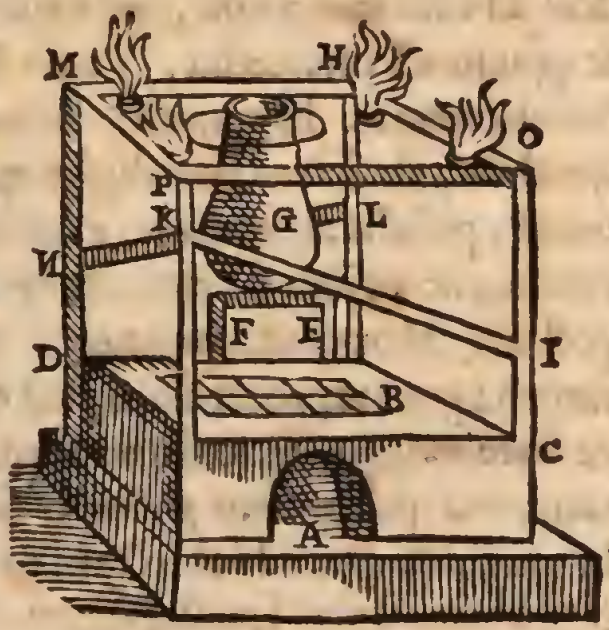

Fornax, H, M, C, D,
inferius oſtium A, ex quo cineres eximẽdi,
B, Craticula.
E, F, Feneſtella, ex qua ligna inijciuntur
G, Vas
I, K, L, N, Bacilli ferrei vas fulcientes.
Quatuor ſpiramenta, H, M, O, P.

Diſtillatio per aſcenſum per Terram. Cap. V.

DIſtillatione per terram vtimur, cum mitius quàm quod per ignem agendum eſt, cum tenuiores quas querimus partes & ſpiritus non tàm penitus terræ gremio deliteſcunt. Fornacis ratio

ita

ita se habet. fornax sit primæ assimilis, sed cacumen sine testudine, rotundum, vt catinum recipiat hemicycli forma ex optima argilla, vel æreum, quod asperiorem ignẽ suscipere possit, suffultum ferrea virga, quæ pondus impositarum rerum sufferre valeat. Summa vasis orci fornaci adamussim coæquentur, claudanturq; luto, ne flamma aut fumus expiret foris vasi nociturus. Relictis in lateribus quatuor infumibulis ex more, per quæ fumus, & flamma eluctare possint. Cinis angusto cribro incernẽdus, sterq; naturq; supra hemicycli fundum, digitum altus, accommodeturque supra vas vitreum, affundaturq; affatim cinis vsque donec vitrea ampulla vsque ad collum obruatur. At si velis rem acrius exagitare, sabulum cribrato, & acerrimè limata ferri scobe, supra pileum tundito, vt intra se inferioris vasis collum suscipiat, & commissuras oblito luto, resiccari sinito, ne hiascens, per rimas spirituosum halitum eructet, nam tempus, & opus luseris, postremò accendatur ignis, vrgeatque industrius artifex, quousque destillandæ rei necessitas postulauerit. *Ecce fornacis fabricæ*

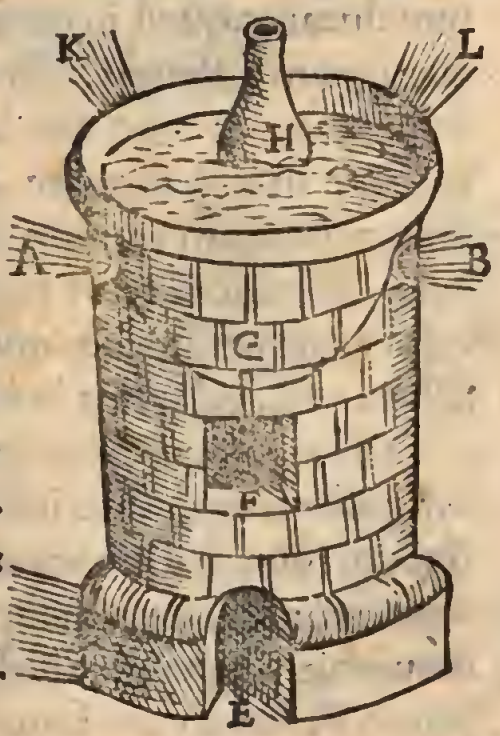

Fornax A, B, C, D,
Ferrea virga sustinens hemisphærium, A, B, G,

B Ampulla

Ampulla H, Cinis, I, Feneſtella carbonum F, Fen. extrahendi cineris, Infumibula, A, B, K, L,

Diſtillatiò per aſcenſum per aerem. Cap. VI.

FOrnacum quæ calidum aerem reddunt, duo ſunt genera, nam calor excitatus in aere, vel ab igne, vel ab aqua eſt, poſteriori vtimur, cum remiſſius quam cum per ignitum aerem agendum ſit. Exordiemur à primo. Ab initio fornacis baſim formabimus quę duobus pedibus ab humo ſuſtollitur ex tegulis, vel laterculis conſtructa, ne cito labaſcat, ſed diutius perennet & ad ferendum fornacis, & vaſis pondus, ſufficiat. In ima parte pateat feneſtella, ex qua ſubtrahatur cinis ex cõbuſtis lignis, vel carbonibus decidens, ſupra pauimentum ducatur, quod in medio ferream tegetem ſuſcipiat, quæ ignem ſuſtentet. Mox attollatur murus ſeſquipedem altus, & hæc erit baſis. Supra baſim teſtudo erigatur in oui formam, cuius latitudo, & altitudo imponendorum vaſuum ſit capax, latitudo quatuor pedum, altitudo ſex, vt viginti, vel triginta diſtillatoria vaſa capere poſſit, cuius murus perforetur, in quorũ cauis fictilia vaſa, vel vitrea in vrinalis formã intromittãtur, & quaſi in ſuis cubilibus locentur, ſupra, infra, alternatim collocentur, tanto intra ſe ſpatio diſtantia, vt vnum quodq; ſuum habeat vacuum infra, in quo receptacula ſtatuantur, recepturum ſuperioris vaſis roſtrum in quod decumbit, vt cum diſtillatæ aquæ fiat fluxìo excipiatur, Vaſuum cum fornacis muro ità luto obſtruantur com-

commiſſuræ,ne calor,vel fumus tranſmeet, ſed intus ad vaſa reluctetur ſupra baſim quatuor aperiãtur ſpiritalia foramina,quæ foras fumum tranſmittant, & igni dẽtur ſpiramenta:ne ignis vndiq; obſtructus,ſuffocetur. Vaſuũ ſi vitrea fuerint,fundi lutea cruſta loricentur,ne vi caloris diſſileant,& fruſtrà labor ſuſcipiatur, & ſumptus pereant. Vaſa ſimplicibus compleantur, ac pileo tegantur, & qua parte ſe comitantur, luto paleato muniantur. Inijciantur ſupra crates carbones querni, vel roborei, quo diutius durent,& æquabilem ignem miniſtrent. fumus, & calor ſumma petentes aerem calefaciant, mox vaſa miniſtri,qui aſsident,curent, ne ignis violentior quam par ſit, vrgeatur. *Fornax ità fabricetur.*

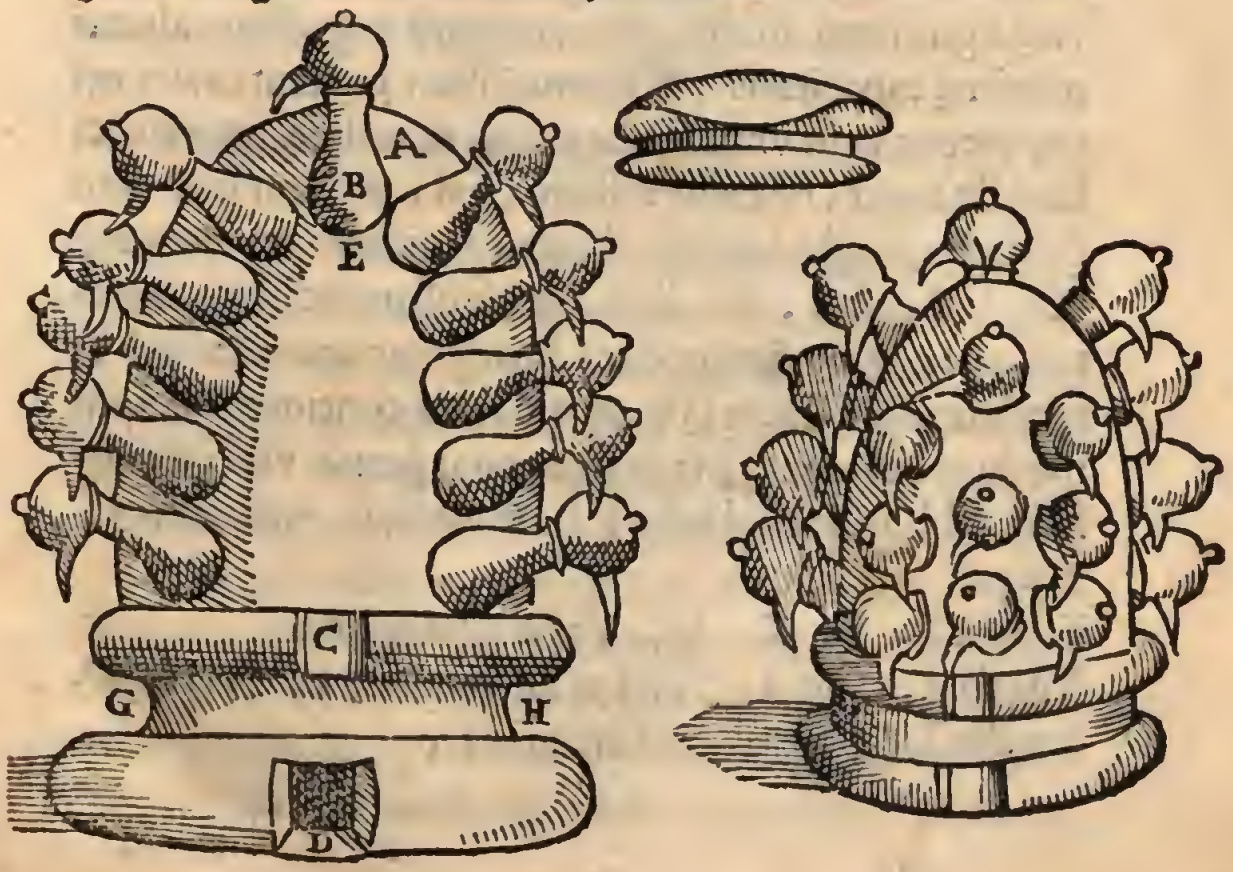

Fornacis partes A, Vasa distillatoria B, Locus ignis C, Vnde eximitur cinis D, Fornacis testudo E, Basis fornacis G, H,

At quæ tenuissimo calore opus habent, eadem fornax cũ aheno aquę pleno succedit vicaria eius muneri, quod supra cratem ferream constituatur, nam & si ignis iugiter, & luculenter infra vrgeatur, ex aqua blandi spiritus exhalantur, & vapores ex simplicibus tenues elicit, sine vstulationis labe, magnoque nobis erit emolumento in aquis eliciendis, quę ore absorbentur. At si in vase distillandum erit, hoc modo extruenda est fornax, Vas distillatorium materiam suo alueo continendam ęneo vase complectatur, & si ahenum promptum non fuerit, eius vice figulinum substituatur; os verò angustius, alueus maximę capacitatis, & os continens contenti vasis ori coęquetur, vt in vnum cohęreant, & vtriusq; ora tenaci luto linantur, ne calor diffletur, sed magnum hoc vas à fornace complectatur, vel supra pauimentum quatuor pilis suffultum, vel aliquibus substructionibus firmetur, mox ignis circum circa luculenter incendatur, vt incalescat, & ferueat; sic aer qui intus continetur, supra modum exardens, materiam cogat paruo vase conclusam sublimius euolare, & in subiectum vasculum effluere.

Fornax E, F, K, G, Vas continens B,
Vas contentum A, Pilę vas sustinentes, E, F, H, D,
Fenestella I, Fenestella cineraria L,

Distil-

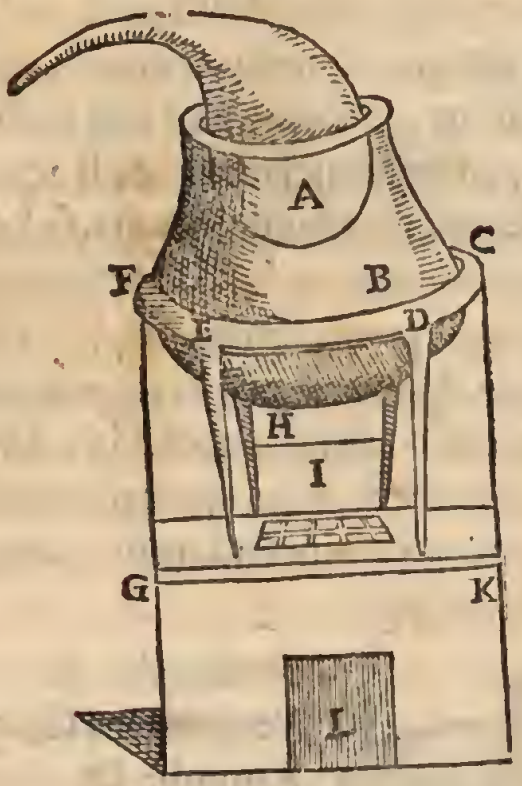

Diſtillatio per aſcenſum per aquam. Cap. VII.

DIſtillationem per aquam, nos per balneum dicimus, in cuius opere ſimili antedictę vti mur. In hoc inter eas diſconuenit, quod in ſuperiori fornace ęnea concha conſtitui tur vacua, in hac ſupra ęnei vaſis fundum, gramina, lana, vel ſimilia conſternuntur cra ſſitudinę trium digitorum, ne ampulla durioris fundi obiectu frangatur, ijsdemq; cooperitur vndiq; vſque ad ampullæ collum. Supra ſarmenta, vel lignei bacilli concinnantur aliquo ponduſculo firmati, ne aquę ſuper iniectu eleuentur vaſa, ſed pondere depreſſa immobiliter iaceant: nam.

nam facilè ex eorum illesu dissilirent, in cuius marginibus spiritalia foramina intermittuntur, quibus ignis, & fumus transpirent. His omnibus ritè factis superfundatur aqua, & prunæ subijciantur. & si aqua bulliendo,& exhalando decrescit,infundatur alia,sed calefacta, nam si frigida supercalentes ampullas tetigerit, frigoris contactu dissilient, quemadmodum & si calentes frigido afflentur vento.Ampullis pileus imponatur ex ea parte, qua se eorum ora committuntur.Hæc distillatio à combustionis labe tuta est, nam quantumuis acrius vrgetur ignis aut prunæ acrius incendantur, nunquam fumi nidore infestabitur aqua.

Fornax A, B,
Vas æneum C,aqua plenum.
Ampulla D,
Basis plumbea E,ex qua catenulis vas firmatur.
Fenestella carbonum F,
Cineraria G,

Alio apud nos vtuntur artifices distillatorio,quod quia nullo modo fumi, vel nidoris tędio nos afficit,in domesticis cubiculis asseruamus.ex ferreis bracteis turris efformetur quatuor pedum altitudinis, sesquipedali diametro, duo habeat ferrea interscpta cum suis fenestellis, vnam,in qua ignis agitetur,alteram,quæ caducos cineres accipiat. Infra tribus columnellis firmetur.

Supremo

Supremo ſuo ore æneum hæmicyclum recipiat, pedem altum, quod furni ori quadret; & hoc aquam continebit. Eximo alueo foras canalis porrigatur, vt ſi bulliendo exiccetur aqua, recens ſuperaddi poſſit. Supremum hemicycli os interſepto ex ferrea bractea claudatur, crebris foraminulis laceſſito, quibus fumo pateat aditus, & alia foramina magna palmaris latitudinis receptura fundos trium ampullarum. Hoc hemicyclo claudatur ſuo operculo in forma inferioris teſtudinato, cuius margines ità inter ſe recipiantur, vt ne fumum foras exhalent, & ſi non affabre quadret commiſſuræ tenaci luto conglutinentur. Teſtudo trium etiam foraminum per via ſit, ex quibus ampullarum colla tranſmittantur. Commiſſuræ, per quas colla traijciuntur, ſtupa, vel bombice ſtipentur, ne ſpiritum emittant. Compleantur ampullæ ſimplicibus, indantur pilei cum ſuis ampullis bene diſtrictis & pendeant ex roſtellis receptoria vaſcula. Mox incenſis carbonibus feneſtellæ ferreis ſuis oſtiolis recludantur, ne vllum in conclaue exhalare halitum poſſint. Vrgente igne aqua concaleſcit, calor vaſa penetrans intus ſimplicia concaleſcit, cogitq; vt in pileos excidant quærentes in frigido diffugia. refrigeratoria vis facit deciduum in roſtrum, & in concauum receptaculum. *Vt ſequens pictura demonſtrat*. Turris ex bracteis ferreis A, B, C, D, Feneſtella igniũ, E, Cinerum F, Hemicyclum inferius A, G, B, aqua plenum. Superius L, M, Tres ampullæ cum ſuis receptaculis. H, I, K, Interſeptũ N, O, intus cum ſuis foraminulis, Tres pilæ turrim ſuſtinentes. P, Q, R.

Diſtil-

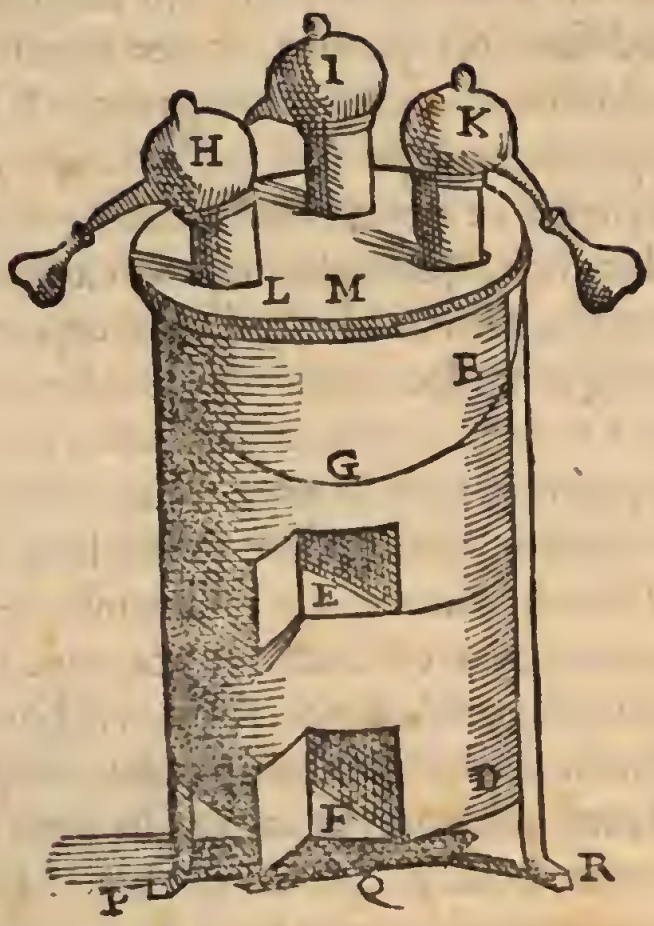

Distillatio per descensum per ignem. Cap. VIII.

RAtio distillationis per descensum, vt ex Gebro habetur, fuit, vt ex vegetabilibus oleũ eliceretur, nam pinguia difficilius ascendunt propter pondus; infra verò facilè dilabuntur. Ad oleum exugendum è lignis magna vis ignium necesse est, cum penitius in suis sedibus hæreat, & ligna natura accensibilia inflammentur, & ne hæc eueniant incommoda, vt descendant olea, consti-

conſtitutum eſt. Diſtillationis per deſcenſum quatuor ſunt diſcrimina, quorum alterum ab altero differt, figura, & materia ab antedictis. Fornax hac ratione conſtruitur. Fiat lateritia à pauimento ſeſquicubitum alta latitudine vaſis excipiendi, in imo teſtudinetur. Teſtudo in medio perforetur, exceptura diſtillatorij collum. Supra in modum lacunæ ſubſideat pauimentum, quod in ſuo loculamento ventroſam cucurbitam capere poſſit, & parietes ſupra vas per ſemipedem ſurrigantur in ſuo complexu conuexum fundi vaſis includat. Diſtillator cucurbitam fictilem ſuſcipiat, vel ſanati luto loricatam, vel æneam, vt quam diutiſſimè vim igneã ferre poſſit. Hac diſtillanda materia reple vſque ad dũas tertias, atq; ex citharæ ferreis fidibus, vel aurichalceis glomerulum coarctatum in collum inijce vſque ad ventrem; nam vbi libertatem nanciſcetur, ſe relaxabit, prohibebitq; ne impoſita materia deſcendat. Obuerte vas, & per foramen collum ſubmitte, ex quo ſe collum furno committitur, orificium luto circumline, & collum in receptorium traijciatur, & lutetur, ne quid cineris, vel carbonis in receptaculum decidere poſſit, quod infra accommodabitur. Fornax anteriori parte feneſtrata eſſe debet, vt quicquid ex ſuperiori diſtillet cucurbita, videatur in receptaculum fluere. Demum ignis circum quaq; excitatur ſemper pau latim augendo. Primo videbis aquam effluere in ſubiectum vas, cum nulla ſit materia, quæ aliqua vacet humiditate; nam ſi ſubito ignem auxeris, ſuo exceſſu humiditas cum oleo abſumitur. Vbi aqua fluere deſierit, deſcen-

det oleum, tunc amoue receptaculum, & aliud impone, vt oleum recipiat; At oleo fluere incipiente, augeto igne, vt vas incandeat, donec effluere desierit, mox supersede ignitioni, quousque vas refrixerit. Alij tribus ferreis bacillis quasi pilis supra ad circulum relegatis, & in ima parte deuaricatis, vt stabilius fermentur quasi scamnum, accomodant. Intra circulum ferream concham imponunt pertuso fundo; per quos vasis collum traijciatur, & ita supra ignem accendunt.

Fornacula D, E, F, G, Cucurbita, A, Concaænea D, E, Fenestella inferior C, Receptaculum B.

Distillatio per descensum per terram. *Cap. IX.*

NVnc per terram distillationem per descensum trademus similem esse diximus distillandi rationem per ignem, & per terram, sed duplex ratio: nam sunt simplicia quæ minus distillationi repugnant, & quæ magis, nunc videamus vtra cuiique conueniat, vel neutra.

Distillatio

Diſtillatio per deſcenſum per tertam mitius agitur, ideo illis adhibemus, quę diſtillationi vnius repugnant, quæ tenacius per ignem. Nunc prçſenti vtemur, cum remiſſius agendum ſit. fornacula eadem quæ ſuperius, diſcrimen inter eas erit, quod ſupra inuerſam ampullam cinerem, duos digitos, vel tres altam, anguſto cribro ſuccerni mus; mox ſupra ſucctetam prunas, & ligna accendimus, quod vbi factum fuerit infra receptaculum oleum, & aqua defluet.

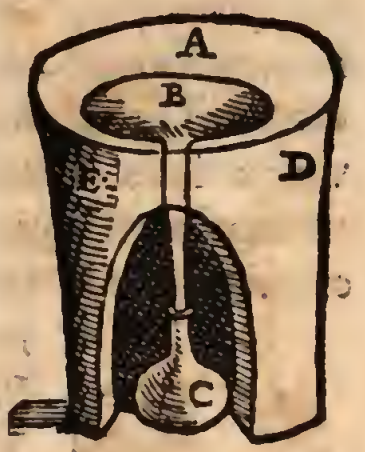

A, Vacuum cinere replendum,
B, Vas diſtillatorium.
D, E, Fornax.
C, Receptaculum.

Diſtillatio per deſcenſum per aerem. *Cap. X.*

PAulo lenior erit diſtillatio per aerem per deſcenſum quàm cum per cineres. Inuentio diſtillationis fuit, ne fumi nidore olea, vel aquæ inficerẽtur, at ſi vehementius aer incendatur, furit ignis, & combuſtionis labe olea, & aquæ polluentur. fornax erit prioribus aſſimilis. niſi quod ſupra pilam habebit orichalceam, vel fictilem bifedam. ſed ſi fictilis erit exterius lutea lorica obducta ſit, vel diutius igni reſiſtat. Inferior pars caua per medium foretur, per quod vaſis collum tranſmittatur.

Superior operculi pars in tuber rotundum emineat, vterque cuique conueniat, vt optimè concludi possint. Intus ampulla accommodetur, quæ in ventre distillandam materiam habeat, collum per inferius foramen transmittatur, ampullæ corpus per semipedem à lateribus vasis distet. Mox operculum imponitur, & foris accenditur ignis, calor per operculi crassitiem penetrans, aerem in vasis cameram existentem incendit, quæ ampullam in sui medio commorantem incendit. Sic materiam in vasculum inferius aquam, & oleum exudabit. vbi oleum fluxerit, forcipe operculum eximitur. At si res distillanda tenuis fuerit cõsistentiæ. veremurq; nidoris tædium, vas extra insecus leuius incalescat, nec supra diutius immorandus est ignis, sed cum videris liquorem ad sufficientiam exudatum, ignem amoue.

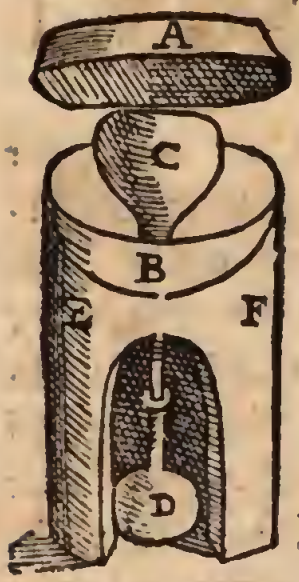

Fornacula E, F,
Pila orichalcea bifida A, B,
Vas distillatorium C,
Receptaculum D,

Distillatio per descensum per aquam.
Cap. XI.

SEd cum mitissimè cum rebus tenuissimæ essentiæ agẽdum sit, vereturq; maximè fumi nidor eiusmodi distillatione vtemur. Ad opus tale vas olim excogitauimus. Surgat à terra forna-

fornacula trium pedum altitudinis, supra lacunosum cauum excauetur, vt intra æneam pilam, vel simauis ouum recipiat per medium diuisum. Infra foramen aper tum habeat vti tuba ænea infigitur ad modum infundibuli, efformatum, quæ penetret vsque ad subiecti vasis fundum, infra cum vase ferrumineturne aqua dilabi possit. Post ampulla materia repleatur, inuertaturq;, collum per tubam immittatur, affusa mox aqua vsque ad tubę ora; Inudatur operculum ansatum, ansę cum ferreo filo ligentur, ne cum aquæ feruor intumuerit, operculum abijciat. Vasis commissuræ tenui luto linendæ, nam nisi spiracula claudantur, rapidi aquæ spiritus transmeant. Infra vasculum subijciatur, vt vasis collum intra se recipiat, lutoq; obline, ne si aquæ gutta è tuba extillauerit, quæ in vasis super vas ventre feruet, intus penetret, & oleum, & aquam con turbet sua mixtione. Mox ignis supra vas incenditur, qui vt aqua calefit, suis vaporibus calidis vasis cameras replebit, spiritus infra vasculum deturbabunt, qui frigoris asperitate coacti, in aquam, & oleum abeunt. Fornax descensoria A, Vas æneum cauum. Ansę GG, Ampulla vitrea. Tuba ęnea C, Operculum ansatum E, Ansę F F, Collum inuersum stil-

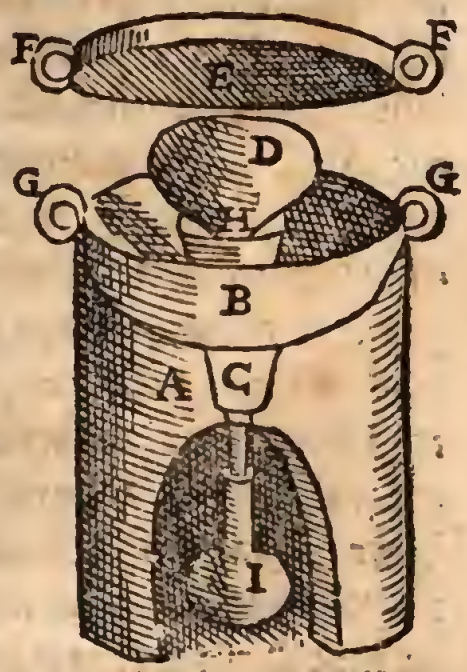

lanti

lanti humori excipiendo ſubditum I; Vaſculum recipiens I.

Diſtillatio per inclinationem per ignem. Cap. XII.

DIximus de diſtillationibus per aſcenſum, & deſcenſum; nunc de ijs quæ medio modo ſe habent, ſcilicet per inclinationem, ideſt per latera decliuia. In his varijs fornaculis, varijs vaſis, & diſtillandi modis vtemur, præſertim in rebus, quæ arduæ aſcenſionis, & deſcenſionis fuerint, quæ non niſi eiuſmodi modo petent, vt in aquis validis, & oleo vitrioli fornacula lateritia rotunda, vel quadrangula conſtituitur in duas cameras diſtincta, quarum ſuperior teſtudinata, vt flammæ per teſtudinem eluctantes ſuper ampullæ alueum reuerberentur. Inferior cancellos contineat ex ferreis bacillis, quæ feneſtrata erit. In medio ferrea virga parietibus formetur, quæ in ſui medio in ſemicirculi formam curuetur tantæ craſſitudinis, vt & vim ignis, & ampullæ graue onus ſufferre poſſent, hæc ſui cauo ampullæ alueum recipiet. Super craticulam ligna, & carbones inijciantur, & forcipe ferrea carbones, & ligna circa ampullam accumulentur, & vt in cineres conuerſa ſunt, per cancellos recidant inferius. Quatuor angulis quatuor relinquantur infumibula, per quæ fumus tranſpiret. Parato furno, capiatur ampulla vitrea ex optimo vitro facta pura, & ſine macula, quæ tenaci luto loricanda eſt; vt ignis ardo-

rem,

rem,& excãdescentiam ferre possit. Collum è furno per foramen extramittatur,post claudendum est,ne vllus ilac aeri detur exitus. Mox exterius vasculum accõmodetur,in cuius os ampullæ collum inseratur, & coumissuræ luto moniantur, ne ardentes spiritus euomant. Vasculum semper madidis lineis, & spongia refrigeretur, ne si simplicia distillanda halituosa fuerint,fortè validis halitibus difflentur,in partes dissiliant,& oleum,& opera pereant. Dum ardent carbones, si cratis cancelli nimium angusti fuerint,ne cineres cumulentur,& aditum aeri excludant,ferreo vncinato bacillo decutias, ne ignis suffocetur. Curandum, vt sine intermissione ignis ardeat,ministris alternatim positis,vt qui diurnum munus perfecerint,noctu quiescant, & alij nocturnum exequantur. Sic aliquibus diebus ardentibus prunis oleum, & aqua extillabit. At cum receptaculum albis fumis repleri cernes, signum est perfectionis operis, ignem amplius non vrgeto. Vbi ignis cum cinere resedit vas amoue,& oleum & aquam colliges.

Fornax A, B, C, D.
Ferrum fulciens vas cauum E, F.
Ampulla, G,
Testudo S,
Crates ferrea H, I,
Quatuor infumibula K, L, M, N,
Fenestra carbonum H, I,
Fenestra cinerum O,
Receptaculum P,

Distil-

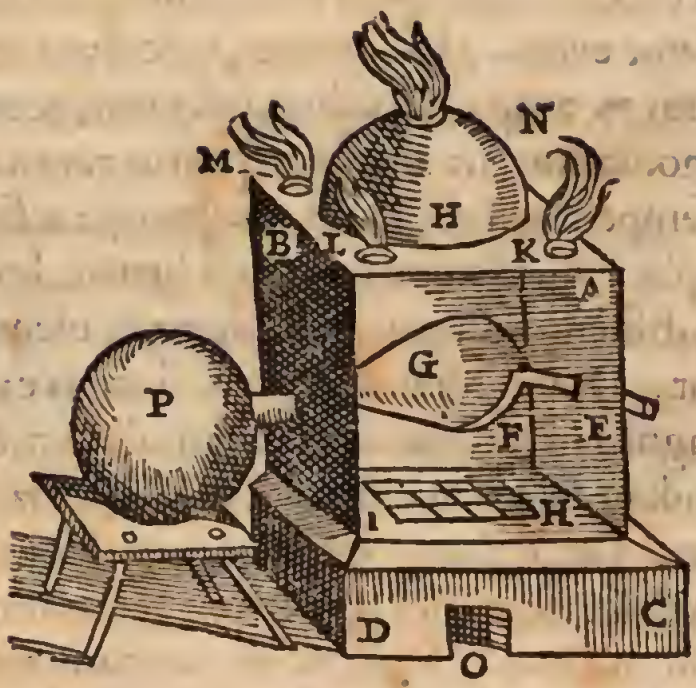

Distillatio per inclinationem per terram. Cap. XIII.

HAc distillatione vtemur, cum simplicia vix perplexo calore in bullas, tumẽt, vt vasis alueũ suis excrescentijs cõpleant, & per vasis collum in receptaculum euomantur vt fere resinæ omnes sunt. Surgat à pauimento quadrangula, vel rotunda turris. Supra planum pedem altum sit, sit interseptum, in quo ferrea crates in summo tẽstudinetur, sed testudo inuersa, vt superius pauimentum in cauum subsideat. Cauitas illa lato foramine aperta sit, in quo assideat vasis venter, luto munitus collum in rectum extensum. Vas testudo, seu leutum

tum uocatur quod distillandarum rerum compleatur. Supra spargatur cinis angusto cribro excretus, digitum altus. Supra incendantur prunæ,& aqua, & oleo, fluere incipientibus, augeto supra ignem, nam excrescentes bullas calor reprimet,in liquorem soluet, & oleum fluere faciet. Tunc infra leuis ignis accendendus, vt citius sine excrescentiæ timore fluat, ne vstionis labe oleum polluatur.

Turris rotunda A, B,
Vas leutum dictum C,
Fenestra ignis D,
Cinerum E,
Ignis supra vas accensus F, G,

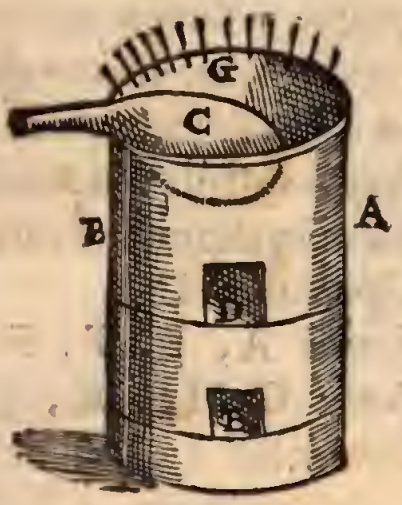

Distillatio per inclinationem per aerem. Cap. 14.

DIstillatio hæc per inclinationem per aerem haud multo dissimilis est ab eis, quas supra diximus,solum differt ab vtraq;, quod oportet modum excogitare, quomodo vasa inclinata per aerem distillare commodè possint,quod nos adinuenimus. Fiat vas æneum, vel testaceum:sed optimæ terræ, rotundum, vel ouatum, per medium diuisum: sed diuisuræ vicissim coeant,vt altera alteram in suo sinu recipiat,vt vix spiritum transmittant. Inferius hemisphe rium in summo foramina habeat,per quæ colla ampul-

larum traijciatur, quorum alueos ferrei circuli fulciant, qui à lateribus vasis suspendantur, vt in medio vasis pendeant. Repleantur distillandarum rerum vitreæ ampullæ; mox in medio circulorum firmentur. Repleatur inferius hemicyclium aqua post operculetur, & ligentur ferreis filis ansæ, ne vis spiritus recludat illud. Conglutinentur commissuræ. Vas supra furnum superius descriptum imponatur, & accendantur deorsum prunæ, vt ferueat aqua, quæ calidis vaporibus, aerem accendet, & aer vitreos alueos, & sic aqua, & oleum diffluet in subiecta recipientia vascula.

Recta vascula distillantia.
Hemicyclium inferius C,
Operculum D,
Turris A, B, E, F,
Ansæ G, H, I, K,
Fenestellæ L, M,

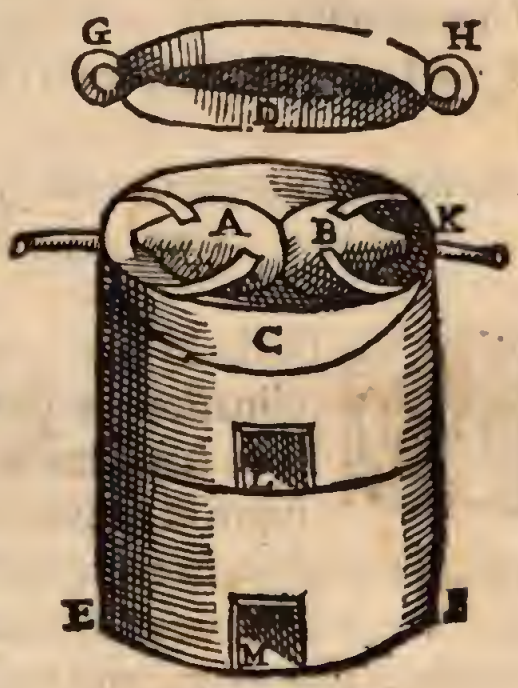

Distillatio per inclinationem per aquam. Cap. XV.

QVando mitissimè cum distillandis rebus agendum est, hoc distillationis vtemur modo. Vbi ad quatuor pedum altitudinis assurrexerunt parietes, quemadmodum sæpè nouimus, excauetur

uetur in ſuperiori teſtudine alueus, qui æneum hemiſpherium in ſuo ſinu recipiat, rotundum, vt ſuperius deſignauimus, ſed hoc diſcrimen inter ea, quod duo foramina à latere inferius habet, cum ſuis canaliculis, per quos ampullarum colla tranſmittantur. Ampullæ ſupra ferreas bracteas ligantur, ne aquis eleuentur, moueanturq́; , mox inferius vas aqua repleatur, vt ampullarum aluei mergantur ſub ea. Canaliculi ſtupa, & lino ſtipentur, ne aquam, & ſpiritus euomant. Subiectis prunis feruet ahænum, & bulliens aqua ſimplicia, in vapores ſoluit, qui à frigore in aquam concreti excipiuntur à ſuppoſitis vaſculis. Hoc vaſe vſi ſumus in diſtillatione florum Roſmarini, Gelſemini, Violarum, & eiuſmodi farinæ florum.

De diſtillatione per Solis calorem.
Cap. XVI.

EXpleuimus diſtillationes per ignis calorem, nunc pro ſolis, fimi, vini, fecum, calcis eius vicaria, & ſimilium. Solis, non ſolum per ſe ſolum, ſed per reflexionem. Vtuntur ijs non ſolum in ignis carentia, ſed ad maiorem vim medicaminum. Vidimus nanque ex igne ſimplicium aquam extractam, aduentitias aliquas & mordacitatem recepiſſe, quod non euenit ex ſole, vt in oculorum medicaminibus experti ſumus. Vtemur quoque in odoribus, qui quàm maximè

aduſtionem formidant, tàm tenuis ſunt eſſentiæ. Paretur ſcamnum trium pedum altitudinis, ſemipedes craſſitudinis, tantæq; longitudinis, quantæ vaſorum imponendorum voto reſpondeat. Pars illa ſcamni, quæ ſoli obuertitur, tabulis claudatur, ne ſol in receptoria vaſa illabens, & calefaciens, ea cogat aquam iterum in vaporem abire, & redire, vnde egreſſi fuerint. Vbi ſol Geminos emenſus fuerit (nam ſolo æſtiuo tempore hoc diſtillationis modo vti poterimus) ſcamnum ſub dio ſoli opponito. Mane herbis bene lotis, & exiccatis repleto vaſa, ori vaporum aurichalceę fides citharæ glomerulum virga intromittantur, quod vbi illatum fuerit, relaxabitur, prohibebitq; exitum ſimplicibus. Colla mox ſubmittantur uaſorum, ut tranſeant per foramina ſcamni. Infra ſunt vaſcula ampullarum colla receptura, mox claudantur ſpiramenta. Sol enim cœli medium ſcandens adeò ampullæ alueos intentiſſimus æſtus excalefaciet, vt herbæ in liquorem, & poſt in puluerem ſoluet, ipſe guttatim in inferiora vaſcula diffluet.

Scamnum A, B.
Vaſa C, D.
Foramina E, F.
Subiectæ ampullæ G, H.
Tabula obiecta ſoli I, K.
Relucens Sol L.

Sed

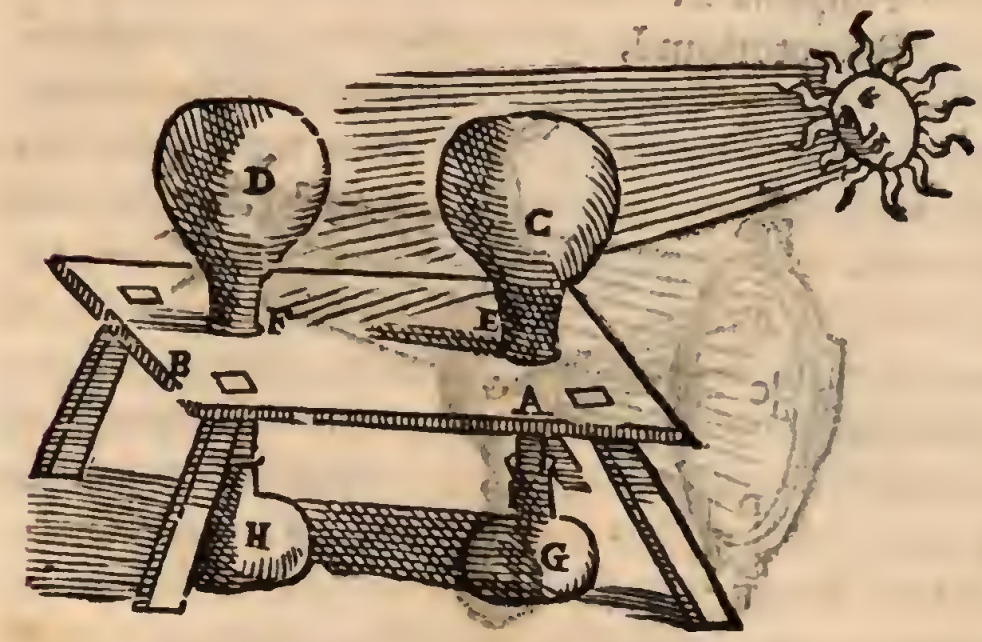

Sed frigidis regionibus ubi Sol obliquè non tàm incaleſcit, alio modo utendum erit, ſcilicet per reflexionem ſpeculorum. Speculum enim concauum ophæreale, uel melius parabolicum ſoli obuertunt, quod reflexos radios ampullæ conuertit, ſtabit enim diſtillanda ampulla in medio ſolis, & ſpeculi; radij enim in ampullæ alueum reuerberantes, non ſolum calorem: ſed ignem excitabit, ut latius in noſtra naturali Magìa, & exemplum.

Sol A.
Radij A, B, C, D.
Speculum E, F.
Radij reflexi B, G, C, G, D, G, M, G.

Ampul-

Ampulla L.
Receptorium L.

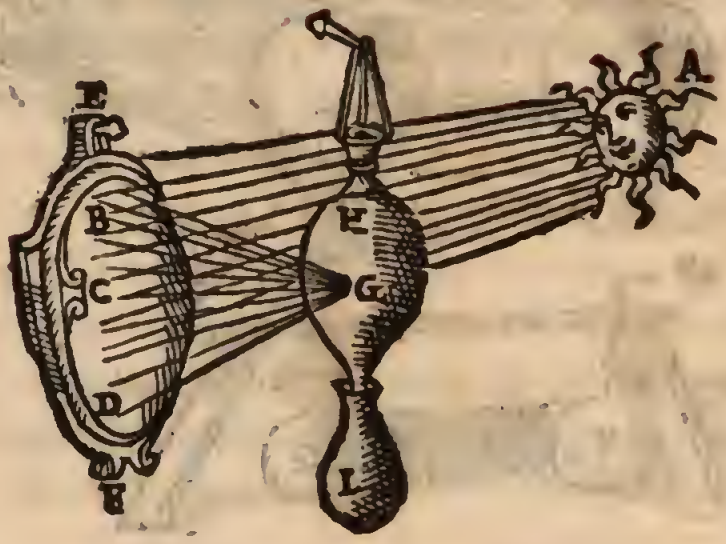

De distillationibus per alios calores.
Cap. XVII.

SVnt, & aliæ caloris ſpecies, ut uinacea, oliuarum feces, quæ poſt olei expreſſionem relinquuntur, fimus equinus, ſiuè bubulus, & calx uiua; quæ etiam putrefactiones dici poſſunt. Sunt, & quædam diſtillationum ſpecies, quæ mediæ ſunt inter putrefactionem, & diſtillationem, & erit quando concha, quæ equinum fimum continebit, & foraminulis peruia ſupra balneum accommodata eſt, quæ à furno feruentis aquæ concalefacta duplicem calorem exhibet. & eſt diſtillatio calida, & humida, & eſt medium quoddam

inter

inter putrefactionem, & balneum. Vinacea, & oliuarum feces, quæ post olei expressionem relinquuntur, est primus caliditatis gradus, & in rebus vtimur mollissimis, vtimur quæ paruo calore putrefiunt. Secundus gradus est equinum fimum, seu bubalum, tertius & vltimus gradus est calx viua, aqua perfusa, & est calor calidus, & siccus. Qui fimo, & aqua calida vti velint, hac vtantur fornace. fiat arca lignea sex, vel decem pedum lata quatuor altitudine sesquipede, per cuius medium æneus canalis excurrat, crassitudine humani brachij, foraminulentus, vt vndiq; fissuris, & foraminulis scateat. Repleatur arca equino fimo, vel bubalo, quod intra se vitreas ampullas contineat, vndiq; stipatus cum suis pileis, & receptaculis ex rebus distillandis. Canalis foras egrediatur, cuius os ęreo vase figatur aquæ pleno cum suo operculo benè ostructo. Vas hac fornace adaptetur, qua igne excalescente per aquam in vase transit per canalem, & equinum limum calefacit per sua foraminula, cogitq; repleri hoc, ac suarum calore simplicia, vt in vase distillentur.

A, B, Arca lignea fimi plena.
D, E, C, vasa distillatoria.
E, F, Canalis foraminulentus discurrens per medium.
G, Vas æneum, ex quo discurrit canalis.
I, K, Fornacula.
H, Fenestella ignis.

Vtrum

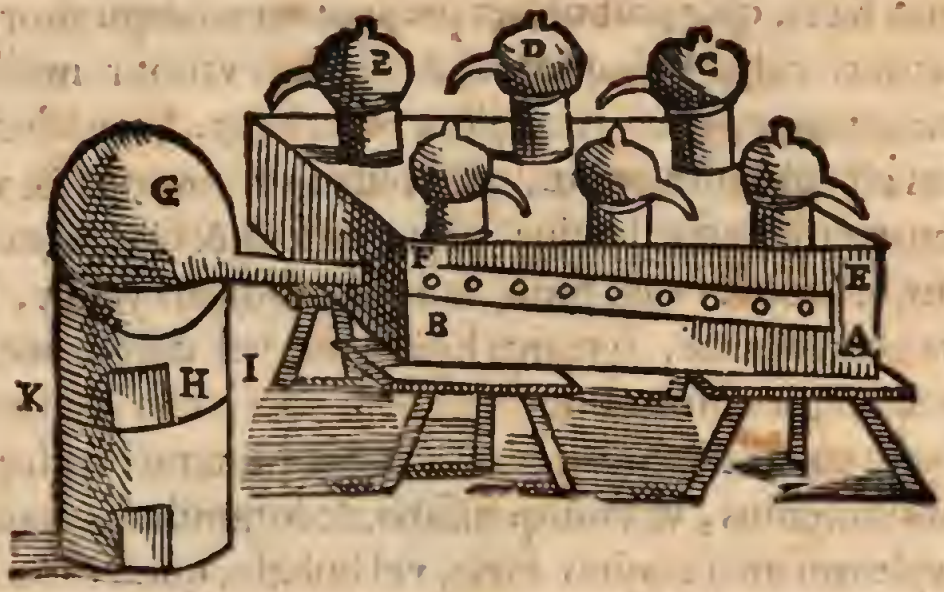

Vtrum ſimplicium qualitates in diſtillatione extrahantur. Cap. XVIII.

NOn multum diſtillatores, & inuidi quidam Medici phiſicarum artium contemptores, & craſſæ inſcitiæ inter ſe conueniunt, & inter ancipites ſententias diſtracti ambigunt; vtrum ex diſtillatione ſimplicia præpollentes, uel inefficaces qualitates nanciſcantur. & hæ in proprias, & congeneres, uel in contrarias abeant. Res maximę conſiderationis, & mirę vtilitatis. Manardus in ſuis epiſtolis ait ex diſtillatione nil neque ſapore neque odorem conſeruari: ſed plerùnq; in varias, & contrarias tranſire. Abſinthium inquit amarore præditum, multoq; odore donatum per plumbeum alembi-

alembicum distillatum aquam donat, quæ neque amarorem resipit, neque absinthium redolet. Ocymum fragrantissimi odoris distillatum non solum nil odoris nactum, sed ingratius redditur, quæ omnia sibi fidem faciunt, quod aqua non eisdem viribus donata profluat, quibus planta pollebat. Cardanus contrarium ausus est decernere, & fortasse rectius, nam non solum itidem qualitatis: sed longè maiores adsciscit, calefaciendo, humectando, arefaciendo, & similia. Exemplum esse vinum distillatum, quod ardentem aquam efficit, quæ longè validiores vires possidet, & quanto magis distilletur, cò calidius, acutius, & penetrantius fieri. Aqua rosacea ex flore extrahitur, eximij coloris, odoris, & virium. Vrceus aquæ plantaginis manantem vndequaque sanguinem sistit, & lactuca ijsdem viribus prædita, & si natura algentior easdem vires non possidet. Melissa quæ triduo in vino maduerit, memoriam ab obliuione vindicat, vnde his experimentis motus, in contrariam abit sententiam. Distillatio tenuiorem semper, & calidiorem aquam effecit. Aristoteles in problematibus ait, quod sol suas exercens vires in aquas, leuissimas simul, & dulcissimas partes trahit, quod ab Hippocrate desumpsit, libro de aere, aquis, & locis. quod aquæ pluuiales, lęuissimę, tenuissimæ, & dulcissimæ sunt, quia sol, cit de aquis quod tenuissimum, & leuissimum est, & ob id mare salsum, quia remanet quod graue, crassum, & salsum est, cum sol educere non possit. Quod si sol blandè ca-

lefaciens hæc agit, quid ſperandum de igne ęſtuante in alembicis? & quod leue, & tenue calidum eſt, quia ad ignis naturam accedit, ſed dum hæc meditaremur ex varijs opinionum fluctibus; & animi anguſtia, ita hæc iudicamus. Sciendum primo, quod vnumquodq; viuens, tribus viuit ſubſtantijs, alimentaria primo, qua vnaquæq; alitur planta, & quotidie à terra haurit, & à cœlo, eaq; deficiente deficit vita. Clarius id contemplatur in herbis quæ non ſumma terræ cute viuunt, & leone terram ſubeunte, ſol ſupra modum incaleſcit, & penitius exaret, radices quotidie deficientes humore exareſcunt. Si quis virentes plantarum ramos igni dentandarit, ęgrius ardent, propterea quod multo ſcatent humore, alimentum quod à terra ſibi hauſerunt, & ſi ab vno extremo accendantur, ex altero humorem exudāt, qui ab igne fugatur. Si quis vaporario uirentes plantas iniecerit, illicò in humorem ſoluuntur guttatim fluentem, ex ſiccis tardius, parciusq;, & fortaſſe nihil, quia alimentario carent humore cum uita. Secundus humor ſubſtantialis dicitur, in quo plantarum ſubſtantia reſidet, & hic non in ſuperficie, ſed interius abſconditur, & in diſtillationibus poſt alimentarium defluit, & difficilius exugitur: nam cum partem in materia, partem in humore reſideat, eandem diſtillationem viciſſim tertio, & quarto faciundo, ſupra fæces infundendo, digeſtione, & putrefactione poſtremo elicitur, vt ſuis locis demonſtrabimus. Ferneſius in albo oleo hunc humorem latere dixit, & verum ſubſtantialem

beo, sed ego inter album, & rubrum oleum paruam, vel nullam differentiam iudico, & tanti viri pace, in hoc mihi defeciſſe videtur. Tertius eſt vitalis humor, in quo tota ſubſtantia, virtus, & proprietas reſidet, & oleum erit. odor, ſapor, & virtus in ſupremo excellentiæ gradu reperitur. propria ſedes ſpiritus, & caloris, & in qua tota eſſentia fouetur, & extracto illo, non niſi ſimplicium cadauer remanet, vt corpus vita penitus viduatum. His etiam prælibatis quæſtionem determinare valde arduum erit, cum variæ, & multifariæ ſint plantarum vires, naturæ, & proprietates: nam alia in aquis, alia in oleis, alia in ipſo denique ſale, & aliæ in cæcis corporum receſſibus abſconduntur, vt vniuerſo hoc opere videbimus. Quod alij dicunt in aquis vires non remanere, exemplum adducentes de abſinthij aqua quod dulcis, nec in ea aliquid amaritudinis reſideat, hoc euenit ex plumbo. Quid enim aliud ceruſſa eſt quam ſupra late oris fictile labellum plumbea lamella expanſa? infuſóq; intus quàm acerrimo aceto, cuius halitus ad ſumma delatus, ſoluit plumbum in ceruſſam, indè deraſo, ceu ſitu impoſito, colligitur, & ſapore dulcis eſt. Cum igitur in plumbeo alembico acres Abſinthij vapores pilei ſumma petunt, ſoluunt plumbum in ceruſſam, quæ defluens, decidit per canales in receptaculum, videturq; in craſſamento cum transfunditur. Vnde vix mirum videri debet ſi amaritudinem non reſipit ſtomacho potius negocium faceſſit, & ſuam amaritudinem fallit? & ſi

certius vis fieri in rosaceam, vel florum aranceorum aquam vitrioli olei guttam instillabis, & illico cernes turbari eius lympiditatem, & cerussam in vino subsidere. At si remoto alembico plumbeo, vitreis vasis in aquæ vaporibus distilletur, suum retinere colorem, saporem, odorem, & vires non inficiabitur, & magis hoc conspicuum erit in suo oleo, in supremum enim gradum, in eo odor, sapor, & calor conspicabitur. Vnde generalibus præceptis hæc coarctari nequeunt, ità omnium proprietates in diuersum abeunt, ob id nos in proprijs capitibus singulorum qualitates recensebimus, ne quos reprehendimus, imitemur, cum eos falsos videri mus, vna regula cunctorum naturam comprehendentes. Id tamen inficiari non potest, iterata distillatione recipi tenuitatem caliditatemq;, & humiditatem, frigiditatemq; minui. Auena frigidæ est qualitatis: sed stillatitia eius aqua caput tentat, inebriatq;, & apud Tartaros referunt hoc distillatum inebriare.

De varijs vasuum generibus. Cap. XIX.

QVot rerum distillandarum, tot vasuum sunt genera, immò ex varia excogitantium ingenia, vt suo quisq; ex voto varia fingat, & effingat, vt propè infinita reperta sint, oblonga, breuia, in se recurrentia, curua resta, anfractuosa, & spiralia: Sed profectò maximo ingenio, & arte à solertioribus herbarum virtutum

vestiga-

vestigatoribus aliqua excogitata sunt tàm optima, vt sine ijs manca, & difficilis aliquibus existimari possit; nam distillationes ad destillandorum simplicium ingenia, qualitates, & naturas attemperarunt, & instituerunt, & hæc ex animalium formis, & naturis mutuati sunt. Quippè animalia, quæ tenuissimi spiritus sunt, halitum per longam arteriam in sublime euehunt; ideò plantæ tenuissimi halitus, quia facilè ad superna eleuantur, ob id vasa longioris colli adhibentur, vt longiori itinere sublimentur, octo pedalis colli longitudine, quod litera A, insignitum prostrat, quo in distillanda aqua vitæ sæpissimè vtemur, nam per longissimum iter spiritus ascendendo humiditatibus, & recrementis exoneratur, vt laborando tenuitatem maximam acquirat (vulgus matarozzo vocat) nos Struthiocamelinũ, Camelo pardale, vel gruale vas nuncupauimus.

Contra si quæ sunt simplicia terrestris siccitatis, erassarumq; partium minimè

minimè vaporoſa, flatulentaq; ad eorum diſtillationem organa ampla, eademq; humilia requiruntur. Animal eſt teſtudo ſatis terreſtre ſiccum rigido tegmine intectum ex terreſtri, qua conſtat parte, amplo corpore, ſemper prona, inclinatoq; capite incedit, domifera, tardigrada, vndè ſimplicia terreſtria, vt ſales, vitrioli, & alia mineralia, quæ non aſcendunt, his teſtudinibus vtimur, vulgus leuto vocat, quia in teſtudinis animalis modum efformata ſunt vel muſici inſtrumenti teſtudo, vel leuto vocati.

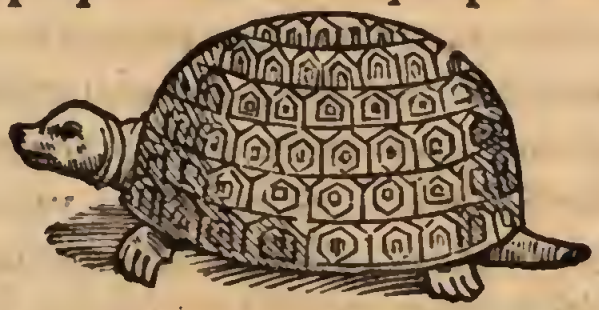

Hęc vaſa teſta veluti accubantia, vt etiam teſtudo animal incedit, in fornaculis accommodatur, vt vi ignis prolectus liquor, in ſubiectam illico ampullam fluat.

Sunt

Sunt quoque, & ſimplicia humidarum partium, craſſarumq; ſed parum halituoſa, vt animal Vrſum imitentur, craſſum, terreſtre, viſcoſum, ſtolidum, informe, formatum, vt totum corpus, & caput appareant ſine collo, corpore amplo, carnoſo, breui. Vas ad eius ſimilitudinem efformant, vulgus vrſale, vel vrinale vocat, in quo ſimplicia minimè ſpirituoſa, vel difficilis aſcenſus, vt viſcoſitatem, craſſitiemq; eorum exuant, & breui, & amplo tractu deferantur.

Sed ſi ſimplicium partes ſpirituoſę eſſentiæ craſſamentis, & terrenis fęcibus immerſæ, vt tenuiores, & puriores euadant, & craſſis illis, & impuris exonerentur, & in fęcibus relinquant, velut medicis vſibus ineptæ, oportet multiplicatis viribus, in ſe ipſas reſoluantur, & reducantur, vt aſſiduo motu circumgiratæ nobiliorem vim, & magis egregiam ſortiantur. Vas excogitatum eſt, quod Pelicanum vocant, quod ad auis Pelicani figuram adumbratū eſt, in quo ſimplicium par-

tes

tes magis tenues per collum eductæ,& per roſtrum in apertum pectus infixum quaſi in ventum ſuper fęces re gerantur, iterumq; per collum ſublatæ indefatigabili motu aquoſitatẽ,craſſitiem recipiẽtem paulatim exhau riant,& ſimplicia aſſidua rotatione non ſolum depuren tur: ſed etiam altius virtutes exaltentur. Vas E, litera inſignitur.

Alij verò alio modo effingunt. Duo vaſa capiunt, quod alter alter innectatur et quod vnũ recipit alteri reddit,vtrũq; alterius altero aluo roſtro infigitur, quemadmodum gemini fratres mutuo ſe amplectuntur, vnde honeſta nomenclatura hæc vaſa gemellos vocant, vt crebra circumlatione ſe extenuent, & ab omni ſorde, & fęce expurgata, nobiliores vires conſequantur. Sunt quædam quoque ſimplicia, quæ per longum, & anfractuoſum iter deferri coguntur vt naturam ſublimiorem acquirant, nam dum per hos anfractus Serpentes altius euehuntur, continuò humidiores,grauioresq; partes relinquant, & infra detineantur, contra puriores ſublimius gradiantur, & quia

quia in orbes reuolutos serpentinos gratius imitatur, serpentinum vocant. Nos quoque in aquæ vitæ extractione sæpissimè hoc vsi sumus, vt tenuiorem naturam, puriorem, penetrantioremq; sortiantur in sublime per flexuosas ambages angustiores, & productiores à toto phlegmate exonerentur. Vas F, litera adumbratur.

Vtimur quoq; in aqua vitæ educenda vase quodam, quod octo, vel decem pileis constat quorum alterius vertex alterius al-

F ueo

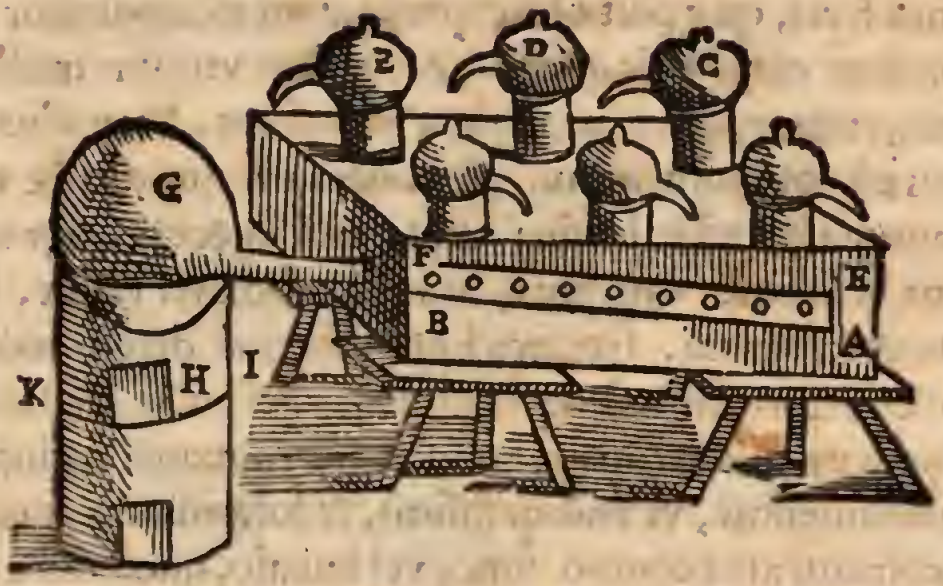

Vtrum ſimplicium qualitates in diſtillatione extrahantur. Cap. XVIII.

NOn multum diſtillatores, & inuidi quidam Medici phiſicarum artium contemptores, & craſſæ inſcitiæ inter ſe conueniunt, & inter ancipites ſententias diſtracti ambigunt; vtrum ex diſtillatione ſimplicia præpollentes, uel inefficaces qualitates nanciſcantur. & hæ in proprias, & congeneres, uel in contrarias abeant. Res maximę conſiderationis, & mirę vtilitatis. Manardus in ſuis epiſtolis ait ex diſtillatione nil neque ſapore neque odorem conſeruari: ſed plerùnq; in varias, & contrarias tranſire. Abſinthium inquit amarore præditum, multoq; odore donatum per plumbeum alembi-

alembicum distillatum aquam donat, quæ neque amarorem resipit, neque absinthium redolet. Ocymum fragrantissimi odoris distillatum non solum nil odoris nactum, sed ingratius redditur, quæ omnia sibi fidem faciunt, quod aqua non eisdem viribus donata profluat, quibus planta pollebat. Cardanus contrarium ausus est decernere, & fortasse rectius, nam non solum itidem qualitatis: sed longè maiores adsciscit, calefaciendo, humectando, arefaciendo, & similia. Exemplum esse vinum distillatum, quod ardentem aquam efficit, quæ longè validiores vires possidet, & quanto magis distilletur, cò calidius, acutius, & penetrantius fieri. Aqua rosacea ex flore extrahitur, eximij coloris, odoris, & virium. Vrceus aquæ plantaginis manantem vndequaque sanguinem sistit, & lactuca ijsdem viribus prædita, & si natura algentior easdem vires non possidet. Melissa quæ triduo in vino maduerit, memoriam ab obliuione vindicat, vnde his experimentis motus, in contrariam abit sententiam. Distillatio tenuiorem semper, & calidiorem aquam effecit. Aristoteles in problematibus ait, quod sol suas exercens vires in aquas, leuissimas simul, & dulcissimas partes trahit, quod ab Hippocrate desumpsit, libro de aere, aquis, & locis. quod aquæ pluuiales, leuissimę, tenuissimæ, & dulcissimæ sunt, quia sol, cit de aquis quod tenuissimum, & leuissimum est, & ob id mare salsum, quia remanet quod graue, crassum, & salsum est, cum sol educere non possit. Quod si sol blandè ca-

lefaciens hæc agit, quid ſperandum de igne ęſtuante in alembicis? & quod leue, & tenue calidum eſt, quia ad ignis naturam accedit, ſed dum hæc meditaremur ex varijs opinionum fluctibus, & animi anguſtia, ita hæc iudicamus. Sciendum primo, quod vnumquodq; viuens, tribus viuit ſubſtantijs, alimentaria primo, qua vnaquæq; alitur planta, & quotidie à terra haurit, & à cœlo, eaq; deficiente deficit vita. Clarius id contemplatur in herbis quæ non ſumma terræ cute viuunt, & leone terram ſubeunte, ſol ſupra modum incaleſcit, & penitius exaret, radices quotidie deficientes humore exareſcunt. Si quis virentes plantarum ramos igni demandarit, ęgrius ardent, propterea quod multo ſcatent humore, alimentum quod à terra ſibi hauſerunt, & ſi ab vno extremo accendantur, ex altero humorem exudãt, qui ab igne fugatur. Si quis vaporario uirentes plantas iniecerit, illicò in humorem ſoluuntur guttatim fluentem, ex ſiccis tardius, parciusq;, & fortaſſe nihil, quia alimentario carent humore cum uita. Secundus humor ſubſtantialis dicitur, in quo plantarum ſubſtantia reſidet, & hic non in ſuperficie, ſed interius abſconditur, & in diſtillationibus poſt alimentarium defluit, & difficilius exugitur: nam cum partem in materia, partem in humore reſideat, eandem diſtillationem viciſſim tertio, & quarto faciundo, ſupra fæces infundendo, digeſtione, & putrefactione poſtremo elicitur, vt ſuis locis demonſtrabimus. Fernelius in albo oleo hunc humorem latere dixit, & verum ſubſtantialem in rubeo,

beo, sed ego inter album, & rubrum oleum paruam, vel nullam differentiam iudico, & tanti viri pace, in hoc mihi defeciſſe videtur. Tertius eſt vitalis humor, in quo tota ſubſtantia, virtus, & proprietas reſidet, & oleum erit. odor, ſapor, & virtus in ſupremo excellentiæ gradu reperitur. propria ſedes ſpiritus, & caloris, & in qua tota eſſentia fouetur, & extracto illo, non niſi ſimplicium cadauer remanet, vt corpus vita penitus viduatum. His etiam prælibatis quæſtionem determinare valde arduum erit, cum variæ, & multifariæ ſint plantarum vires, naturæ, & proprietates: nam alia in aquis, alia in oleis, alia in ipſo denique ſale, & aliæ in cæcis corporum receſſibus abſconduntur, vt vniuerſo hoc opere videbimus. Quod alij dicunt in aquis vires non remanere, exemplum adducentes de abſinthij aqua quod dulcis, nec in ea aliquid amaritudinis reſideat, hoc euenit ex plumbo. Quid enim aliud ceruſſa eſt quam ſupra late oris fictile labellum plumbea lamella expanſa? infuſoq; intus quàm acerrimo aceto, cuius halitus ad ſumma delatus, ſoluit plumbum in ceruſſam, indè deraſo, ceu ſitu impoſito, colligitur, & ſapore dulcis eſt. Cum igitur in plumbeo alembico acres Abſinthij vapores pilei ſumma petunt, ſoluunt plumbum in ceruſſam, quæ defluens, decidit per canales in receptaculum, videturq; in craſſamento cum transfunditur. Vnde vix mirum videri debet ſi amaritudinem non reſipit, & ſtomacho potius negocium faceſſit, quam demeretur, & ſuam amaritudinem fallit? & ſi

certius vis fieri in rosaceam, vel florum aranceorum aquam vitrioli olei guttam instillabis,& illico cernes turbari eius lympiditatem,& cerussam in vino subsidere. At si remoto alembico plumbeo,vitreis vasis in aquæ vaporibus distilletur, suum retinere colorem, saporem, odorem,& vires non inficiabitur, & magis hoc conspicuum erit in suo oleo,in supremum enim gradum, in eo odor, sapor,& calor conspicabitur. Vnde generalibus præceptis hæc coarctari nequeunt, ità omnium proprietates in diuersum abeunt, ob id nos in proprijs capitibus singulorum qualitates recensebimus, ne quos reprehendimus, imitemur, cum eos falsos videri mus, vna regula cunctorum naturam comprehendentes. Id tamen inficiari non potest, iterata distillatione recipi tenuitatem caliditatemq;, & humiditatem, frigiditatemq; minui. Auena frigidæ est qualitatis: sed stillatitia eius aqua caput tentat,inebriatq;, & apud Tartaros referunt hoc distillatum inebriare.

De varijs vasuum generibus. Cap. XIX.

QVot rerum distillandarum, tot vasuum sunt genera,immò ex varia excogitantium ingenia, vt suo quisq; ex voto varia fingat, & effingat, vt propè infinita reperta sint, oblonga, breuia, in se recurrentia, curua resta,anfractuosa,& spiralia: Sed profectò maximo ingenio, & arte à solertioribus herbarum virtutum

vestiga-

veſtigatoribus aliqua excogitata ſunt tàm optima, vt ſine ijs manca, & difficilis aliquibus exiſtimari poſſit; nam diſtillationes ad deſtillandorum ſimplicium ingenia, qualitates, & naturas attemperarunt, & inſtituerunt, & hæc ex animalium formis, & naturis mutuati ſunt. Quippè animalia, quæ tenuiſſimi ſpiritus ſunt, halitum per longam arteriam in ſublime euehunt; ideò plantæ tenuiſſimi halitus, quia facilè ad ſuperna eleuantur, ob id vaſa longioris colli adhibentur, vt longiori itinere ſublimentur, octo pedalis colli longitudine, quod litera A, inſignitum proſtrat, quo in diſtillanda aqua vitæ ſæpiſſimè vtemur, nam per longiſſimum iter ſpiritus aſcendendo humiditatibus, & recrementis exoneratur, vt laborando tenuitatem maximam acquirat (vulgus matarozzo vocat) nos Struthiocamelinũ, Camelo pardale, vel gruale vas nuncupauimus.

Contra ſi quæ ſunt ſimplicia terreſtris ſiccitatis, eraſſarumq; partium minimè

minimè vaporoſa, flatulentaq́; ad eorum diſtillationem organa ampla, eademq́; humilia requiruntur. Animal eſt teſtudo ſatis terreſtre ſiccum rigido tegmine intectum ex terreſtri, qua conſtat parte, amplo corpore, ſemper prona, inclinatoq́; capite incedit, domifera, tardigrada, vndè ſimplicia terreſtria, vt ſales, vitrioli, & alia mineralia, quæ non aſcendunt, his teſtudinibus vtimur, vulgus leuto vocat, quia in teſtudinis animalis modum efformata ſunt vel muſici inſtrumenti teſtudo, vel leuto vocati.

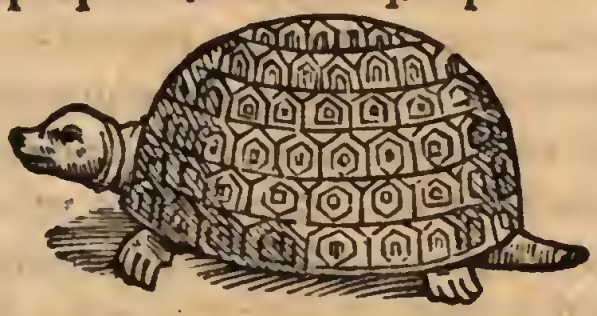

Hęc vaſa teſta veluti accubantia, vt etiam teſtudo animal incedit, in fornaculis accommodatur, vt vi ignis prolectus liquor, in ſubiectam illico ampullam fluat.

Sunt

Sunt quoque, & ſimplicia humidarum partium, craſſarumq; ſed parum halituoſa, vt animal Vrſum imitentur, craſſum, terreſtre, viſcoſum, ſtolidum, informe, formatum, vt totum corpus, & caput appareant ſine collo, corpore amplo, carnoſo, breui. Vas ad eius ſimilitudinem efformant, vulgus vrſale, vel vrinale vocat, in quo ſimplicia minimè ſpirituoſa, vel difficilis aſcenſus, vt viſcoſitatem, eraſſitiemq; eorum exuant, & breui, & amplo tractu deferantur.

Sed ſi ſimplicium partes ſpirituoſę eſſentiæ craſſamentis, & terrenis fęcibus immerſæ, vt tenuiores, & puriores euadant, & craſſis illis, & impuris exonerentur, & in fęcibus relinquant, velut medicis vſibus ineptæ, oportet multiplicatis viribus, in ſe ipſas reſoluantur, & reducantur, vt aſſiduo motu circumgiratæ nobiliorem vim, & magis egregiam ſortiantur. Vas excogitatum eſt, quod Pelicanum vocant, quod ad auis Pelicani figuram adumbratū eſt, in quo ſimplicium par-

tes

tes magis tenues per collum eductæ,& per roſtrum in apertum pectus infixum quaſi in ventum ſuper fęces re gerantur, iterumq; per collum ſublatæ indefatigabili motu aquoſitatẽ,craſſitiem recipiẽtem paulatim exhau riant,& ſimplicia aſſidua rotatione non ſolum depuren tur: ſed etiam altius virtutes exaltentur. Vas E, litera inſignitur.

Alij verò alio modo effingunt. Duo vaſa capiunt, quod alter alter innectatur et quod vnũ recipit alteri reddit,vtrũq; alterius altero aluo roſtro infigitur, quemadmodum gemini fratres mutuo ſe amplectuntur, vnde honeſta nomenclatura hæc vaſa gemellos vocant, vt crebra circumlatione ſe extenuent, & ab omni ſorde, & fęce expurgata, nobiliores vires conſequantur. Sunt quædam quoque ſimplicia, quæ per longum, & anfractuoſum iter deferri coguntur vt naturam ſublimiorem acquirant, nam dum per hos anfractus Serpentes altius euehuntur, continuò humidiores,grauioresq; partes relinquant, & infra detineantur, contra puriores ſublimius gradiantur, & quia

quia in orbes reuolutos serpentinos gratius imitatur, serpentinum vocant. Nos quoque in aquæ vitæ extractione sæpissimè hoc vsi sumus, vt tenuiorem naturam, puriorem, penetrantioremq; sortiantur in sublime per flexuosas ambages angustiores, & productiores à toto phlegmate exonerentur. Vas F, litera adumbratur.

Vtimur quoq; in aqua vitæ educenda vase quodam, quod octo, vel decem pileis constat quorum alterius vertex alterius al-

F ueo

ueo mutuo inſeritur, & dum ignis vim maximè vrgente ſuperne viuum euehitur, variæ notę vitæ aquam perficit, non quo altius extollitur, eò tenuior, quæ tardigrada, & humidior, craſſior ac phlegmate redundans, eò ignobilior, quòd quia hydræ colla, & capita videntur imitari, herculeam hydram vocamus ſeptem capitum, ſed alij æneo, vel aurichalceo, alij vitreo vtuntur. Vas G, litera notatur.

Vtimur quoq; recuruo vaſe, ſcilicet collo: ſed amplo alueo in ijs ſimplicibus, quæ minimè aſcendere poſſunt, quod quia Ciconiæ collum imitatur, Ciconias, vel ſtortas vulgus vocat; eoq; in diſtillandis validis aquis vtimur. Et quia torquet collum nos retortas vocamus, vt quæ ſublimari contumaces, peruicacesq; ſunt vi ignis vrgentis, per retortæ collum libentius illabantur.

Neq; in vaſum nomenclatione à plantarum, fructuum ſimilitudine abſtinuimus, nam ſimplicia diſtillando, quæ validi halitus, & vrgentis ſpiritus in ſalamoniacum,

moniacum, & salinitrum in aquis validis, amplo ventroso, & capaci vase indigemus, & quia in cucurbitæ similitudinem efformatur, cucurbitam vocamus: nam si angusto vase vim illam spirituum coercere conabimur, in maximum abeunt crepitum, & vasa in mille fragmenta dissiliunt; oportet igitur amplo vase, quo laxius vehementes illi spiritus vagari possint; vt ab occursante frigore flatulenti illi halitus in liquorem solui possint.

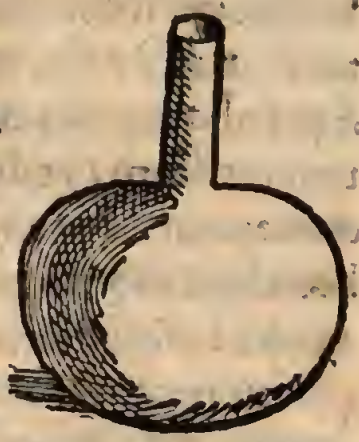

De distillatitiorum materia. *Cap. XX.*

ANtiquitus dum adhuc rudis, & imperfecta esset distillandi ars, plumbeis, vel æneis vasis vtebantur in extrahendis rerum essentijs, quod tantæ erant humanis corporibus perniciei, vt in varios mirum in modum noxios morbos inciderent. Galenus in libro medicamentorum secundum loca, horrore habendam aquam monet, quæ per plumbeos canales deriuetur, nam limum, & crassamentum quoddam retinent, vt qui eiusmodi aquam copiosius hauserint, dysenteria corripiantur. Præterea fumi, & vstilagines insigni fastidio non vacant: sed sorbentibus aquam non modo molestum, sed mirum in modum noxiæ: nam stoma-

cho, pectori, iecinori, omnibusq; viſceribus negocium faceſſit; & ſi cui clarius experiri cordi fuerit, animaduertat aquam è roſis, vel aurantij mali floribus exuctam, ſi per aliquot dies conſederit, inueniet in fundo ſedentem ceruſſam (vt diximus) quæ ex plumbeo alembico conceperat. Non tamen inficiandum, quod qui plumbeo alembico vtuntur, plus aquæ eliciant, quippe ſurrigentes halitus ſua frigiditate in guttas cogit, & indè copioſius per nares exudat. Nec diſſimiliter de æneis, vel ferreis vaſis nam ex acrium ſimplicium diſtillationibus æruginem; vel ferruginem contrahunt, quæ aquis immixta tantum haurientibus eam periculi affert, quantum ipſa ærugo, & ferrugo, cerruſſa illa nocentior eſt: ſed his melhora ſunt figulina vaſa, intus vitro ſublita. & qui iniurias ignium formidant, poterunt, & paleato luto loricare ſic diutius quoque ignibus perennat. Sed omnium optima ſunt vitrea, nam puriſſimum vitrum eſt, nullam aſcitiam qualitatem recipit, & vires, quibus donantur adamuſſim retinent: Sed ſi talium inet allorum vaſis vtendum ſit in oleis extrahendis, vbi inſita vis reſidet ſaltem chymicis vſibus; vel medicamentis extra corpus liniendis, non autem potu abſorbeantur.

De varijs ignium gradibus. Cap. XXI.

COnſultum eſt inter diſtillatores ignis remiſſionem intenſionemve in gradus diſtinguere, vt cuique ſuus conueniens caliditatis gradus conſtituatur; ſunt enim ſimplicia aliqua humidiſsima, & leuia,

leuia, aliqua coctioni repugnantia, vt vehementiorem ignem flagitent. Mox simplicium natura non violentanda est ignium excrescentia, philosophorum est cunctorum sententia naturam non vehementissimè vrgendam. nec violentari patitur. corrumpitur enim nimio coactu. Primi gradus ignis est balnei, cum aqua adeò calida est, vt in eam manus sine lesione immitti possit; ex hoc igne flores, & fructus, & eiusmodi similia mollia pituitosæ substantiæ, seù phlegmaticæ tenues, & euaporabiles, quæ leui quaq; caliditate flatum generant. Secundus gradus, quando aqua calidissima est; non tamen bullit, nec potest manu tangi, & est ignis simplicium crassioris substantiæ, quæ ex materiæ grossitie, non tàm facilè vaporantur. Tertius gradus, quando aqua bullit; Quartus verò quando inter ignem, & vas nihil intercedit, quo in validis aquis vtimur.

Sunt qui gradus etiam in tres partes diuidant,

vt Secunda pars primi gradus est aquæ tepiditas, & sic de singulis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Distillationum,

LIBER SECVNDVS.

De odoratis aquis eliciendis.

PROHEMIVM.

Iam quid fuerit distillatio, eius varietates, & causas recẽsuimus, iam tempus opportunum erit operationes inire, & à distillationibus odoratarũ aquarum exordiri, & à Rosacea incipiemus, vt cęteris notior, vulgariorq;, eiusq; exemplo ad difficiliora, & secretiora progrediemur.

De aqua rosacea odorata elicienda. Cap. I.

NOstrum initium à rosa erit, quæ hortorum est decus, & orbis delitiæ, vt rectè Lycophron Poeta Lyricus, & Achilles Tatius in Leucippes, & Clitophõtis amoribus, dicunt. Quod si Deus Principem, vel Regem inter flores constituere voluisset, ipsam proculdubio constituisset. Græcè admirandam illam pulchritudinem,

rudinem, odorisq; suauitatem à Venere donatam dicũt, quod Dea Adonidis amore capta, in sui profusi cruoris memoriam, in rubeam rosam conuertisset. Rectè ab ea auspicabimur, tum quod prima florum fuerit, ex qua extillatitia aqua exttacta sit; si Auicennæ, & Arabibus credimus, tum facilitate, & suauissimo, quem eructat, odore, quodq; pręclarissimis medicamentis admiscetur, quibus humanæ vitæ succurritur, alijq; flores eius exemplo distillari cępti sint.

De aqua rosacea distillanda reponenda.

AD odorem rosæ, & iucunditatem cœlum conferre videtur, & cœli temperies, nam quibusdam locis minus odorata prouenit, præterea siccis, quàm humidis odoratior contenta ruderibus, odore præstat, quibus pars ima scabra. Serenis diebus lecta, odoratior. Decerpitur etiam intumescente alabastro fastigiato, cõuolutis foliorum panniculis, paulatim rubescens dehiscit, priusquam explicetur in folia, & se pandat, reiectis luteis apicibus in medio calicis insidentibus veluti capillamentis. Sole supra horizontem euecto cum suę pollentis efficaciæ viribus. Rosæ illæ capiantur, quæ quia candido rubore renident, nos incarnatas dicimus, ex his enim præstantior elicitur aqua, nam quæ sanguinea purpura pumicant, & flammea, vel quæ in virginis genis visitur, salubrius ad medicum vsum veniunt caninæ rosæ vocatæ. Recipiuntur vel quæ nullo rore madefactæ

defactæ extabuerint, vel madeſcant, quæ oſcitantes foliis dehiſcent. Hæ vitreo vrinali reponuntur, ac iniecto pileo obturantur, & muniuntur vaſculorum iuncturæ, nec ex his rapidus ſpiritus euadens, in tenues auras abeat. roſtro additur receptaculum in balneo mergitur, mox vrgeto ignem, donec aqua eliciatur. Obruuntur etiam cineribus: ſed maxima opus eſt vigilantia, ne flores comburantur, & aqua fumidum virus, & nidorem redoleat, nam ſi tantillum vſtæ rei fumum reſipiet, reijcienda potius, quàm inter odoratas connumeranda. E ſiccis roſis etiam exugitur aqua, nam exiccatione eius odor non exoleſcit. humido loco reponantur, non vt muceſcant, aut ſitum contrahant, vel ſemidiei ſpatio in aqua medeſcant, ſic vitreis organis iectæ ſuauem etiam aquam effundunt. Tandem omni paratu odoratus latex, ex eis elicitur. nam odor non ſolum in folijs: ſed omnibus partibus reſidet, vt in folijs aurantij, mirti, ſpicæ, aliorumq;.

Roſacea aqua venalis.

SEd qui roſaceam aquam venalem exponunt, aliter parant, ſtudentq; lucro potius, & quantitati, quàm odoris fragrantiæ, vt ementes fallant. Aſſumunt centum libras fontanæ aquæ, & in æneum vas illam conijciunt, roſarum decem, non reiectis alabaſtris, vel in medio ſtantibus luteis apicibus, nec proiectis viridibus folijs, illis barbulis vaſculum ambientibus: ſed integras,

vt

vt decerpuntur; & subiecto igne triginta aquæ libras excipiunt, mox ignem subducunt, deinde aperto alueo distillata iã rosarum folia exprimunt in vas æneũ, mox proijciunt,& alias tricenas aquæ libras addunt, ac denas rosarum, & ignem augent,eundem modum reiterantes, vt ex triginta rosarum libris, centum odoratæ aquæ eliciant venalis. Alij recrementa illa, ex quibus pharmacopolæ ex decocto rosarum cremor elicitur,proiecta, in aqua maceranda per diei quadrantem imponunt, demum distillant, & ex eis etiam odoratam eliciunt aquam venalem. Fertur supra aquam pinguedo quædam innatans, quæ penna excipitur, rosę fragans oleum, vt dicemus. Tot modis rosacea aqua adulteratur.

Rosarum aqua, cuius pars vna multas fontanæ aquæ odoratas reddat.

QVod si maiorem rosarum fragrantiam efflagitas, vt cæteras antecellat, cuius cochlear vnum in amphoram fontanæ aquæ iniectum, fragrantem reddat,ità parato. Distillentur rosæ,vt prius diximus, mox distillatam aquam super aliàs recentes rosas irrorato in vitrei vasis alueo eiusdem quantitatis, & denuo distillabis, ac ità tertio efficies,& sic tàm largum odoris effluuium emittit, vt sæpius odorata caput offendat,cuius pars vna supra decem fontanæ aquæ odoratissimas reddit, & ita parata, fricato diligenter vase ad odoramenta paranda reponitur. Hęc aqua corroborat,

borat, capitis doloris mulcet: nam cit corpus, quia eius subtilis caliditas igne dissociata abijt.

Aqua ex Arantiorum floribus odorata. Cap. 11.

POst odoratissimam rosarum aquam præstantissima sequitur ex Arantiorum floribus, nec odoris prestantia primæ quicquam honoris cedit. Hic Neapoli maxima elicitur florum aquæ quantitas per omnes mundi partes deferenda in qua semper veris temperies arridet, & cuncta nostra viridaria his scatent.

Aqua ex Arantiorum floribus reponenda.

COlliguntur non qui ex suis arboribus delapsi in terram iacent flores, nam hi euanidi sunt odoris, sed manibus decerpti. Non roridi, sed aliquibus horis in vmbra passi, sed neque per diem odorem remittunt; ità tenaciter odor suis partibus inhęret. Compleantur vitrea vasa, & in aquę balneo reponantur, vel cineribus, indantur rostrati pilei, obstructis optimè iuncturis, ne tenuissimus odor elabatur. Tunc subiecto igne roridus vapor in summo pilei subreptus, ac frigori occursans ipsum irrorat, mox liquor refluus factus, in subiectum vas labitur: exceptus aliquibus diebus optimè clausus insolatur, ne quid tetri odoris fumi respiat,

piat, quem vi ignis receperat, demum ad vsum reponitur. Distillatur etiam aqua ex citriorum, limonum, ac omnium acruminum generum floribus eximij etiã odoris: Sed in ea quæ ad sorbitionẽ paratur, recipiuntur tantum folia, reiectis calicibus, & fructuum rudimentis in medio floris stantibus, ne amarorem ex his resipiat, ac vitreis organis distillentur.

Aqua ex Arantiorum floribus venalis.

AQua mirum in modum venalis est, tùm condiendis magnatum cibis, tum ad odoramenta paranda, maximè ab vnguentarijs expetitur, & ad medicos vsus apprimè vtilis. Flores sine delectu in alueum æneum conijciuntur cum maxima aquę quantitate, vt in rosis diximus. Distillant etiam florum recrementa, quę ab vnguentarijs reijciuntur, qui in condiendis pellibus ad chyrothecas, & thoraces, vtuntur, & eliciendo odorato oleo. Substratas enim pelles, ac nuda amigdala triduo floribus cumulant, bis in die recentes permutando, mox tusis amygdalis, & organo expressis, odoratum oleum eliciunt. Hos igitur neglectos per diem aqua madentes, post distillantes fragrantem aquam eliciunt. In Gallia Cisalpina, alijsq; frigidis locis ex frigida cœli intemperie, plantę ad flores non perueniunt: sed vix vitam ducũt, ob id ex plantarum citriorum summitatibus, & teneris foliolis aquam eliciunt, sed non primæ comparandam; Aquam per ci-

nerem exuctam per aliquos dies insolant, donec exuat, si quã ex ignis violentia vstulationis labem conceperit.

Arantiorum aqua eximiæ fragrantiæ.

QVod si aquam fragrantioris odoris fieri voles, quemadmodum de rosis diximus ità de arantijs floribus faciendum iubemus, scilicet vt prius aqua distillata super recentiores flores irroretur, & quò pluries irroraueris super alios decerptos flores, & denuò distillaueris, eò valẽtiorem odoris effluuium, & operandi violentiam nanciscẽris, cuius exigua pars supra multam proiecta eiusmodi ferè odoris reddet. Aqua hæc ad medicamenta apprimè vtilis. Ad pestilentes febres vtilissimè propinatur, præcipuè quæ ex anthematibus veniunt, quia putredini maximè aduersatur. Selibra pota per sudorem à corde contagiosos humores expellit. Venenorum vim eludere, & retundere solet. Ore subinde colluto halitus suauitatem comendat. Odor ad animi deliquia prẽualet. Distillata Limonum aqua mulierum facies expolit, victiligines, & maculas emendat, varos delet, & acoros interimit. Cor roborat, eiusq; palpitationi salutare remedium est.

Odorata aqua ex Myrti floribus. Cap. III.

EX myrti quoq; floribus distillata aqua, suauitate, & odore præstat, hortorum delitiæ, & ornamentum, maximè myropolis expetita. Myrsinum pulcherrimam puellam in hanc plantam mutatam

tam fingunt Græcorum fabulæ, quod sui odoris præstantia, ac insigniuim virtutum cumulo virginibus præstaret. Vt iam dictis ante floribus tertio gradu respondet, ideò & tertium ei locum ascripsimus, & suis etiam terrestribus partibus intestinus odor insidet, vt ex ea aqua & oleum insigne eliciatur, vt dicemus, quod non alijs omnibus euenit.

Aqua odorata ex Myrti floribus reponenda.

AQuam hæc est faciundi ratio, decerpuntur flores è nostrate Myrto sylvestri, cuius folia dilutius virent, & aliquanto maiora sunt; nam vniuersus hic Neapolitanus tractus montes, & littora sponte eam fundunt, vt hæc odore celebrior. Vitreo vase injciuntur, vas aquæ balneo, vel cineribus mergitur, cui pileus, & receptaculum iungitur, obturatis, picatisq; iuncturis, tunc è pileo illapsus latex odoratissimus erit.

Aqua ex Myrto venalis.

QVi vero myropolis distillant, æneo vase magnam fontanæ aquæ partem injciunt, ac caulículos teneros ramorum cum floribus decerptos, nam, & frondes æmulum odorem proferunt, vti Romæ, & Cisalpina in Gallia fieri vidimus, vbi plantæ ob frigoris violentiam malè hospitantur, vt vix ad florem perueniant.

Aqua

Aqua myrti mirę fragrantię.

SI vt ſuperius de floribus diximus extracta aqua ſu per flores iterum atque iterum proieceris, & diſtillando eundem laborem ſuſceperis, aqua miram acquiret odoris ſuauitatem Aqua conſtringentis eſt facultatis. Pota halitus oris commendat. Ad oris item vlcera valet, & etiam ſuper generoſa obſonia inſpergitur.

Odorata florum, Lauendulę aqua. Cap. IIII.

EX odorata ſtirpe illa, quam herbariorum vulgus lauendulam vocat, nardi ſpecie, vt verius pſeudonardus dici deberet, quod odore nardum æmulatur. aqua diſtillata madendis linteis gratiore, & ſuauiore odore commendat tanta odoris fragrantia, vt omnes flores odoris iucunditate prouocet, qua de re veſtibus etiam inſeritur, & in manuales faſciculos digeritur, balneis & hominum lauacris expetitur, elotaq; omnia, ſi permiſceatur, odorata reddit, ob id vitioſa quadam vocabuli corruptione lauandulam vocant. Inſolata ſeruatur etiam ad varios odorum vſus. Conſtat terreis ſpirituoſisq; partibus, ob id flores, frondes, ac tota deniq; ſtirps aquam, & oleum odoratum reddunt. Decerpantur flores veris exitu Iunio, & Iulio menſibus, purpurei frequentibus ſpicis ſparſi, ex locis apricis & petroſis,

petrosis, nam grauius redolent, vitreis organis inditi, ac balneo, vel cineribus distillandi imponuntur, & aqua ex eis emanans ad omnes vsus odoratissima. Frondes etiam distillantur, & eumdem fere odorem spirant. Si recentes flores habere non poterimus, siccos aqua biduo macerabimus fontana, vel rosacea mox subiectis ignibus fragrans elicitur aqua. Si olei quod nobis ex Gallia euehitur aliquot stillę in fontanam irrorentur aquã, commixta, & commota ex oleo aqua, suauissimum odorem concipiet. Vel si siccos flores aquæ madendos impones, ac soli bene operculato in vase exposueris, eamdem odoris commendationem representabit. Stillatitius odoratus latex fronte, & temporibus illitus catalepsi, & leuiori hemiplexia, comitiali morbo, & syncope laborantibus succurrit.

Aqua odorata ex odorato Trifolio. *Cap. V.*

ODoratum Trifolium sui odoris commendatione distillatorijs Neapolitanis officinis frequentius venit, quod Tribulum vocant vrbanæ Loti speciem. Referunt flores, & frondes eumdem odorem, & etiam resiccata plenius redolet. In tempestatibus odor intenditur, vt locum in quo herba sata residet, suo odore repleat. Lætioribus locis oritur, videturq; ad odorem, & hominum volupe nata herba. Syluestris odoris est infirmioris: Sed miror apud incolas, & peregrinos huius

ius herbæ odorem in prętio non haberi, nisi in causa fuerit, non omnibus in locis odoris iucunditate seri: sed eius odorem pro locorum varietate intendi, & remitti, Hic maximus apud vnguentarios vsus, aqua per se sola. & cum alijs floribus commixta, eximiam odoris redolentiam representat. Decerpuntur floridi apices cum teneris frondibus veris initio, distillanturq; balneo, vel cineribus.

Odorata aqua ex Iaseminis. *Cap. VI.*

Ascuntur apud nos Iasemini, vel Gelsomini flores odorati, & prętiosi tanta copia, vt nulla sint viridaria, nullæ mulieres, quæ in fictilibus vasculis non alant ob sui speciositatem, & suaueolentiam, & ornamentum, videnturq; florum omnium odorem superare, vt principatum facilem sibi vendicent. Et mane in viridarijs deambulantes propè floridas plantas experiuntur ex eis gratum odorem halare, & ita animum exhilarare, vt homines huius suauitate capti, & odoris iucunditate illecti, ab eis discedere non patiãtur, magnetina odoris virtute. Flores enim manipulatim componuntur, vt semper in manibus habeamus, quousq; odoris gratiam exuant. Duo apud nos genera nascuntur, satiuum quod tota Aestate floret, & Autumno iucundissimi, & validissimi odoris, & sylueſtre, quod remissius halat. Vitreis organis ex his difficillimè

mè odorata aqua extrahitur, nam tenuissima odoris vis in summa florum cute residet, vt leuissimo quoq; igne abeat in auras, & odoris gratiam exuat, quod hoc argumento probatur. Si diutius in Sole manserint inolescit suaueolentia, & inodori remanent flores, ijdemq; sicci, nil prorsus odoris spirantes in totum reijciuntur, & si digitis flores compresseris inolidis terrestribus partibus cum superficiarijs olentibus se permiscentibus suauitas illa madore intrinseco retusa, ignauo fœtore contamina tur, cum minor pars olida à maiori inolida suppedite-tur, & mira odoris suauitas illa non pertinax cum inolidis partibus compensatur. ob id mea tempestate hominem non cognoui qui stillarijs organis ex his suaueolentem aquam exugeret, nec vnquàm venalem expositã vidi. Nitemur igitur, & si odor in tenuibus, & superficiarijs partibus insideat, maxima sedulitate, & industria extrahere, vt & si odor citissimè è floribus expiret, in aquis potissimum, & oleis apud nos commorare cogamus.

Odorata aqua ex Iasminis.

QVia pars illa superficiaria flatulenta est, & vaporosa, ne cum fœtidis immisceatur, ob id organa ampla, eademq; humilia requirit, ne debiles illi flatus, & vapores subnixi in ascendendo laborẽt, & inclinato etiam vase. Replentur igitur ex satiuis Iasminis vitrea vasa recentibus, & non resiccatis, nam potius ingrati, quàm grati odoris aqua eliceretur, &

aquæ balneo collocentur inditis pileis, & optimè commessuris emplastratis, & picatis, leui igne breui temporis interuallo coquantur, vt tenuissimum illum aerem expirent. Nec nimis flos incalescat, quia si ex totius cõposito manaret vapor, ingrati esset odoris, sic vix exortus vapor in receptaculum exoneretur. Ac vbi paululum extillauerint, subducto igne amoueatur vas, & exceptam aquam super alios recentes flores irrorabis, & eamdem operam impendes; sic secundo gratioris odoris fluet aqua. Vndè ter, & quater effeceris, & magnum acquiret aqua odoris effluuium. & si odore fragrat maximis etiam ad animi recreationem pollet viribus.

Aqua odorata ex Moschatulis rosis. Cap. VII.

IN eodem distillationis genere difficillimæ sunt rosæ albæ ab insigni moschi odore, moschatulæ dictæ: habẽt enim & ipse in summa superficie tenuioris odores aurã insperſam: ob id digitis cõfricatę, nec moschum olent, nec eximia illa odoris suauitate delectant. Vnde sedulam operam nauare oportet, vt distillatione eius odor eliciatur. Decerpantur igitur non quæ à Sole exuctæ sero pallidum colorem contraxerint; nec folia in terram delapsa; nam his nullus odor: sed quæ adhuc in folliculis conuolutæ, & conglobatæ iam iam in folia explicantur, non proiectis luteis illis apicibus in medio florum stantibus. Hæ in vitreum vri-

nale

nale collocentur, latum & contractum, sic leui aquæ balneo ne laboret ascendendo vapor. Excepta aqua denuo super recentes irrorabis, vt diximus, & distillabis, vt placidiorem magis paulo teneat odoris auram. Syluestres etiam quæ passim in dumetis luxuriant, & si minoris odoris, non tamen dispari odore indonatæ, nam si videntur sylvestrem habitum induisse, non ità tamen odore viduatæ sunt, vt ne odoris commendatione distillari nequeant.

Aqua odorata ex purpureis Violis. Cap. VIII.

VT veris prænuntia, & prima inter vernos flores emicat viola, ita præcipuè odoris commendationis, & vtilitatis existit, vt videatur naturam ad hominum vtilitatem creasse. Nam si eam spectes, maximè saturata illa sua virente purpura oculos recreat; & si per locum ambulabis, vbi ille consitæ sint, non parum olfactus miro illo suo odoris oblectamento capietur. In eadem specie florum sunt qui superficiarium illum vapidum odoris spiritum possident; vt nisi citò discerpas, odoris effluuium expiret. Vndè prius decerpantur, oportet, quam solis vim experiantur, nam illico exolescit odor, & siccæ nil penitus redolent, nec roribus madidæ, quia obtunditur. Decerpantur igitur tempore quo Solis calor virtutem non resoluerit. eligantur nigriores, nam quæ saturatiore purpura nitent,

præstantioris odoris fragrãtia magis olfactui blandiuntur, non albæ vel delutioris coloris; nam euanidi odoris sunt, nec ortæ humidis, vel vmbrosis locis. Distillantur eo more quo de alijs diximus, & recentibus aquis distillatis superiniectis denuo distillentur. Si enim in fontanam aquam insperseris, ac per diei quadrantem immorari patieris, aquæ suũ odorem conciliabunt, & si id ter, quater repetes, maiorem violarum odoris gratiam sine distillatione nanciscentur.

Ex Caryophyllis floribus odorata aqua. Cap. IX.

NOn in vltimis ponendus est speciosus, & odoratus Caryophyllorum flos, quippè cum omnibus de pulchritudine viribus, & odoris præstantia certet. Hi figulinis in vasculis à mulieribus fouentur, his horţorum areæ decorantur, & fasciculi olfactorij in hominum manibus versantur ad odoris gratiam, & animi vires recreandas. Aqua non minus difficulter quàm ex superioribus elicitur. Seligantur non albi, nec qui in candidis folijs cruoris notulis inficiuntur, non qui languido rutilant cocco, non sylueſtres, nam non vt superiores odorem tribuunt: sed qui saturato cruore renident, & qui ex multiplicibus foliolis flores conflatos gerunt. Proijciantur calathi, & quæ in medio stamina se ostendunt, reiectis etiam forfice vnguibus ita enim vocamus partes illas albas, quæ petiolo, & calatho

inserun-

inseruntur. Frondes in vitream ampullam conijciuntur atque in aquam tepidè bullientem collocantur, vt tenuissimus vapor in summis frondibns insidens surrigatur ad pilei testudinem, & extillet. Si pulueris aliquid Indorum cariophyllorum in pilei canali circumdabitur, mirum in modum aquæ odorem augebit. Vires eius validissimæ ad animi deliquia: nam qui animi deliquio consternuntur, si olfactui appropinquetur, maximè reficiuntur. Ad pestis contagia præstantissimè sum expertus, & ad febres contagiosas, & melancholicas cordis passiones.

De odorata Liliorum aqua. Cap. X.

Estatis decus, & honor est Lilium suo incontaminati candoris nitore, ac venustate, ac blando suauis odoris effluuio ab omnibus concupitum, vt flos florum dici possit; ob id Iunonis rosam, & Veneris volupe vocatum: sed ab eo odoratam elicere aquã vix potest arte nanciſci. nam vix Sole illustrati suum expirant odorem: nam tenuissima floris substantia, in qua odor ille residet, illico efflatur, vt ne vestigium quidem odoris conseruet. Eligantur igitur solæ frondes vix è caliculo dehiscentes, reijciantur stamina, mox vitrea in ampulla optimè stipatis iuncturis, aquæ balneo reponantur, ac subdito molliusculo igne tantisper coquantur, vt vix flores videantur contabuisse maxima sedulita-

sedulitate, ne voto frustreris, & sic odorata elicitur aqua. Stillatitia eius aqua parturientibus maximã præstat opem, ac pellendis secundis. Maculas è mulierum viſu abſtergit, rugas delet, candiditatem carni conciliat.

De odorata Narciſſi aqua. Cap. XI.

POst Lilium Narciſſum dicemus cognatione odoris, qui plerunq; in Lilium degenerat. Sunt, & Narciſſi odore ipſo ſuauiſſimi, cuius plura ſunt genera; illum nos diſtillabimus qui croceis intus foliolis, foris albis cingentibus, vt Ouidius canit ſuauiſſimi, & violenti odoris, ferè ſoporiferi adeoq; vberi odoris, vt ſæpius odorati caput tentent, dicunturq; à ναρκῶ quaſi torpeo, quod caput grauet torpedine. Si modo quem ſuperius diximus, diſtillabitur, odoratam fundet aquam, immò illius violentiæ magnam partem exuunt, vt tutius odorari poſſit, & violentiæ loco ſuauitatem recipiant. Eandem operam impendendo ex cæruleo Hyacintho odorata effluet aqua.

Aqua odorata ex Azadarach floribus. Cap. XII.

ARborem illam, quam alij Loton, Arabes Azadarach dicunt, in Italia arbor Paradiſi vocari cœpta. nomenq; inde poſitũ, quod flores pergrato odoris effluuio nares oblectet veluti Paradiſi, cuius fructu Hiſpani ad numeran-

das

das preces vtuntur. Arbor conſpicuæ venuſtatis, & odoris eſt. Flores hi per aquæ balneum opera, & ſedulitate vt ſuperius diximus, diſtillati fragrantem aquam effundunt, quia flos tenuis vt laſeminis, ideo parem illis operam expoſcunt.

Aqua odorata ex herbis. Cap. XIII.

EX herbis etiam odorata elicitur aqua, quarum hoc capite aliquas commemorabimus, & per ſe ſolę odoratæ ſunt, & cum alijs commixtæ, & odorem, & ſalutem nobis conferunt. & primo de Ocimo dicamus, Græci Baſilicon vocant, quaſi regium, quod regio eius odore, regio nomine dignum ſit. Ex hoc extracta aqua ſuauiter redolet: ſed odoratior ex genere illo, quod minimis conſtat folijs, & odore celebrius; Neapolitanum vulgus Baſilicum gentilem vocat. Aliud eſt genus ab inſigni exoticorum odore Caryophyllorũ, Caryophyllatum vocant. odoratiſſimam aquam effundit. Aliud eſt quoq; quod ab odore mali citrij, vt nulla inter frondes, & citrium interſit differentia, Citratum vocamus, quorum aquæ olfactu cordi, & capiti proſunt, & animi męrorem ex atra bile ortam emendat; & hilarem, & lętum reddit, & in animi deliquio ſalutare eſt. Caryophyllatum ad cordis affectus, illudq; roborandum, cæteris aptius animiq; deliquijs præſtat. Eſt altera Ocimi ſpecies, quam Acinon vocant, Neapolitani

litani Ardichella à maxima cum vrticæ floribus similitudine in aquæ balneo odoratam manat aquam. Melissa ab insigni Citri odore Citraginem vocãt, cuius distillata aqua cor roborat, & animi mœrores ex atra bile ortos expellit. Ad cardiacos effectus, vt citrium etiam prodest quod si nares consulas non nisi citrium olet. Ex radicibus caryophyllatæ herbæ odoratis aqua exugitur, quæ eosdem cum caryophyllis exotericis effectus retinet.

Aqua odorata ex pluribus commixtis. Cap. XIIII.

DIximus de simplicibus, nunc de compositis. Sæpissimè in distillationibus solemus, flores, & frondes commiscere, tùm ad odoratiorem aquam parandam, tùm ad medicos vsus, tùm ad mulieres decorandas. Aquam rosaceam, vel aliorum florum moschatam conficies, si locatis in ampulla floribus moschi granum in pilei canali, vel rostri extremitate accõmodaueris, et extillans aqua, & per moschum illabens, moschi odorem recipiet, & sic maximam moschatæ aquæ quantitatem parabis; id tamen moneo animaduertendum in compositionibus, vt non ex omnibus æquale pondus adijcias: nam quæ valentioris sunt odoris, infirmiores obtundunt, & inolfactu suppeditantur, vt discerni nequeant: sed potentioris odoris minor, languidioris maior pars opponatur, vt consonans ex his consurgat

odoris

odoris harmonia. Exemplum damus, Rosarum partes duæ, Aurantiorum florum vna, Lauendulæ dimidia, Trifolij odorati pars quarta, Myrti vna & dimidia, indantur in vitreo vase, in cuius pilei nare Moschum collocetur, vt indè delabens aqua moschi odorem recipiat, & odoratissima manabit aqua; Vel capiantur Rosarum, Arantiorum, Myrti, Trifolij odorati quantitates iam dictæ, & alternatim in ampullæ alueo collocentur, quibus adde Sambuci flores, Rosas moschatas, Lilia, summitates ramorum Citrij, ac vitrea in ampulla locentur. Interea in ollula vitro intus illita, Stirax, Belzoinum, Caryophylli, & Lignum aloes bulliant parumper; indè aqua supra flores spargatur in alueo operculato, & picato, & in rostri osculo granum Moschi accommodabis, Ziberi, & Ambaræ, ac leuibus prunis per aquæ balneum stillantem aquam excipies. Vel recipiantur Basilici frondes, Mentæ, Mari, Iridis radicum, Saluiæ, Melissæ, Lauendulæ, & Rorismarini, & his adijciantur Caryophylli, Cinnamomi, Nucis myristicæ pauca quantitas, ac Citrij cortices. Hęc omnia in aquis odoratis supradictis triduo macerabis, indè per aquæ balneum extillabis.

Quomodo flores in distillatione suos colores, seu vires conseruent. Cap. XV.

QVia colores in plerisq; sunt essentiæ simplicium, vt in auro, floribus, & alijs, ob id maxima sedulitate attendendum, vt colores cum aquis extrahãtur, vt suo loco declarabimus posterius: qui non minus oculos oblectant, quàm ad medicos vsus præstãt, nam in distillatione flores non solum vires: sed colores conseruant, & fortasse locupletius, & vt à rosis incipiamus. Excipiuntur rosarum florum frondes, & præcipuè quæ saturato cruore micant, caninæ vulgò dictæ, vitreo paruo vasculo accommodantur patuli oris, hoc vas intra aliud vas laxioris aluei inditur, quod substratas habeat rosas cuiuscunq; coloris fuerint, pileus, & receptaculum imponuntur, & picantur, & substrato igne vapor ex rosis subreptus in vasculum illabens, colorem ex rosis elicit, & cum succo admiscentur, & peracta distillatione, sumatur vas ex magni vasis alueo, & in fundo rosaceo, vel sanguineo colore tinctam reperies, & ex pilei nare clarissimam distillabit aquam, vt vtramq; habeas, & cruentam, & claram; cruenta tàm vehementis erit odoris, vt sæpius odorata caput tentet. Potest, & alio modo colorari. Vase rosis repleto extinctæ frondes in pilei canali accommodabis, & mox clauso vase, ignem subijcias: nam vapor pilei testudinem tangens frigi-

frigido vitro occurrens, vertitur in aquam per pilei latera in canalem defluens per narem, coloratam aquam extillabit, secum habens odorem, colorem, & vires. Id etiam experiemur in purpureis violis, cuius si frondes in pilei canali circumpones; & alios flores in alueo ex pileo illabens calida aqua per canalem decurrens coloratur, & in receptaculum purpurea manabit aqua.

Quod hæc maioris sit virtutis, quàm simpliciter extillatæ, experti sumus aquam rosarum cruentam madefactis lineis frustulis, ac tempori circumpositis, capitis dolorum illico amouere, quod non euenit ex clara distillata.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Distillationum,

LIBER TERTIVS.

In quo de oleorum distillatione tractatur.

PROOEMIVM.

Diximus superiori libro ex floribus, & herbis odoratis de aquarum distillationibus, nunc ad oleorum extractiones properabimus, res digna admodum, & industria, labore, paratuq; magno perficitur. In oleis, vt diximus eximiæ rerum virtutes, & mirabiles latent operandi vires, & si alijs vasis extrahi posse non negamus; nos tamen peculiariter hoc vno vtemur, quo vsi trinę dubium, & operantis socordiam non timemus: Sed fornacem, & vas constituamus.

Descri-

Descriptio vasis, & fornacis ad oleorum extractionem. Cap. I.

ET si multifariam multisq; modis olea ex herbis, & floribus extrahi possunt, hoc tamen modo contenti erimus ; nam eo quot quot vidimus, & experti sumus, nullum commodius, & opportunius reperimus. Fiat ahenum ad oui similitudinem capacius, cuius latitudo duorum pedum, profunditas verò trium, In summitate collum angustum bene, & latum semipedale, pileo grandiori recipiendo accommodatum, vt ipsius latera extremo orarum suarum ambitu includat, pileus longo rostro aquam distillatam in receptaculum longo rostro diffundat. Vasis mox turris forma pileo circumponitur ex stamnea, vel ferrea bractea, vt veluti vessica aquam interfusam recipiat, quo perpetuum insit frigus, & pilei testudinem superet. In imo canalem cum suo epistomio possideat, qua calefacta ad libitum exinaniri possit. Fornacula hoc modo paratur. A solo bicubitalis surgat rotunda, vel quadrangula forma è calce, & lateribus, pede supra planum erecta, pauimentum sternatur in cuius medio feneſtretur. Feneſtra ferrea tegete cooperiatur, qua laxius cinis egeratur. In summo rotunda erit tantæ laxitatis, vt ahenum vas in se recipiat. Infra vas transuer-

ſo ferro fulciatur tantę ſoliditatis, vt ignis ardorem, & vaſis pondus ſubſtentet. Feneſtella è regione ferreæ tegetis aperiatur, per quam ligna, & carbones inijciantur; eximia feneſtella cineres è crate cadentes exerantur. Vaſis hic erit vſus. Repletur tertia pars florum, mox aqua fontana lympida infunditur, vt flores, & herbas per ſemipedem excreſcat; inditur pileus circumlitis orificijs, & imponitur fornaci, ac ſuppoſitis flagrantibus prunis incaleſcat, nam quamuis flagrantibus prunis ſuppoſitis ſtillatitia aqua vſtrinæ labe non maculabitur, vbi pilei aqua nimium incaleſcit, effuſa extrinſecus aqua calida, frigida ſuper infunditur, vt pileus frigeſcat ſemper, nam ex pilei rigore copioſior elicitur aqua.

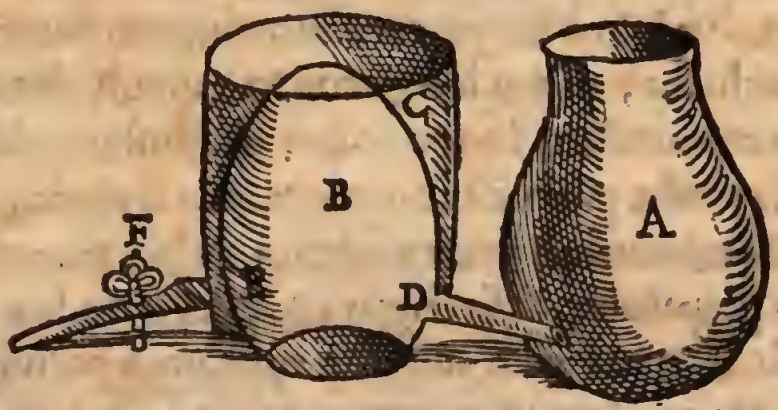

Ahenum A,
Pileus B,
Turris ſtamnea C,
Roſtrum pilei D,
Canalis Turris E,
Epiſtomium F.

Tur-

Turris G.

Prope pileum catinus aqua frigida plenus maneat, vt effusa in alium catinum calida, recens frigida super inijciatur.

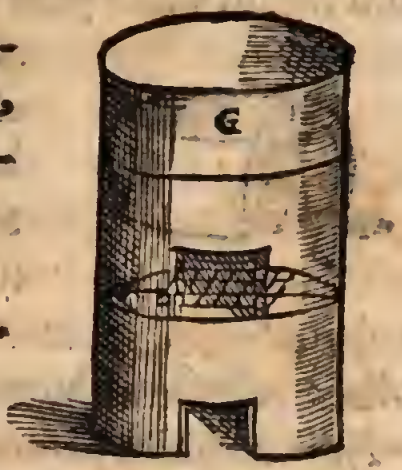

Quomodo oleum ab aqua separetur. Cap. 11.

VIa hic vase oleum simul cum aqua exugitur, non parua nos tangit difficultas, vt separatorium quo aquam ab oleo segregemus, paremus; nos multa describimus, vt suo quisq; libito melius seligat. Aliqui infundibulum vitreum habent, intus aquam, & oleum effundunt, oleum supernatat, aqua fundum occupat, indice digito inferius os occupante, vbi quieuerint, amoto inferius digito, aquam effluere sinunt, vbi tota effluxerit aqua, & oleum propè digitum descenderit, relaxando digitus parumper osculum, aquam guttatim effluere sinũt, vbi aqua effluere desierit, relaxato digito, oleum in ampullam effluere permittunt.

Alij hoc modo segregant per Siphonẽ paruum intortum tantę altitudinis, vt intra vas positus, altera pars foris descendat, Siphonis crus

vnum

vnum imum vasis petit in quo resident aqua, mox flatu aquam ad se trahunt, illico aqua effluet, vbi aqua effluxerit, ad oleum deuentum est, vt oleum in Siphonis cruore extrinseco erit, tunc digito osculum comprimũt, vt oleum quiescat, mox à vase amoto super aliam ampullam, oleum effluere sinunt.

Alij vasculum parant, quod prope collum canalem angustum habeat, mox intus aquam, & oleum ingerunt, quousq; ad canalis os perueniat oleum; nam semper aqua fundum, oleum summa petit, oleum è regione canalis peruentum inclinato parumper vase, per canalem effluet.

At nos hoc vase contenti erimus, quod ex tot, tãtisq; optimum experti sumus. Receptaculum surgentis alũei parant, quod in ventre canaliculum habeat satis ãngustum hoc vaporarij rostro subijcimus, & vbi distillare desierit, & oleum & aqua in eius alueo promiscuè fuerit, impositõ osculo vasis indice, obuertimus vas, vt oleum supra innatet, & aqua in imo supra canalem resideat, tunc amoto digito, aquam per canalẽ effluere sinamus paulatim, quo ad tota effluxerit, vbi oleum canali appropinquabit, rostello indicem apponimus, vt per angustissimum osculũ aqua guttatim

guttatim effluat, vbi verò solum oleum in rostello erit supposita alia ampulla, amoto digito, oleum effluere sinamus.

Odoratum oleum ex floribus Aurantij distillare. Cap. III.

HOc modo qui sequitur, parari consueuit. Capiantur Aurantij florum quadraginta circiter libræ, ac memorato iam vase indantur, quibus superfundantur quindecim aquæ fontanæ, & subiecto igne; vrgeto quantum vales cum memorata pilei infrigidatione, sic quatuor, aut quinq; horis tota distillabitur aqua. Supra aliquæ olei guttæ supernatabunt rubei coloris. Maxima diligentia, & arte separandæ sunt, fragrantissimi odoris, nec aqua à suo odore degenerabit, quam venalem exponunt. Prolectum oleum erit paucæ quantitatis, vt vix ex sexcentis libris, vna olei vncia excipiatur. Sunt etiam qui vitreo vrinali in aquæ balneo ex solis floribus oleum cum aqua eliciunt, aurei coloris, mirabilisq; odoris: sed quàm minimæ quantitatis. Si aquam quæ prius ex alijs floribus manauit, super alios flores irroraueris, mox distillabis ex aqua prætiosiori odoris, & olei maioris quãtitatis erit. Ex tot, & infinitis plenè vtilitatibus vidi melancoliæ febribus contagiosis, stomacho, & matricis doloribus præstantissimum esse pharmacum.

Odoratum oleum ex Citriorum floribus, & corticibus.
Cap. IIII.

EOdem modo è floribus Citrij educitur oleum, & ex quadraginta florum libris, vix dragma elicietur. Differt ab eo, quod sit colore candidius, & odore infirmius.

Oleum odoratum ex cortic ibus Citrij.

CItrij cortices inciduntur vsque ad album medullæ, induntur vitreo vrinali cum fontana aqua, ad ignium cinerem, ex ducentis fructibus vncia elicitur præcioſi olei, quod cum aqua promiſcuè effluit, ſegregaturq; ab aqua. Plus ex acerbis quam ex nimium maturis excurrit. Si cum foraminulenta radicula, corticis ramenta fiant, parcius oleum colligitur, quia maior ſpirituum pars euaneſcit in auras, & odor diffiatur. Sed ſi taleolis dimidiati ferè digiti diſſectis, ac fruſtillatim conciſis veteris minor iactura ſpirituum fiet. Si prius aqua cortices macerentur, eademq; aqua diſtillaueris, plus reddet olei. Ex paruis limonibus, quos vulgò Calabreſche vocamus numero quinquaginta, vix duas drachmas elicies aurei coloris, in vitreo vrinali cum aqua collocantur cum ignis violentia, quia combuſtionis labem non extimeſcimus. Vires eius. Si oleum cum vino hauſeris, viperarum, Scorpionumq; medebe-

ris

ris veneno linendo vulnera cum lino. Peruncte nares contra febres pestilentes, & pestem se muniunt. Gulani, pulsus manuum, pedumq; linendo contra melancholiam valet, roborat stomachum, & confert digestioni: oleum extractum ex primis fructuum rudimentis Aurantij ad lapides in vesica frangendos efficax. Ex sex fructuum libris vnciam olei clari, & odorati extraximus.

Odoratum oleum ex Rosarum floribus. Cap. V.

OMnium difficillimæ extractionis est Rosarum oleum, atq; in minima quantitate: sed suauissimi odoris, vt referato vase, in quo oleum conditur, in Rosarij medio florentis commorare videaris. In supra memorato vase decem libræ aquæ infundantur, atq; florum quadraginta, ac ingentis vi ignis maxima aquæ quantitas educitur cum oleo, quod delabitur in receptaculum, difficillimèq; quoq; colligitur. Stillatitia aqua in longissimi, & angusti colli phialam inditur, vsque donec infundendo, vt ad summum os perueniat. Insolari sinito plusculis diebus: nam oleum solis calore ab aquis separatur, & plus aeris nactum, leuiusq; factum, sursum euolat, & in oleum abit; nam bulla statim in fundo orta altum petit, cuius rei ego spectator mirabundus super natans oleum pluma derasi, & collegi. Nos id casu animaduertimus, quod nunquàm

puta ramus ex rosis oleum colligi, cum non pinguis essent substantiæ. Ex hoc experimento edocti alios modos in alijs tentauimus, voto successit, & amicis indicauimus. Ex Rosarum decoctionibus ramenta, quæ à pharmacopolis reijciuntur denuò cum aquis distillata; & aquam odoratam, & supra aquam pingue quoddam odoratum in album oleum reduximus.

Oleum odoratum ex Myrti floribus. Cap. VI.

SI triginta florum librę Myrti in vapora rio reponantur cum sexaginta libris aquæ fontanæ vrgente vi ignis in pilei rostro, labuntur in receptaculum trigintaquinque odoratæ aquæ libræ; atque per summa aquæ oleum supernatabit: sed paruæ quantitatis odoratissimum. Et si super extractam aquã tantumdem florum admiseris, & aqua fragrantior, & mira olei quantitas recipietur. Ex teneris ramorum summitatibus Myrti aquam extraximus etiam odoratam, & oleum: sed oleum nigri coloris prolicitur.

Oleum florum Caryophyllorum odoratum. Cap. VII.

NOn paruæ erit diligentiæ si paucitas odorati spiritus qui in sublimitate frondium subsistunt, fouenturq; ab impura sui mole vindicabis. Ex tribus libris frondium Caryophyllorum cum pauca

aqua

aqua vrgente vi ignis, cum aqua oleũ eduximus rubicundum odoratissimum, simile illi quod extrahitur ab exteris Caryophyllis. Exit cum aqua lactea, argumentum quod sub ea oleum lateat. erit olei quantitas pauciſſima, vt vix duas oculi lachrymas æquet.

Oleum odoratum ex Iasemini floribus. Cap. VIII.

SI aquam, quam à vase vitreo testudine dicto vaporario ex domestico Iasimino prolexeris in vas angusti, longissimiq; colli indideris, mox ad insolãdum apposueris, quemadmodum in Rosis diximus, ascendent paulatim bullæ quæ in summo suæ aquæ in oleum abeunt. Supernatans colligitur puriſſima penna, recondiẽdum vitreo vasculo bene operculato. Vel si mauis, erit quædam vnctuositas preciosi, & fragrantissimi sui floris.

Oleum odoratum ex floribus Lauendulæ. Cap. IX.

HErba, & Flores fouentur in vino prius, vel aqua aliquantisper, mox distillantur. Sic quoquomodo distillaueris, prolapsum oleum, & aqua odoratissima erit, quippè odor in sua tota substantia mergitur. Aeneo in vase quod supra memorauimus merguntur flores Lauendulæ in magna aquæ fontanę quantitate, & subiectis candentibus prunis, foras oleum, & aquam extillabit violentissimi

lentissimi odoris. Extrahitur etiam è frondibus, & simul ex floribus, & frondibus olei color in nigro rufescens. è spica fragrantior excipitur, vt illud quod ex Gallia prouenit, vbi florum ingens copia.

Oleum odoratum ex Rorismarini floribus.
Cap. X.

VT ex floribus, ità ex frondibus etiam Rorismarini præstantissimum elicitur oleū. In mense igitur Maio, quando plantæ plus satis eo tempore floribus, & frondibus veluti quodam viscoso humore, & lentore scatet; carpuntur flores, & summitatis ramulorum florentium, qui æneo vase repositi, effusa vbertim aqua, subijciantur ardentissimæ prunæ, videbitur illicò è rostro lapsum in receptaculum oleū coloris aurei, & ex solis frondibus viridis obscuri. Oleum quod supra innatat, colligitur ex siccis frondibus minus olei: sed plus coloris. Contrarium ex viridibus. Præter innumerabiles Rorismarini virtutes, quibus scatent Medicorum libri, validissimum experti sumus ad stomachum confirmandum, ad omnes neruorum infirmitates tensos liniendo. Roborat caput, epilepticos iuuat in vino haustum. Ad fugandos descensus, ad vocem deperditam ex frigida causa.

Oleum

Oleum odoratum ex Absinthij floribus. Cap. XI.

EX Absinthij floribus oleum exugitur validissimum contra quam cæteri cærulei coloris. Colliguntur igitur floridæ comæ Absinthij in ramulorum cuspidibus virentes, quæ in æneo vase cum aquis mergantur, suppositisq; ignibus manat copiosa aqua, cum oleo cæruleo validissimo, odorato, & amaro. Ex herba sicca oleum non exit adeò viscosum: sed minori copia. Est & aliud genus sylvestris vbiq; fruticans in ruderibus Puteolanis, & maritimis, vulgatius, amarius, & odoratius, floribus racematim congestis. Ex hoc cõmendatius oleum aromaticum non coloris tàm cærulei, & maiori florum copia. Si obscurum oleum denuò cum aqua distilletur, clarius euadit, & hoc denuò distillatum transparentius profectò: sed suum retinet colorem: nam semper ad cęruleum tendit. Vires innumeræ: Sed nos his tantum contenti erimus. Mirificè stomachum roborat foris illinendo. Si puerorum alui eo linantur vermes interficiẽdo, ex imo eijcit. Conducit corporis fluxui. tollit obstructiones, obstat venenis.

Odora-

Odoratum oleum ex Maro. Cap. XII.

Ruticat apud nos herbula quædam vulgaris notitiæ, quam Sampſuchum Marum, vel Amaracum vocant, puto noſtratem Maioranam eſſe, vegeti, & fragrantiſſimi odoris, cuius ſpicatæ ſummitates, & floridæ carpuntur, & vaſis iam dictis indun-tur, nec inſolenti more exploditur aqua, & oleum coloris aurei, & ſi nares conſulantur, cæteris odoratius: Præſtantiſſimi eſt vſus ad cerebrum, quaſi à Deo ad hũc ſolum vſum creatum, roborat memoriam; capitis doloribus prodeſt. oleum aqua immixtum, & agitatum, naſo abſumptum ad ſtillicidia iuuat; ſtomachum reſtaurat.

Odoratum oleum Menthæ, & Calaminthæ. Cap. XIII.

Rato menſas odore percurrit Mentha in acetarijs, & dapibus noſtris, ob id ad medicamenta eius oleum accerſitur, vnde maximo ſpirituum oblectamento è Menta exugitur oleum. Colliguntur è caulicu lorum faſtigijs tenues ſpicati purpurei flores in ſiccis locis enati, nam pinguibus, & riguis hebeſcit odor. Compoſiti in ſupraenarrato vaſe, eodemq; modo diſtillati, è viridi herba, oleum viride nigrans exugitur, ſine flore,

vel

vel ſemine parum, aut ferè nihil excipies. Ex trecentis frondium libris ferè vncia labitur. Eodem modo ex calamentho(quaſi pulchra Mentha) oleum elicitur coloris auri vegetius,& ptæſtantioribus viribus, vt natura eſt feris herbis, cum Mentha ſatiua ſit. Olei munus eſt illitum lac coire non poſſe,roborat ſtomachum; contra ſerpentum venena valet,fronti illitum,ſi capitis dolorem non tollit; ferè mulcet.

Odoratum oleum è Pulegio. Cap. XIIII.

COlliguntur verticellati floridiq; vertices Pulegij tempore ſuo, tempore, quo floribus, & ſeminibus ditiſſimi. Poſſunt etiam in ſolſtitijs diſtillari, quia eo tempore etiam florent: nam à parente etiam reuulſum,& penſile,& in carnarijs ipſis brumali tempore refloret. Flores & ramuli æneo vaſe induntur, ac ſolito more oleum exugitur lutei coloris exſiueſcentibus. Oleum aqua remixtum,ac naribus hauſtum prodeſt cerebri diſtillationibus, roborat ſtomachũ. Vuluæ doloribus prodeſt,ac prouocat menſtrua;Serpentum venena hebetat;gargarizatum prodeſt ſchirantię, valet ad tentos neruos,& fętidos, oris halitus emendat, reuocat eos qui animo deficiunt.

Odoratum Origani oleum. Cap XV.

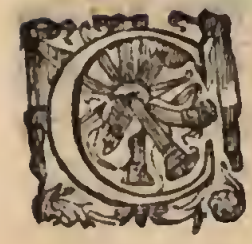

CAcumina prętēuium cauliculorum origani colliguntur cum ſuis ſpicatis thyrſulis ſemine, & floribus confertis, ſimul etiam cum frondibus, nam immortali viret coma. Eliguntur è locis ſoli conditione lætis: nam ibi lætius fruticant: hæc vaſe æneo induntur, & vrgenti igne ſuppoſito, elicitur oleum aurei coloris iucundi: ſed violenti odoris; Serpentum venenis vino potum aduerſatur, linitum febrili malignitati obſtat.

Odoratum oleum è Saluia. Cap. XVI.

QVia idem modus, eademq́; operatio, ideò repetita doctrina non eget. Colliguntur faſciculi floridi purpurei Saluię ex locis aſperis, & ſiccis, cum ſuis ſeminibus, reijciuntur folia ſcabra, ſqualida, retorrida ſemper, & exucca; nam ſi ſpicæ floridæ, ſeminoſæq́; non fuerint, vix puſillum, vel nullum dabunt oleum; ſi pluſculum quæris cum madidis linteis alternatim poſitis, & depoſitis à graſſantis vi caloris ignis defendantur. Cuius vis ad muliebres locos ad ſtomachum roborandum, & contra animalium venena.

Odora-

Odoratum oleum Chamæmeli. Cap. XVII.

EX Chamæmelo, quæ in macro ſolo naſcitur, colliguntur flores in ſummis cauliculis aurei bullati, ſuaueolentes, quando florere incipit, nam à ſummo contra cæterorum morem florem auſpicatur. Ex centum florum libris non niſi olei binę drachmæ manant viridi coloris. Bibitur contra Serpentum ictus & calculos. Linitum febricitantes ſanat, ſi mox operimentis integatur, vt ſudor euocetur.

Odoratum oleum Artemiſiæ. Cap. XVIII.

AChamęmeli floribus non variat, niſi odoris diſparilitate; ob id ramuli decerpuntur, qui fuſtigentur auri colore bullis, ex trecentis libris vix vna excipitur olei vncia. Ex viridi plus oleî: ſed minus colorati, è ſicca minus olei plus coloris nempè aureî. Muliebribus malis medetur; ob id parthenia prius vocata, partus enectus extrahit, menſes & ſecundas cit, calculos deturbat.

Oleum Rutæ odoratum. Cap. XIX.

EX locis apricis, & ſiccaneis decerpuntur ex rutaceis fructibus flores lutei cum ſuis capitulatis ſiliquis, grauiſſimi odoris, & ſaporis æſtate hiantibus. Sylueſtris longè acrior. Induntur vaſi, &

feruidis fornaculæ ignibus impoſito cum aqua, oleum, & aqua iugi confluuio, irrequietoq; ſtillat, grauem vibrans odorem. Ex quinquaginta libris vix duæ drachmæ eliciuntur coloris viridis. Auribus in ſurditate infunditur. Contra morſus venenoſorum animalium efficax; viſus aciem exacuit.

Fœniculi odoratum oleum. Cap. XV.

EX locis apricis, & modicè ſaxoſis vulgaris Fœniculi. Si quis primas ramulorum germinationis legerit cum ſuis ſpicis, & ſubluteis floribus, indideritq; iàm ſæpius memorato vaſi ad ignem, oleum eliciet odoratiſſimum, & viride. Cuius vſus ventris tormina mitigat ex flatu orta; ad excitandam oculorum aciem paratur. Contra Serpentum ictus bibitur. Stomachum ſedat. Sed ſi rotunda muſcharia in orbem radiatim circinata ſuo ſemine onerata in aquis biduo madeſcant, indè vi ignis oleum exugitur, & coloris aurei iucundiſſimi odoris. Ex tribus libris ferè vncia exugitur: ſed intra annum amareſcit. Ex ſylueſtri verò odoratius, & medicatius elicitur: ſed à domeſtico dulcedine deſciſcit; nam guſtu eſt acriore. Sed à Germano amico edoctum experimentum non reticebo ad extrahendum à fœniculo gummi quoddam ad valetudinem tuendam nequaquam ſpernendo. Fœniculi caules in ſummo vigore, ac medio pullulatu exiſtentis in

taleolas

taleolas palmares dissecti in vitreum tubum, vel argillaceum vitro sublitum palmaris latitudinis, & sesquiduorum longitudinis immittuntur, donec tota cauitas expleatur; cuius fundus semirotundus, & foraminulentus hic in fundibulis inseratur, vt fundū complexu suo æqualiter infundat, & superna parte optimè obturata, infundibili rostrum per ferream patellam traijciatur, cuius imum os in receptorium vitreum, immittitur supra patellam ignis vndequaq; excitatur: sed à tubo palmari longitudine distet. Tubo igitur incalescente ex Fęniculi segmentis guttulæ quædam exudant, & ignem vrgentem fugientes per humidum foraminulentum in infundibulum, & ex eo in receptorium collectæ gummi præstant qualitate fęniculi æmula.

Ex Anisis odoratum oleum. Cap. XXI.

COlliguntur muscarij Anisorum semina; & prius aquis macerata in vase ducto proijcitur aqua & oleum suauissimi odoris, & sapo ris ex tribus Anisorum libris exugitur vncia vna olei, hieme gelascit: sed minimo calore liquescit. Si vis ne id contingat; distilletur denuo cum aqua vitę. Oleum erit coloris albidi. In annum amarescit. Eligitur semen recens & vegetum. Commanducatum oris halitum suauiorem facit. Præcipuum ad ructus, ideò inflationibus stomachi, & intestinorum torminibus medetur. Stomachum roborat. Contra animalium

lium aculeatos ictus bibitur. Epilepsiam & vertigines discutit.

Corianni oleum. Cap. XXII.

EX multo Corianni semine pauca eligitur olei quantitas, vt ex tribus libris vix vna drachma extorqueatur coloris aurei, & difficillime distillatur, Valet capitis doloribus.

Ex Lauro oleum. Cap. XXIII.

LEguntur Lauri fructus Ianuario mense, vase, & more solito distillatur, ex sex baccarum libris vncia exugitur vna nigri coloris: sed vehementissimi odoris, & saporis. Exugitur quoq; oleum vrinali vitreo cum cineribus, Valet ad dolores arthriticos, & ad tentos neruos. Serpentum venenis resistit.

Ex Cupressi fructu oleum. Cap. XXIIII.

EX Cupresso mare (nam fœmina sterilis est) non galbuli qui nascuntur: sed in his intus dedit primi genia per quam minima Natura. Nam his dehiscentibus semen decidit prætenue, & exile, neq; facile colliguntur, præterquàm à peritis, nam difflantur, & euolant. Ex se-

lexaginta libris exugitur olei vncia viridis coloris, & odorati. fructus colliguntur Februario Menſe. Vis maximæ conſtringentiæ.

Odoratum oleum ex radicibus Angelicæ.
Cap. XXV.

EX duabus libris radicis Angelicæ in vaſe vitreo retorto ad cineres cum aqua, aut vrinali vitreo prodit dragma vna olei.

Quomodo olea præſtantiora, & validiora fiant.
Cap. XXVI.

OLeum præſtantius, & validius eueniet, ſi poſt diſtillatum, aquam cum oleo exuctã ſuper alia recentiora ſemina effundãtur, & mox diſtilletur, & aqua etiam, & oleũ diſtillata ſuper alia ſemina ſuperfundatur, & tertio aqua, & oleum denuò diſtillatum ſuper alia ſemina diffundatur, & poſtremum validius, & præſtantius erit. Exempli gratia. Capiantur ſex libræ Aniſorum cum ſua aqua, vt diximus, & diſtillentur. Mox oleum, & aqua ſuper alios ſeminum ſex libras, denuò affundantur, & ſimul diſtillentur, & tertiò idem fiat. Poſtremum oleum exuctum miræ erit potentiæ, & operationis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum,

LIBER QVARTVS.

De distillatione oleorum exoticarum plantarum.

PROOEMIVM.

Diximus de olei florum, herbarum, seminumq́ nostratium, reliquum est de oleis extrahendis exoticarum plantarum; scilicet Cinnamomi, Piperis, & aliorum, quæ ex disitis Indiæ locis meridiei, & orientis nobis aduehuntur.

De oleo Cinnamomeo odorato. Cap. I.

INcipiemus à decantato illo oleo Cinnamomeo, quod inter exoticas plãtas principem sibi vindicat locum: nam vehementissimo odore totas ædes, in quibus repositum est, replet, & si odore, mirificisq; dotibus, cum plerisq; conueniat, id sibi tamen vendicat singulare, quod etiam in delicijs principum habeatur, & in esculentorum condimentis. Ex maxima Cinnamomi quantitate, primum quod animaduertendum est, seligantur cortices illi qui gustu vim acrem mordacemq; sibi asciscunt, nam qui insipidi, & gustu fatui, aut nullum, aut ineptum oleum exudabunt. Cortices grosse contundi debent, ac biduo prius in aqua macerari, mox æneo vasi indi cum decenti aquæ quantitate, subiecto quantum vis igne aqua cum vapore è corticum venis expresso in oleum versus per canalem in receptaculum regurgitabit, & vapores simul in receptaculum ingressi, in oleum & aquam soluuntur. olei color aureus rufescens. Spiritus ille à molis suæ contagio exutus, in oleum abit prestantissimi, tenacisq; odoris, vt distillando cœnacula grato odore repleat. Nec in hac arte nobilius exugitur. Ex Cinnamomi libra egregiam operam nauando, sæpius drachmam extraximus; Possumus etiam vitreo vrinali cum decenti aquæ quantitate.

per arenam elicere oleum. In distillatione lactea aqua irrorat primo; quam bibendo os, & fauces incendit, argumentum in ea esse olei quantitatem: nam oleum in aquam agitatum, cum vederi oleum desijt, lacteſcit aqua, vnde soli expoſita, abit lac in exiles olei guttas, & videbitur oleum sub aquis fluitare. Et quia Cinnamomi spiritus calidi sunt, & tenues, illico in altipetos vapores vertuntur, & primum in oleum abeunt, & tunc imum aqua petit, & si alia sint immersibilia, Olei maximus ad omnia vsus. Quæ nouimus dicamus. Stomachum, & caput roborat, ac viuificum calorem auget. Memoriæ, cordi, & animo prodest. Labantes euanidosq; vitales spiritus toto in corpore restaurat, eumq; vegetiorem reddit. Contra venena, & virulentos ictus demulcitricem, & domitricem vim habet.

Oleum exoticorum Caryophyllorum. *Cap. II.*

VOcamus Caryophyllos flores, qui nobis ex India aduehuntur, ex atro rufescentes, capitati exertim in aduersus quatuor denticulis se se stellatim decurrantibus. odorati, gustu acres, subamari, quorum maximus apud nos vsus, non ad obsonia modo: sed ad multa quoque medicamenta. Caryophylli non exacti us tundantur: sed plenius indantur vase æneo cum aqua, ac violento igne exugitur oleum coloris rubri: sed leuis aurei coloris. Ex florum libra vnciam olei exu-

ges

ges; Sed si integri in vase reponantur, post olei exustionem surgentes humiditate inueniuntur, si ita saccharo condiantur, miri saporis eueniunt, ac stomachum mirum in modum iuuant. Si ex siccari sinas, denuò reuendi possunt, nec fraus detegitur, nisi gustu experimentum sumatur, nam languentis saporis sunt stomachum, caput, & cor roborant. Delet febrium contagia. Dentium doloribus instillando guttam, tollit illico dolorem ex causa frigida. Prodest memoriæ, & mulierum locis haustum in vino stomachi nauseam sedat. Tollit syncopem, & capitis doloribus ex frigido ortis. Si commissuræ linantur, medetur.

Oleum nucis Myristicæ. Cap. III.

MOschocaryon Græcis, nobis ea imitatione nux moschata dicitur, & myripsica, quasi vnguentaria nux: nam iucundissimum spirant odorem, vt cum Cinnamomo de odoris suauitate certet. Eligantur recentes, & ea recens est quæ nullam senserit cariem, ponderosa, præpinguis, vt si pungantur aculeo, confestim è vulnusculo illo, oleagineus manet humor, damnatur leuis exucta nigricans. In olei extractione nulla ab alijs disparilitate variat, nisi ignem plus, vel minus adhibendo: contunduntur minus curiosè. inde aquis macerandas sinito per noctem, & diem soli vedendas, mox igni traduntur, cuius vis maxima, ex sex libris vix

vncia vna liquidi olei elicitur, reliquũ in vasis collo sublimatum, in vnguinis formam reperies. Quod si aquæ remisces, ac denuò distillabis, aliquam olei quantitatem etiam elicies. At si sub dio aquis pluuijs, & sereno cœlo reliqueris per mensem, vel duos, & mox distillabis, ex singulis libris singulam vnciam exuges. Vsus ad ceruicis linitiones, contra capitis descensus, & iuncturarum dolores.

Oleum Cardamomi. Cap. IIII.

GRana sunt quędam apud seplasias, quæ vulgo grana paradisi dicuntur. Græci Cardamomum vocant, quod amomo non sit dissimile. Eligatur graue terenti pertinax, farctum, odore nares feriens, gustu acri, subamaro, mordax; quod gustatu linguam adeò vellicet, vt os totum igneo feruore deflagrare videatur, tanta ei est comburendi licentia, si tale non fuerit, intelligito exoletum. Induntur grana vrinali vitreo cum aqua ad cineres ex tribus libris vix drachmam olei proleximus. oleum stomachum imbecille roborat, fert eis auxilium, quos deliquerit animus. Culinis etiam per condimenta creber inualuit; nam gratam palato acrimoniam exhibet. Auxiliatur comitialibus. Distentos spiritu, discutit.

Oleum

Oleum Piperis. Cap. V.

ADferuntur ad nos ex India à piperiferis arboribus grana rotundá, vulgo, Pepe dicta. Eligitur non omnino nigrum, & corrugatum: nam grana quæ legitimam maturitatem senserint, ex solibus torrefacta, rugis deturpantur, reijciuntur pertusa, & quæ cariem senserint: sed densa, & farcta. Sentit enim Piper carbunculationem, cœli iniuriam, (vt aliqui tradunt) sic vt grana cassa, & inania exhibeat. Nec linguam vellicant. Sunt qui Iuniperi granis adulterent. Alij granis Virgæ sanguinariæ, cum nacta fuerint à sole retorridam rugosamq; maturitatẽ, postquàm cum siliquastris feruidis aquis ebullierint, quæ apud nos sæpè sæpius Piperis vicem præstãt: nam tàm æmula facie Piper imitantur, & rugas, vt nisi gustus consulatur, nullo insigni discerniculo notentur. Sed præstans signum electionis, vt linguam, & palatum consulas, nam ea vehementer vellicant, calefaciunt, & exurunt, cum sapore quodam amariusculo. Si integrum ponatur in vase æneo cum aqua, & maxima vi ignis vrgente, oleum exugitur, vt ex tribus libris vix sesquidrachma eliciatur. Sed Piper adeò integrum, & incorruptum remanet, vt pharmacopolas fallat, vt denuo pro integris vendantur. Si contundantur, & macerentur plusculis diebus, plus olei dabit. Serpentum ictibus maximè auxiliatur. Tormina ventris discutit, appetentiam inuitat, ac cibi auiditatem molitur.

Oleum

Oleum ex nuce Indica. Cap. VI.

EX India nobis adfertur nux Græcis caryon Indicum dicta, prægrandis globus, circinatæ rotunditatis, multis inuolucris inteſta, nucleo intus molli, candido, carnoſo. Medullæ libra in ſupra memorato vaſe impoſita; vt ignis ſpiritus emiſſi in humorem ſoluuntur, ex ſeſquiuncia elicitur. Vaſe vitreo obtorto, ac probe ſuperlutato, vel in cupellam arenariam impoſito cum ſua aqua leui igne diſtillata.

Oleum eſt aurei coloris rufeſcentis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Distillationum, LIBER QVINTVS.

De resinis distillandis.

PROOEMIVM.

Sunt, & sudoriferæ plantæ, quæ sudoris vice exse vel sauciatæ gummi,& resinas fundant,quę viscosæ tenacitatis,& consistentiæ sunt, vt cũ ignis feruorem experiãtur, in ampullosas excrescentias tumeant, & per collum distillatorij in inferiorem ampullam integræ defluãt. Nos vt ab ignauis partibus tenues segregentur, & in oleum abeant,vt ad medicamenta, vel odoramenta vberiores virtutes adipiscantur,nouo vase, nouo modo,ac nouo, & industrio artifice opus esse existimauimus, vt accuratiorem curam, & diligentiam, quàm in alijs efflagitatur, impendat. Vt rem igitur exordiamur.

Forna-

Fornacula, & vas quibus Resinarum oleum eliciamus. Cap. I.

HAbeto vas vitreum non laxioris vteri: sed mediæ capacitatis, recto collo, quo sine ascensu, & labore vapor rectè fluat. hoc vas quia instar instrumenti musici leutum, vel testudinem efformatum est, testudinem vocamus, vel si mauis, obtorto vitreo vase vti poteris. hoc luto obducatur, quod ex tomento, equino fimo, & liquida argilla permixtum sit, à ferreo bacillo optimè subacto vix cultri crassitudinem æquet. Post igni vel eius vice, soli credendum, vt exiccetur, mox denuo luto loricetur, sicceturq; vsq; donec pollicis crassitudinem transuersum æquet, ne cum igne sensérit, in rimas fatiscat. Collum inferioris ampullę os traijciatur, ne qua parte inter se committantur linoxylino oui albugine, triticea farina, & viua calce illinantur, occludanturq;, ne tenues vapores expirent. Demum resina repleatur, vt duas aluei partes occupet. Fornax superioribus assimilis, nisi quod summa tantum testudo foramine aperta sit, capacis vteri vasis intromittendi in quo adamussim sedeat, vt vasis imum cum fornacis planitie coęquetur. Impositó vase, superponantur candentes prunæ, vt vbi calefieri cęperit, & prius aquæ post olei effluuium cęperit, acriori igne vrgetur,

getur,& infra languidior ignis ſubditur, nam vbi reſina in ampullas extumuerit ad ſummum ſe erigens, & per vaſis collum effluere tentans ſuperiori calore repercuſſa, & reuerberata deprimitur, & commeabit retro, & ſedabitur bullientis reſinæ vapor, & hoc artificio per collum vaſis defluens, inferior ampulla diſtillantes olei guttas recipiet abſq; ſuper excreſcentis timore, & combuſtione.

Maſtiches oleum quomodo extrahatur. Cap. II.

AEſtiuis temporibus Lentiſcus Maſtichen ſudat, quæ ſolis officio durata, gummi modo coit, peculiariq; vocabulo Maſtiche vocatur. Hallucinantur autem qui ex ea oleum elici poſſe putãt, eo modo quo aliæ reſinæ ſolitę ſint: ſed modo quẽ ſuperius diximus. Obducatur vitreum vas, quod vernaculo vocabulo leutum vocamus, luto, mox in illud Maſtiche inijciatur, vt duas aluei tertias repleat, ac ſupra fornacis teſtudinem collocetur. Supra cinis ſternatur, vt coęquetur planities. Vaſis roſtro vitrea ampulla ſubijciatur ingentis vteri, quæ ſtillantes guttas recipiat. Supra incendantur prunæ, pauliſper donec exhalãtes partes per vaſis collum in inferiorem ampullam ſtillare incipiant, tunc vrgeto ignem, vt Maſtices intumeſcentes bullæ vaſis ſupremam partem attingentes, ex calore regurgitentur; caſtigentur, coganturq; infra guttæ in ſudorem ſolutæ per canalem defluentes in

oleum abire. Nec inane opus efficiet, qui ſpongia aqua frigida madefacta, ſæpius receptaculum detergat ſuperius, vt ſuo rigore in oleum abire cogat. Cum ſubiecta ampulla rubeſcit, & aqua olei ſpeciem repræſentabit, ignem infra accendes ſine reſinæ tumefactiones vbi oleum nigrum colorem contraxiſſe vides, tunc amoue ignem, ne vſtrinam oleat, nam rei combuſtionis argumentum eſt, ac frigefacta fornace, ſubmouetur vas liquorem continens, & natantes guttæ argenteo cochlearì, vel alio quouis modo recipiantur, aureo colore renidentes, odoratæq; foris ſtomacho linendæ ſtomacho roborando, confirmandoq;.

Oleum Carabis quomodo extrahatur. Cap. III.

VAs Leutum vocatum luto obducito eo modo, qualem ſupra expoſui, ac Carabe incurioſe contuſo replebis. Mox fornaci imponere conuenit, incendaturq; circularis ignis, qui per ſemipedem à vaſe diſtet, vt paulatim calefieri condiſcat, paulatim approximando, dum ſupra vas ſupra modum incaleſcat, & in hac re ſumma opera, ſummaq; ponenda eſt cura, ne turgeſcens Carabe, in receptaculum labatur. Sic ſex horarũ ſpatio prodibit odoratum, & aurei coloris oleum. Sed inter diu per aliquot dies ſoli credendum: Sed à viris ſolertioribus alia diſtillandi ratio inuenta eſt minus operoſa, minus ſumptuoſa, & minus incuria aliqua

qua si erratum sit, damnosa. Indatur carabes vitreo vase obtorto benè foris luto munito, ac subiecto igne, totum foras emanabit: sed odoris fęditate non carituru. Tunc si odoris tędium abolebis. In vitreum vrinale copiosa aqua affusa redìstilletur, & coloris prodibit aurei, & minus tædiosum, & iterum obtorto vase repetitum, vstionis virus magis euanescit. Ex libra vna duæ vnciæ euenient, cuius vires ad epilepsiam proficuæ, nares ac pulsus linendo, & ad cicatrices corpori concolores corpori reddendas.

Oleum Belzoini. *Cap. IIII.*

EX Belzoino vocato præstantissimum etiam oleum elicitur, siue resina, siue succus sit, qui æstiuis diebus, scarificato trũco, è vulnere pinguis exudat, ac sole arefactus, gummi modo adolescit, inter omnes olfactu blandissimus. Contusus vasi inditur iam dicto, ac super incenso igne, sine virus redolentia, vegetissimi odoris oleum exibit cum sua aqua, & per se iucundissimum, & ad vnguentorum vsum alijs odoribus admiscendo. Possumus etiam æneo vase iam recensito cum aqua contusum immittere, ac ex more distillatum oleum dabit virosum redolens, & ex singulis libris singulæ veniunt vnciæ. Si vitreo retorto vase distillabis obducto luto cum ignis violentia, & nigrescentis coloris, nec sine vstillaginis nota deterius, præstan-

tissimum verò si quis aquis immersum denuo distillabit, & aurei coloris exibit, nec vstillaginem recipiet, vel contusum in vrinali cõiectum, & aquis demersum, in arena languida vi ignis ad vasis collum ascendens, translucidum excipitur, & cum aquis denuo ad balneum distilletur, & oleum manabit præstantissimum; Caput roborat, & ad frigidos valet neruorum dolores.

Styracis oleum odoratum. Cap. V.

EX Styrace arbore in odoriferis syluis frequentissima manat resinosa lachrima, flauentis, vel rubescentis coloris, gratissimi, & pertinacis coloris. Cuius duo genera ex eodem arbore sicca, & liquida. Dicemus de sicca. Styrax in offas digeretur immittendas in vas iàm superius dictum. Super inijciuntur prunæ, vt calefiat, & oleum manabit fragrantissimi odoris. Ex singulis libris singulæ vnciæ excipiuntur. Inijcitur etiam in vas æneum cum aqua, eodem modo etiam oleum exugitur ad vnguenta, sine nidorositatis fœditate dubio. Sunt qui obtorto vase eandem operam peragant: sed infra ignẽ minus luculentũ ardere oportet, & minister eum magna arte moderetur, ne vstillaginem resipiat, & si nigrum fluet oleum, rursum in aqua distilletur, & aurei coloris, & iucundi odoris prodibit. Liquidum Styrax grauissimi, & violentissimi odoris, vt non sine molestia caput tentet; quia viscosæ lentitiæ tenax, &

cum

cum ignem ſenſerit, infra in bullas extumebit, per vaſis leuti collũ infundatur liquor, mox detergatur quàm diligentiſſimè fiſtula colli, ne defluentes per eam guttę vitium contrahant, eiusq; nidore defœdentur, mox ignis ſuperaccendatur, non infra, quia illico extumeſcens per vaſis collum regrederetur, ne ab ignis violentia ſuperioris deprimeretur. Tunc ex eo oleum manabit odoratiſſimum alijs vnguentis admiſcendum.

Oleum ex Balſamo occidentali. Cap. VI.

AFfertur ad nos ex Hiſpanijs liquor quidam concretus albus exigui, ſed iucundiſſimi odoris, qui cum virtutes omnes Orientalis Balſami expleat, occidentale Balſamũ appellatur. Magni apud nos prętij. In fruſtra diuiſum, traiectumq; per fiſtulam vaſis in alueũ, ſupra ignis accendatur, ac more ſolito non intumeſcẽs, euaporabit, quod vbi cæperit vapores educere, & ex ſe humidum exonerare, ignis ne deficiat, ne fluorem intercipiat, quod ſi vſtillaginis labe aliqua pollueretur, & nigri coloris, aqua perfuſum, & immerſum rediſtilletur, & ſuauius, & coloratius exibit, ex libra vna vncia exugitur olei. Mirę ſunt eius virtutes ad epilepſiam, ſi ſub lingua habeatur, vel lineatur palatus, & ad vulnera conglutinanda.

Oleum

Oleum odoratum Thuris. Cap. VII.

EX Thuriferæ Arabiæ regione nobis Thus adfertur laxato enim ſui arboris pregnãti cortice plaga, ſub feruentiſſimis canis æſtibus manat Thus, quo vtimur in ſuffetibus. Eligitur craſſum, pingue, recẽs, odoratum, vt vberrimum oleum reddat. Repletur Thure vas, contuſo applicatoq; ſupra fornacis teſtudinem, vbi caua in medio pertuſa eſt, ac ſuperpoſito vehementi igne, infra languido ſubſtrato, expuit in receptaculũ oleum, quod ſuauem eructat odorem: ſed plus tibi feceris ſatis, ſi ſpongiam præ manibus habens, receptaculum forinſecus aqua refrigeres, ita enim oleoſi ſpiritus, qui per receptaculi alueum ſe agglomerant, in ſe ipſos reciprocantes, eorum feruore refrigerato, caſtigatoq;, in oleum ſeſe cogunt, ſuaui odore fragrantes. Vel indito Thus in vas, & tribus libris Thuris adijcito aquæ ſingularem in obtorto vaſæ luto loricato; accenſo igne ſupra, & infra, & ea quæ ante diximus facito, ſic olei vna, vel duæ vnciæ prodibunt cum aqua aurei coloris, quod odoratum halitum reddit.

Opo-

Opopanacis oleum. Cap. VIII.

DEfluit Opopanax ſuccus è laxato meſſibus caule ferulaceo, vel inciſa radice, dum recens erumpit caulis. Eligitur leuis, pinguis, friabilis, tener, odore graui. ob id ad medicamenta oleum expetitur, nam odoratum halitum non reddit. Contractum inditur indictum ſæpius vas optimè luto munitum, ac fornaculæ committitur ad incaleſcendum. Sex horis ſupra leniter ignis ferueat, dum aquam euomat. Mox infra accenditur, & oleum ſcaturiet: ſegregatur ab aqua. Ex libra vna ſex drachmæ ſatis ſunt. Si denuo in vas impones, aqua affuſa, quæ non minus dodrante ſuper emineat, accendaturq; ignis infra, vſq; eo dum oleum, & aqua manabit, parem operã impendendo, & limpidius, & liquidius oleum tibi parabis.

Oleum Hammoniaci. Cap. IX.

IN Cyrenaica Africæ regione ſtillat lachrima in arenis, vndè Græcis nomen Hammoniacum, Reſinę modo, vel gummi è ferulaceo frutice. Eligenduin pingue, & Reſinoſum, vt ex eo oleum medicamentis educamus. Dilingitur vas luto, mox vbi ſole occaluerit, refertur Reſina, & igni creditur coquendum,

dum, vt oleum expuat. Alij aceto ſolutum obtorto vaſe abſorbendum curant, & eandem operàm impendunt, & rubei coloris prodibit.

Oleum ex Terebinthina Reſina. Cap. X.

OPtimam, tenuiſſimamq; Reſinam in oriẽte Terebinthi fundunt, & quàm cæteris odoratiorem, quæ non niſi è vulneribus manat ex omnibus Reſinis ei principatus datur. Eligitur alba, perlucida, colore vitri, odorata, & Terebinthi plus referens. Caleſacta ſurgit in bullas, ſufflaturq;, ob id ſolito vaſe, & more diſtillatur. Poſſumus, & retorto vaſe, arenis immerſum: ſed ignis pluſquàm leuis fiat, vas & receptaculum ex more refrigerando. Sic flaueſcente oleum pro ſingulis libris vncias octo exuges: nam ferè totum in oleũ abit. In medendo contrahit vulnera: purgat, diſcutit, delingitur membrorum doloribus, & ad gracilitatem corporis emendandam; ſi ipſum in ſole linatur non abſq; mangonum vtilitate.

Oleum Picis. Cap. XI.

PIx ex pinu recipitur, cum æſtate vulneratur, ſudore deffluit ex Pinu inueterata anno proximo ab inciſu. Antiquitus ante diſtillationis artem hoc modo exugebatur, auctore Dioſcoride. Dum

Pix

Pix coquitur in æneis catinis, extenſa ſupra prius arundinea tegete, ac lana ſupra tenſa, è ſublato vapore oleū elicitur. A tumente Pice, dum coquitur, attolluntur bullæ in orbis ambitu alijs rumpentibus, alijs ſubnaſcentibus, ſupra modum extuberant; ideò more ſolito diſtillatur. Optimæ notæ erit, quæ purior, leuior, odoratior, nitidior. Exugitur etiam retorto vaſe vitreo leui igne ab initio, mox ſubiectis flagrantibus igni carbonibus, maximam olei quantitatem excipies: nam ex libra octo vnciæ colliguntur.

Oleum ex Cera. Cap. XII.

ELigitur Cera colore fulua, ſubpinguis, odorata, pura, & mollis referens mellis halitum, quæ in prearido lenteſcat, ſubigi facilis, mittatq; fila cum trahitur Maſtichis modo, & recens non inueterata. Fiant paſtilli Cerei, traijciantur per collum vaſis in alueum, ne collum maculent, accendatur ignis ſupra collum, vt ſuperius admonuimus, & leui igne in initio, in fine aucto, & oleum exuges flauum. Ex libra octo vnciæ prodibunt. Si gelaſcit frigidis diebus reiteretur diſtillatio, aqua oleum tegente, vt liquidius proueniat, & quanto pluries, tanto liquidius. Eſt & alia confriciendi ratio. In fictili olla liqueſcat, adijciaturq; ſarmentorū cinis, tribus Ceræ partibus duas cineris adieciſſe ſatis erit. Inditur retorto vitreo vaſe, & ſuperpo-

nitur igni in principio leui, mox cum halitus prosperas se vides ad vasis collum, madefacto frigida aqua linteo, cooperies. Sic extenuatum, excoctumq;, superioris frigoris beneficio, per canalem in vas deuoluitur. Si nigrum, & turbidum rediſtillandum. Sunt non paucæ olei dotes, quas cognoscere volentibus ad medicorum libros, eos delego, vbi de Cera agitur. Oleum millecuplatam suæ Cerę vim refert. Sed præclaram habet virtutem ad cicatrices concolores corpori reddendas. Mulcendis neruorum doloribus, qui eis male torquentur.

Oleum Caphuræ. *Cap. XIII.*

VNcia Caphuræ molita in aqua forti dissoluatur, & supra aquam manabit oleum excellentissimum. Colligitur penna. Valet contra cancros, & vlcera malefica ad plagas reddendum, vel admiscetur cum oleo vulgari, taliterq; vnitur. vt non vulgare oleum: sed caphuræ oleū videatur. Vel Caphura minuratim concidatur, concisam in forti aqua, & ex halinitro, & chalcantho distillata, & clarificata in ampullam immittitur, & tripodi imposita, calido loco per diei medietatem statuo. Hoc modo liquata Caphura, vbi clara, & lympida supernatat, eandemq; ab aqua forti separatam per retortam distillo, ex qua distillabit oleum omnium pulcherrimū, & iucundissimum. Partium est omnium tenuium, & natura spiritali præditum.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum.

LIBER SEXTVS.

De oleo ex lignis extrahendo.

PROOEMIVM.

Dum adhuc distillandi ars rudis esset, ex lignis oleum exugentes illud in ollis, alijsq; vasis comburebant, quę quia nidorosi halitus vstrinam expuebant, vel potius artis rudimenta, nec poterant sua ariditate ore absorberi,& putore: extrinsecus corpori linendo suas vires experiebantur. At nunc multiplicatis inuentoribus, ars ad summum peruenit, vt sine nidoris offensa, & ore absorberi, & corpori adliniri possint: Sed ne quid defeciſſe videamur, maiorum adscita explicare non tędebit, dum ex oleosis lignis oleum extrudere conati sunt.

Vasa, & modi distillandi oleum ex lignis.

Cap. I.

EXtruatur Fornacula ex coctis lateribus in rotundam, vel quadrangulā formam, trium pedum altitudinis, duorum latitudinis, in cuius superiori tholo planities in conchæ modum efformetur, vt velut lacus subsideat, in cuius medio foramen relaxetur, per quod infra vasis collum traijci possit, vt circum quaq; igni torreri possit. Vas vitreum luto æquabiliter crustatum, vel argillaceum, vel ęneum tenuiū lignorum resegminibus repleatur, ex quibus oleum exugere quęris. Ori inditur operculum tenuibus foraminibus peruium, ex quibus distillandum oleum fluitet, nec superioris vasis ramenta decidant. Demum vasis collum ampullæ inferioris ori intromittitur, vt operculum interiectum sit, ora circumligabis, ne spiritum expirent; è cuius regione fornaculæ lata fenestra pateat, vt cum oleum in inferiorem ampullam descenderit, introspici possit. Postremo ab omni latere leui primum igne, mox acriori vrgeto, sic lignum in oleum liquefit, defluetq; in subiectam ampullam cum sua aqua. Cum prius liquor aquæ modo fluit, & desijt, sequetur oleum. Vel duas accipies ollas; alteram super alteram statues, superioris fundus angustis forami

nulis

nulis peruius, inferior os latum habeat, vt æquè foraminulentum superioris fundum complectatur, commissuræ super linantur luto duos digitos crasso, vt cum olei defluxus ex superiori fiat, inferior sine flatuum expiratione recipiat. Mox ollam lignorum ramentis oppleto; & impositio operculo commissuræ muniãtur luto, ne spiritum eructent. Mox fouea in solo fodiatur tantæ capacitatis, vt inferiorem ollam, & superioris partem excipiat, terra circumundiq; cõplanata, & pacta; tunc carbones in strues congeruntur, & circumponuntur, & incandescant. Sed si quo vis modo fumus è commissuris erumpit, perit oleum, & lignorum ramenta in cinerem vertuntur. Vnde si fumus ex parte aliqua se substulerit, aggesta protinus argilla obstruatur. Cum carbones ardere desierint, & strues decumbet subsidetq;, argumentum est exacti operis, eruta è terra inferior substrata olla, oleum & aquam excipiet, non sine fumido odore ex materiæ vstione. & hoc modo ex Guaiaco, Cupresso, Agalloco, & similium olea parabant. Nunc autem artificiosius hoc modo parabimus.

Oleum ex Guaiaco quomodo exugatur. Cap. II.

LIgnum ex noua Hispania aduectum patrio nomine Guaiacum dictum, vnicum, & præcipuum est ad tenuissimæ luis venereæ grassantis remedium, lignum tantæ duriciei, vt aciem ferri respuat, vt vix ferri, aut scobinæ limationi cedat, interna pars medulla-

cea

cea ex atro rufescente. Hoc vlcera depascentia sanat; scabies feras, & cutem, cum tumet, in orbis ambitum callo squamatim compactili. Aliquando morbi furor in artus seuit, & ossa, vt nullo, nisi huic ligno cedat medicamento. Lignum igitur tenuissimè dissecatur, vt totum in minutissima abeat ramenta, eademq; diu noctuq; macerant in aqua vase diligenter obturato ne vaporem, aut vim suam expiret per hebdomadam. Deinde vitreo obtorto vase capacitatis duplæ, bene foris argilla loricato, igniq; lento imposito, ex libra vnciam exudabit. Possumus quoque obtorto vase, & benè luto crustato, sine aqua ignis violentia oleum extrahere: Sed obscurum, & fumi nidore male olentem: Sed si cum aqua iterum redistilletur, & virus quod oleum læsit abolebit, & lympidum, & odoratum eueniet. At si idem iterum atq; iterum exequeris, & lympidius, & fragrantius prodibit. Oleum hoc internodiorum duriem ossea, & maturitati rebellem illitu emollit. Vlcera, quæ per cutem pertinacius serpunt, mitigat, extuberantes tumores exæquat, qui in ossum occal luerunt, erumpentes vndiq; pustulas cohibet. Oleum citius, & violentius operabitur, quàm sui ius, & cremor ebibitus.

Oleum

Oleum ex Iuniperi ligno. Cap. III.

GVaiaco ligno naturæ dotibus & viribus vicina est Iuniperus, huic quoque fœda gallici morbi lues cedit sui odoris iucunditate, suauitatéq; contra sœuientis pestis contagia prœualet; ex suo ligno odoratũ oleum sudat ad multa quoque prœcipua medicamenta: Lignum ascia dedolatur, vsq; eo dum abeat in scobem, quę aliquandiu aqua macerata, vt remolleſcat, humoremq; liberaliter combibat aliquot diebus, inditur obtorto vase, & incensis prunis manabit foras oleum cum aqua, separatur eo more, & ex quinq; libris vna exugitur olei vncia nigrescẽtis coloris, grauisq; odoris; quod si lympidius quœris denuò stillabis.

Ex Agalloco siue ligno Aloes oleum. Cap. IIII.

EX Arabia, India, & Orientalibus oris ad nos Agallocum lignum deuehitur. Alij dicunt ex meridie, & fragrantius quidem esse. Eligatur recens, verum, non mentitum ex aspalatho; nam vtrumq: iucundum spirat odorẽ: sed Agallochum eximium, aspalathus verò per quàm exiguum, & anguſtum. Id in tenuia ramenta scinditur, traditurq; copioſę aquę ad computrescendum. Scribunt enim odoratius futurũ; si com-

ſi computruerit, nam marcore ſibi ſuauiorem odorem adſciſcit, ob id incolæ in fruſta diſſectum, ſub terram condunt, & multo aggere obruunt, vt iucundiorem ſpirent odorem. Inditur cum aqua obtorto vaſe, & ſuaue igne oleum extrudit. Singularem in ſuffitibus gratiam habet, abluto ore illud ſuauitate commendat, quibus fętet, & ad multa myropolarum opera.

Oleum ex Aſpalato. Cap. V.

EIuſdem ferè ſpeciei Aſpalathus. Aduehitur ex Syria, & Rhodo, & Cypro eligitur primi meriti ponderoſus, qui denſo cortice rubet, in purpuram vergens, ſuaui odore, tactu ſpiſſum, ponderoſum, quod cęterorum more aquis demerſum non protinus in ſublime fertur: ſed lapidis modo pręceps ſedit, nec vnquàm emergere conſueuit.

Vnguentarijs ad ſpiſſandum oleum, & ſuffitibus odoris ſuauitate expetitur. Exugitur oleum, vt ex aloe, & ad idem valet, & ſi languidius.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Distillationum,

LIBER SEPTIMVS.

De aquis validis extrahendis.

PROOEMIVM.

Venimus tandem ad aquas validas, quarum magnus vsus apud auri fabros, & chymistas in separando aurum ab argento, vt sine ijs nil possit operari, in quibus maxima renident Naturæ secreta, quod antipathia quadam, & sympathia alia metalla corrodunt, & aliqua non corrodunt. Quæ aurum corrodunt, argentum respuunt, & quæ argentum, aurum intactum relinquunt. Sic, & de reliquis fornaculas, & vasa diximus superioribus libris, ne quod alibi diximus inutiliter repetamus.

Aqua corrodens aurum. Cap. I.

Implicia quæ in aquam ſoluta aurũ corrodunt, ſunt atramentum ſutorium, ſiue vitriolum, halinitrum, Sal ammoniacũ, cõmune ſtibium, ſiue antimonium, & argentum ſublimatum, ex horum aliquibus, vel ex cunctis componitur aqua, quæ aurum ſoluit. Ex his varij varias compoſitiones, & tandem omnes aurum diſſoluunt. Prima deſcribitur. Duæ vitrioli libræ, totidemq; ſalis ammoniaci reſoluuntur in puluerem, mox repletur vas vitreum retortum: ſed prius terquatet luto linitum lutum ex floceis panno abraſis, equino ſtercore, & pilis ſæpius remixtis, & ferreo bacillo verberatis. Ampulla tota replenda non eſt: ſed tertia pars, vel dimidia. Supra ferrum firmetur in fornace. Collum cum receptaculo coniugatur, & rimæ ſtipentur linteolis ex farina oui albumine linitis, & vbi optimè reſiccatæ fuerint, ſubijciantur ardẽtes prunę, & cum ſimpliciũ ſpiritus exhalare cęperint, & vaſis cacumen rubeſcit, danda opera eſt, ne vna gutta citius, quàm altera cadat, quàm quinq; horologij minuta tranſierint, & ſi citiùs ceciderint, periculum imminet, ne vitrum rumpatur. Cum ſpiritus in receptaculum regurgitauerint, & rubeſcit alueus, linteis aqua madefactis, viciſſim tegatur, & cum calefacti fuerint, amouean-

amoueantur, & frigidiores alteri apponantur, ne feruentes violentissimi halitus vas disrumpant: sed à frigore repercussi in aquam cogantur: Sed cum vas, & recepta culum albis spiritibus replentur, vis ignis vrgeatur; nō enim amplius imminet periculum, ne rumpātur. Cum stillæ cessauerint, sinito resedat ignis, & cinis, & ampulla à fornace amoueatur. Vel accipe libram, vehementis aquæ, quæ argentum comederit, cui adijcias ammoniaci salis vncias tres, sinito, eas corrodat, mox in vase vitreo affusa, vi ignis distilletur, & aurum corrodet. Vel accipe halinitri libram vnam, alteram antimonij, & in vas vitreum indita distilletur, & in butyri modū gelascit aqua, distilletur denuo, & liquescit aqua, quæ aurum corrodat. Vel æquas partes halinitri, & salis communis, vel salis vrinæ distillabis, ex his manat aqua, quæ aurum absorbeat. Vel halinitri, & salis ammoniaci æquas partes impones in vase vitreo retorto, luto munito, & quia vterq; valentissimi est spiritus in distillatione imminet vasis fractura. ob id artificum maxima opus est diligentia. Coniungitur ampulla cum suo receptaculo optimè ne spiret: mox fornaci indito, & cū incipit calefieri, vehementissimi spiritus oriuntur, vt vas rubescat totum. Tūc amouendum est ab igne, ac supra molle puluinar reponendum, vt quiescant spiritus, & in aquam abeant, post in fornacem redeant, & cum denuo ignei spiritus rubentes exoriuntur, vicissim eandem operam impendes, id vsq; donec simplicia in fluorem abeant.

Aquæ argentum corrodentes. Cap. II.

QVæ verò argentum corrodunt, sunt calcanthum, halinitrum, alumen, bolus armenus, auripigmentum, & cinnabaris; sed ea qua communiter vtimur, fit ex halinitro, & alumine æquis partibus distillata mira vi corrodit argentum. Vel duplum aluminis. Salnitrum, & bolus armenicus etiam absumit: Sed si his aliqua commiscueris, quæ aurum corrodunt, argentum intactum relinquunt, Conijciuntur hæc in vas obtortum vitreum luto munitum; subijciturq; ampulla, quę stillantes guttas accipiat. Cum rubicundi spiritus violentissimi apparent, ne halitus expirent, ampulla subiecta, & vas obtortum ea parte, qua ora inter se committuntur, cerato linteo prorsus obducantur, & aqua frigida ampulla madefiat, vt superius admonuimus.

De aqua siue Vitrioli oleo. Cap. III.

VOcant chymistę vulgo Vitrioli spirituosam aquam, veluti valentem, oleum Vitrioli, quod verè oleum non est; sed medium quoddam inter aquam, & oleū vt aquæ superiores. Et si tamen eiusmodi aquam distillandi variæ sunt rationes, hęc tamē nimis

vsitata.

vsitata. Vitriolum in vase fictili aliquo desicca, vsque ad rubedinem, mox contritum colloca in vase vitreo retorto, leuto dicto, foris diligenter luto munito, deinde fornaci dictę, dictoq; modo in aquis valentibus subijce ignem primo lentum, donec albi fumi appareant. Tunc pone receptaculum ventrosi aluei, vt capax esse possit violentissimorum spirituum, & sic continuabis semper ignem augendo per diei spatium; & exibunt guttæ rubeę nigrescentes; cum verò albis fumis albescet receptaculum, iam consummatum est opus; amoue ignem, & finito quiescere, donec ignis, & cinis subsideat, Vt à phlegmate separabis pone in ampulla vitrea ad cineres, vel balneum, & leui igne facito, vt in auras expiret, & receptaculũ in vase aquæ frigidę pleno mergatur, vt ardentes Vitrioli spiritus reprimat, & in aquã vertantur, vel madidis linteis superius cooperiendo; vel spongia aqua frigida inhibita linendo. Vires innumerę, quas apud chymistarum libros reperies, nos à nobis expertas apponemus. Gutta vna quotidie vino albo mane assumpta, pingues homines demacrare facit, sine lęsione, & gutta exhibita, quibus ruptę sunt in pectore venę, conglutinat, & sanat. Secunda aqua, quæ post phlegma stillat, valet epilepsię cum vino, vel aliquo liquore absorpta. Si vitriolum per horam in vitrariorum fornace distilletur, inde contusum ponatur in loculo vbi steterat vitellum albi oui elixati duri, conuertitur in aquam: sed non tantum vehemens quæ est optima potui.

De

De Sulphuris oleo. Cap. IIII.

DIuerso satis modo Sulphuris oleum elicitur, quod quia valdè necessarium est medicis, & chymistis, diligentius conscribemus, ab eo diuerso quem diximus in Magia. fiat vas vitreum in modum patinæ, vel fideliæ, & centro patinæ surgat meta eiusdem vitri, supra quam catinus argillaceus constitui possit in modum crucibuli aurifabrorum. Hoc vas repletur Sulphure iam ignē passo, vti ad nos adfertur ex Leucogeis collibus Puteolanis. In medio ponatur elycnium xilinum, & incendatur, vbi ardere incipiet ponatur sub campana vitrea, & Sulphuris accensi flamma vasis vestigium nō attingat, ne frangat, & ita ex campanæ oris paulatim aqua valida stillabit, vel oleum, vt dicunt, vt omnes aquæ valide.

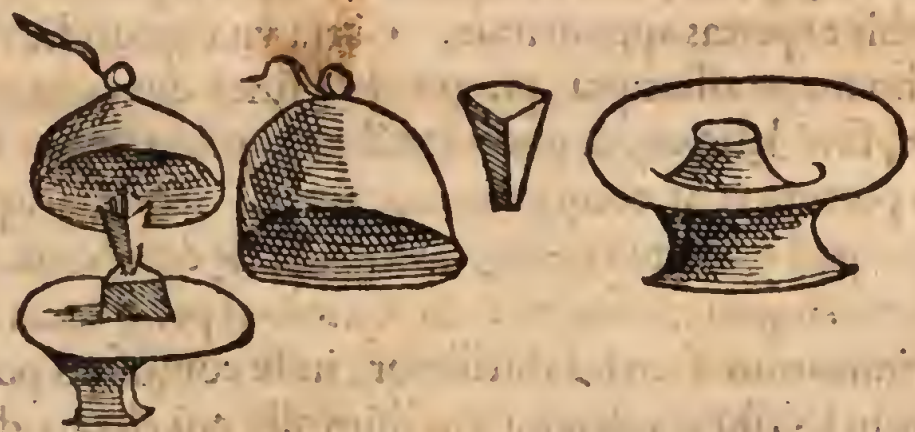

Si locus in quo eiusmodi vasa locentur erit humidus,

maior

maior olei quantitas elicietur. Præterea si conclaue in quo vasa constituta fuerint clausum erit, fumus intus constipatus maiorem olei quantitatem dabit. Diebus pluuijs maior quãtitas, & plus hieme quàm æstate.

Fit & alio modo rubicundum pro medicis, chymistis, & alijs. Viuum Sulphur in tenuissimum puluerem redigatur, atq; cum æquali olei Tartari parte commisceatur, mox in vitreum vas tribus horis coquatur, & in liquorem abibit, decoctum coletur per filtrum, & vitro inditur, & minimo calore siccescat, donec sanguinis imaginem acquirat. Digeritur, & massa tenuè teratur, puluis supra marmor humido loco sternatur, defluens humor vasculo recipiatur, iterum depuretur, & humiditas absumatur, vsq; donec in oleum abeat rubicundum.

Oleum, & aqua Tartari. Cap. V.

Fit oleum Tartari, & oleum salis Tartari. Inditur Tartarum in vase recuruo vitreo, luto munito, & fornaci ardenti per sex horas foras extillabit oleum Tartari cum sua aqua de facili ex aqua separatur, quia aqua innatat coloris nigri. Sed denuò distillatum crocei coloris erit, & comburitur vt oleum. At oleum ex Tartari sale paratur hac ratione: Comburitur in vitriariorum fornace Tartarum, mox humido loco super marmor extẽditur, quod labitur in oleum, vel potius aquam duorum, vel trium dierum interuallo. Si citius voles in oleum ver-

tatur,

tatur, Tartarum calcinatum, & contusum loca in vesti ca hædi, aut bouis secundum quantitatem dissoluendorum, atq; sub aquis merge fortiter alligatam, ne per os penetret aqua, & horæ spatio in aquam vertitur. vel si oui elixati duri loculo repones dimidiati vt steterat vitellum, citò dissoluetur in oleum.

Oleum Argenti viui. Cap. VI.

SImile his oleum ex argento viuo paratur, quod potiùs valida aqua dici potest. Recipiuntur Vitrioli binæ libræ, altera Salisnitri, altera verò aluminis: Sed Vitriolum prius phlegmate purgetur, & rubificetur, alumen comburitur, & halinitrum desiccetur, Induntur vase vitreo recuruo benè luto munito, supponiturq; ori receptaculum maximè ventrosum, mox habeatur rotundus canalis vitreus in cuius medio alterum canalem habeat, accommodeturq; in modum infundibuli: mox ponatur vas retortum in fornacula, collum intromittatur in canalem iam dictum, cuius altera pars intromittatur in receptaculum. In fundibulo aptetur alia ampulla, quæ vicem subeat alterius receptaculi in magnum receptaculum libra argenti viui intromittatur. Iunctura omnium lineolis xilinis alligentur cum oui albumine, & triticea farina, ne expirent. Tandem subditur ignis retorto vasi, spiritus ex eo per collum vasis, & per canalem regurgitabunt in

receptaculum

receptaculum magnum, vbi ijdem ſpiritus ſimplicium argentum viuum tetigerint, vertunt in calcem, & receptaculum croceo colore adumbrant; tunc ſpongia frigidâ aquâ madida ſpiritus reprimat, & ſiquid phlegmatis vitrioli ſpiritus redundent, in aquam labuntur, & in ampullam per Infundibulum decurrent, ne in receptaculum perueniant; Vbi chalcanthum ſpiritus effundere deſierit, & argentum viuum non dum in oleum conuerſum fuerit, denuò retortum vas prædictis ſimplicibus repleatur, & igni committatur, vt ſpiritus denuo viuum argentum peruadentes in aquam validam vertant; quæ aliud viuum argentum intromiſſum in aquam conuertat, donec ſuppetant, ei vires.

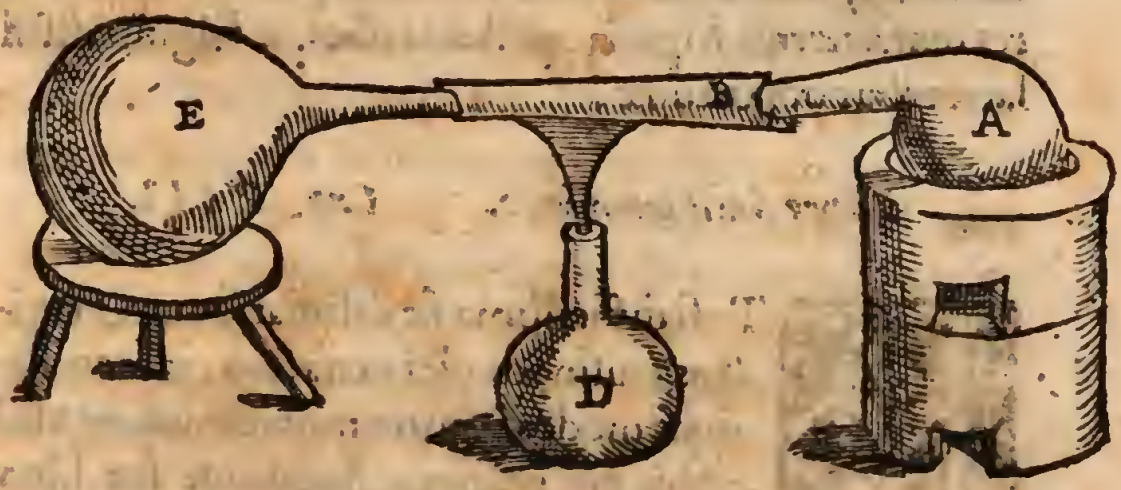

A, Retortum vas.
B, Canalis.
C, Infundibulum cauum.
D, Ampulla.
E, Recipiens.

Oleum de Lateribus. Cap. VII.

REcipiantur libræ duæ exiccatorum Laterum, & in fruſta radiuſculè contundantur, inſtar fabæ, & argillaceo catino igni contumaci candeſcant, vel pala ferrea, & optimè igniti extinguantur in oleo antiquo centum annorum, & quanto vetuſtius, tanto melius. Mox laterculorum fruſtula indantur per collum vaſis retorti, & ſubijciantur ei prunæ, & manabit foras oleum cum ſpiritibus adeò validis, vt quamquàm receptacula aquis mergãtur infra, & ſupra frigida ſpõgia foueãtur, ſæpiſſimè maximo cũ bõbo in partes diſſiliat. Vires tenſis neruis frigidis apoſtematibus, ac frigidis diſtillationibus opportunæ.

Oleum Salis communis. Cap. VIII.

ET ſi difficillima ſit diſtillationum magiſtris eiuſmodi olei extractio, tamen aliquos modos commemorabimus, vt vſui nobis eſſe poſſint. Induntur ſex libræ ſalis communis in vaſe retorto luto munito, ac vt in aquis validis ſex horis vis ignis vrgeatur, & foris aqua ſalita manabit, quæ inalbandis dentibus vtilis erit. Sed ſi aqua, quæ priùs exierit, ſupra eundem ſalem contuſum effundetur, & denuo, deſtilletur, idq;

idq; ter,quater viciſſim repetes, aqua validior profluet. Vel ſi Salnitrum diſtillaueris, & in diſtillata eiuſmodi aqua commune ſal proieceris, ab aqua corrodendo abſumitur,pone has aquas in retorto vaſe, & iterum diſtilla,& exibit foras ſalis aqua, & in vaſis fundo remanebit Salnitrum integrum.

Oleum Talci quomodo exugatur. *Cap. IX.*

IN ferreo cocleari igneatur Talchum, & vbi optimè excanduerit,ſupra aſpergatur aqua,vel plantaginis,vel roſacea: & id ſepties iterabis donec in tenuiſſimum puluerem redigantur, vt ferè in auras euolet, puluerem in argillaceam ollam cõdito, & vitrariorum fornaci per hebdomadam immoretur donec in candidiſſimam calcẽ reuertantur,calcem diſtillato, & valido aceto immerges, & ſupra calidos cineres ebullire ſines, donec aquæ lympiditas conturbetur, mox amoue acetum, & in ampullam reſerua, & aliud acetum indito. eamdem operam impendendo,quouſq; tota Talci calx in acetum abſorbeatur, acetum mox igne facito in auras euolet,& in fundo ſal remanebit, ſuper marmore ſternatur in humidam cellam,nam ſal in humorem ſoluetur,& in ſubiectum vaſculum defluet,qui & facultatis vſu ad mangonizandam mulierum faciem prẽſtãs. In cuius opificio multi viri ingenio,& artificio præſtantes maximis labore,ſtudio, & impenſis laborarunt: ſed nil ſolidi reperiere.

Quomodo diuersæ qualitates aquæ simul commixtæ separentur. Cap. X.

Via sæpè casu accidit, vel necessitate, vt diuersæ qualitatis aquæ simul commixtæ inuicem separentur, & vna queq; cũ sua qualitate, quamquàm impossibile aliquibus videatur, fieri tamen posse sine vlla difficultate docebimus, considerando, quod nulla maior contrarietas in rebus naturalibus, quàm inter graue, & leue. Cum ego vitæ aquam multoties distillassem pro potabili auro comparando, casu, accidit, vt ampulla vi spirituũ dissiliret, ceciditq; effusa aqua in aquæ balneum, & temporis, & impensarum, & laboris tæderet, cœpi cogitare, quomodo separare potuissem, tandem vtramq; aquam in ampullam posui cum suo pileo, & receptaculo, conglutinatis commissuris, ne spiritus euolarent, leuiq; balnei calore cœpit illico vitæ aqua, quia leuissima erat, in receptaculum delabi aquæ signum in pileo præ sua tenuitate non videbatur, cum postea vidissem in pileo aquæ guttas comparuisse, cognoui aquam ascendere, vnde amoto receptaculo, inueni aquam vitæ integram cum suo pondere transisse cum sua tenuitate, vt erat prius, antequàm è suo vase dissiliret. & aqua reliqua etiam sine aquæ vitæ odore remansit, vt erat in balneo. Sæpissimè quoq; mihi accidit in eadem vitæ aqua, & rosacea, & alijs, vt distillando frangeretur vas,

&

& aqua foras effluendo, se cum arena commiscerent, & cineribus, positisq; arena, & cineribus in ampulla, leui ignis calore aqua in suum receptaculum delapsa est, vt prius in sua erat natura. Aqua valida postquam argentum, vel aurum corrodisset, ei fortis aquam adiunxi, debilitando, proiecitq; in eam æream tabellam, illico valida aqua aurum vel argentum exonerans, in tabellam se recepit in nebulæ formam extraxi laminam, argentū, vel aurum corrasi, & in corpus redegi, mox ne validæ aquæ iacturam facerem, vtramq; in ampullam indidi, & leui igne ascendit aqua, demum vbi spirituum ascensu pileum rubescere vidi, amoui ignem, & aqua valida, vt in sua natura erat, in fundo remansit. Præterea cum aurum ab argento valida aqua separassem, dissilijt ampulla, & aqua in cineribus perijt, illicò cineres, & carbones fontana laui aqua, & in ampullam iecta aqua, in tenues auras euolauit, reliquum in corpus redegi, & aurum, & argentum recuperaui.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI Distillationum.

LIBER OCTAVVS.

Quo de extrahendis rerum virtutibus varia experimenta traduntur.

PROOEMIVM.

Ne ab aquarum distillationibus discedamus, eas edocebimus, quę rerum essentias extrahunt. Quilibet enim solers rerum naturalium, & celebris vestigator è plantis, earumq; membris, nempè radicibus, folijs, floribus, seminibus, virtutes occultas, quintas essentias, colores, arcana, & magisteria eliciens, quibusdam menstruis, scilicet medijs liquoribus vsus est, ad varias simplicium naturas varijs, & peculiaribus. Sed pro omnibus communiter aqua vitę; siquidem hæc sola instar omnium singu-

lari

lari quadam prædita est facultate tenuiores,& præstantiores partes segregare,elicere , & illis se inducere , humani generis in morbis auertendis, præcauendis ex corporibus ægritudinibus elisis, labefactatisq; instaurãdis, & quasi de nouo restituendis opem latura . Reliqua medicamenta longè euincere vidimus , neq; aliquid ei simile nouimus . Prætereà intra humanum corpus assumpta,ac foris illita , nullis cedere diuturnis experimentis explorauimus , vt Raymundus Lullius integrum librum de ea re scripserit . Et vt veterum , ita recentiorum multorum diuexata sunt ingenia ad varia organa, & modos excogitandos , vt eam probe tenuiorem,& puriorem redderẽt, quorumque nobis præstantiora vila sunt, recensere non pigebit .

Aquæ vitæ extractio sine igne. Cap. I.

RVstici (vt à rudibus incipiamus) sua industria modum excogitarunt,vitæ aquam è vino sine ignis subsidio exugere , videntes enim mustũ sine ignis caliditate, suæ naturæ spontaneo impulsu se se cõmouẽtẽ æstuantemq; ebullire,maximãq; spiritus quãtitatẽ foras emittere,

tere, vasa orificio circumponentes, illam colligebant. Recens enim mustum è torculari ad vinaceam cellam transuectum, transmutatumq;, iàm iàm efferuere incipientē, sordiumq; immundum elluuiem supra effundētem emandare, supra vasis osculum cauum tubum, siuè ligneum, siue fictilem, quatuor, vel quinque pedum altitudinis accommodarunt, qui ori par esset, & supra pileum constituerunt, cuius rostro receptaculum supposuerunt, mox iuncturas fideliter agglutinarunt, ne quid vaporis, vel spiritus exhalaret, vnde ex vaporibus è vino se erigentibus humor in receptaculum deriuat, vt meritò musti spiritum vocemus, Gręci ἀπυρόστακτος quasi sine ignis adminiculo extractum sit.

Dolium A,
Tubus ligneus C,
Pileus B,
Ampulla D.

Aqua vitæ cum igne exuctio. Cap. II.

Qua vitę ex omni vino peruerso, putridoq; extrahi potest, & ad medicamenta, & ad eliciendas substantias idonea; solummodo ex aceto extrahi nō potest, nam vinum, vbi propriam formam amisit fit acetum, & acetum cadauer vini est. Accipe igitur vinum generosissimum, & vetustissimum, vel

gręcum,

græcum, vel lachrimam nobis dictam, quæ ex Vesuuij Monte nobis adfertur, & quãto generosius, & vetustius, eò spirituosius; hoc immittatur in cucurbitam, cuius duæ tertiæ partes repleantur, & pileo super imposito, & suo rostro receptaculum grandiusculum supponatur; nam quanto ventrosius, eò melius, vt maximæ vis spirituum nondum in aquam conuersorum capax sit, orificia optimè committantur, & firmissimè oblutentur, oportet, ne respirent, quàm possibile fuerit, ne laborem, & operam ludamus: nam & si in alijs rebus ne respirent, cauendum est; hic maximè necessarium; nam è vino excussi spiritus, in subtilissimos halitus resoluuntur, & nisi optimè luto coerceantur, in auras euolant. Hoc vbi factum fuerit, ampulla cineribus, vel aquæ balneo committenda, igne primum lento, mox copiosiore subiecto, vt lentè in bullas tumens, temperatè distillet, vehementi bullitione vitata, ne efferuescens exundet: sed ne vel immoderatè fluat, vel nimia tarditate supprimatur, donec pars quarta appositi meri distillet, tunc supprime ignem, & in receptaculum amoue, & vini reliquum sepone in aliud vasculum: nam vbi subtilissimi spiritus surrexerint reliquum vini cadauer torpet. Distillatum denuò distillabis donec totius media pars profluat; idq; tertiò facies, vt vna ex quinq; partibus in vase remaneat, & si quinto distillabis subtilior, & perfectior erit. Sunt qui ad decimam distillationem progrediuntur: sed nos vsq; ad quartam contenti sumus. Humorem hunc egregium in vasculo clausum,

& luto optimè obstructum, ne euolet, excipe, & repone. Signum perfectæ distillationis erit, in cochleari argenteo pars aliqua distillati ponatur, & appositæ accensa candela, si tota absumatur, & nulla penitus in fundo humiditas remanserit, vel madefactum in ea linteum, & accensum consumatur, vel iniecta in ea olei gutta, & subsideat signum erit absolutæ priuationis humiditatis.

Quomodo Aquæ vitæ alijs modis ad laboris, impensarum compendium extrahatur.

Cap. III.

SEd quoniam ad eandem distillationem toties repetendam, vt superstes ille ex distillatione humor rediſtilletur, tẽpus, & impensæ teruntur, ab ingeniosis viris varij modi, & organa ad posteritatem transmissa sunt, vt parcius, & compendiosius distilletur. Alij per serpentinum alembicum executi sunt. Est enim serpentinum vas, vt ante retulimus, quos per anfractuosos, & flexuosos canales spiritus è vino per longum iter deducit, vt aqua omni phlegmate spoliata in subiectum vas deriuetur. Alij per triceps seu, quatriceps, & septiceps vas, vel per hidram distillant (vas paulò ante retulimus) vt variæ notæ aquã exhibeant, nam ex superiori tenuior aqua deriuat, ex inferiori phlegmate redundans, quas omnes seorsum seruant. Alij simile vas excogitarunt in formam metæ

in

in ſummo turbinatum, in imo craſſum. Hoc ſupra ampullam accommodant, ac probè ſuperlutatum in arenariam cupellam imponunt, ac lento igne vrgent, ex ſuperiori pileo tenuior, ex inferiori craſſior. Alij ſerpentino vaſe vtuntur, & quale ſit ſupra docuimus, vt ſalebroſo, & anfractuoſo itinere longo, & difficili attenuetur humor magis, & quod phlegmate graueſcit per aliud vas in medio canali exiſtens, relabitur. Alij oblongi colli vas camelinum, vel ſtruthiocamelinum vulgus materozzo vocat, nã q̃ per eiuſmodi vas diſtillatur, eo quod per alia effluit egregiè præualet. Multi in prædicti vaſis faucibus ſpongiã, pergamenum, vel ſuberum accommodant, mox ſupra pileum erigunt, vt niſi per cartæ poros, per ſpongiam vel ſuberum nobiliſſimi, & longè tenuiores ſpiritus tranſmeent, & in horum poris intercipiatur phlegma. ſunt qui ſpongiam oleo madefaciunt, nam phlegmati viam intercludit, & ſic ſemel diſtillando præualet multiplici.

Quinta aquæ vitæ eſſentia quomodo fiat. *Cap. IIII.*

NE aliqui cõtrà nos ſubſannent, quod quintæ eſſentiç nomen mixto indiderim quaſi quintum elementum dicam, vel quod cęlum eſſe aſſeram, dicam quid per quintã eſſentiam intelligam. Quintam eſſentiam voco formam cuiuslibet rei à corpore remotam,

id est omni qualitate sensibili, & elementali orbata, re-
lecta tantum subtilissima eius parte per distillationem,
vt eius substantia sicut æther, sit (per similitudinem
loquendo) cuius temperie admixtus sit calor. Cum
enim quatuor elementa in omni mixto admixta sint
cum suis manifestis qualitatibus, cum omnibus suis ele
mentorum impuritatibus, & cum specifica virtus for-
mæ adhæreat, ac subtilioribus partibus, quando ab ele-
mentorum fęculentia depurata sunt, videtur quodam-
modo à suis elemẽtis distare, vt quintum esse appareat,
& verè spirituales vis indicatur ad longè, & sanè viuen-
dum. Ex hoc aliqui cœlum vocarunt, quod quemad-
modum cœlesti influxu in nos agit, ità ad pernicioſorũ
morborum profligationem efficacem illã vim quodã
modo imitari videatur. Ex aqua igitur vitæ iam ex-
tracta efficitur quinta essentia aquæ vitæ. Hæc est illa
aquæ vitæ essentia ad tàm præstantes, & egregias rerũ
virtutes extrahendas receptissima. Post igitur sexies,
vel septies distillatam, vt diximus, illam pone in Peli-
cano, vel Geminis, & vase benè lutato pones sub fimo
equino, vel vinaceorum, vel aquæ balneo, ne defi-
ciat ignis per mensem, & circulari facias. nam postre-
mò videbis in fundo feces, & supra natantem quintam
essentiam coloris cerulei, & lympidi. Tunc resera oscu-
lum, & si foras mirabilis fragrantię manabit, cui nulla
res comparari poterit; scito te optimum finem assecu-
tum, quod si odor vel color non respõdent, reclude vas,
& iterum ad circulandum repone, donec signum asse-
quaris.

quaris. Demum extrahe à vaſe,& à fęcibus ſepara, & optimè clauſam repone. Sunt qui primo vinum per menſem ſub fimo macerandum ponũt, donec ſuo marcore contabeſcat, & mox diſtillant. Sed eiuſmodi quintæ eſſentiæ tanta eſt vis,quod intra pauciſſimas horas rerum omnium ferè quintas eſſentias extrahit,plantarum,herbarum,radicum, ſeminum,vt quintam eſſentiam,cuiuſq; eſſentiæ quintæ meritò dici poſſit. Nil aliter efficiendo, quàm ſimplicia in aquam illam imponendo, & ibi tribus, vel quatuor horis ad ſolem, vel aquæ balneum commorari ſinas, nam in ſimplicium penetralibus ſe ſe intromittens ex molis ſinu,rerum occultas proprietates proleptat, & ſurripit cum omnibus ſuis virtutibus multiplicatã, ſupra quam credi par eſt. Vnde meritò quinta eſſentia eſt quædam ſubſtantia è rebus extracta ab omnibus impuritatibus,& corruptionibus ſeparata in ſe retinens vires calorẽ,ſapores, & eorũ proprietates. ob id ſua puritate,& tenuitate illico corpus penetrans, & peruagans,illud immutat,alterat, & admirandas inde cit operationes.

Alius modus quintam eſſentiam extrahendi de Fœniculo. *Cap. V.*

MVlti ſunt modi,& penè infinitæ virtutes ex ſimplicibus extrahendi, qui ſecundum rerum varietates variantur, & qualitatum extrahendarum, quorum quamplurima hic adducemus exempla,

vt ex se alias ex his inuenire condiscatur. Possumus ex radicibus, floribus, plantis, & animalibus vires extrahere, siue quintas essentias, eas tenuiter terendo, relinquendo sub fimo macerandas in cucurbita per 40. dies; post exemptas ad distillandum ter quater exhibeas, vt diximus de aqua vitæ, mox ad circulandum, & cum signa consequeris sui odoris, saporis, coloris, scito te quintam essentiam assecutum, suasq; virtutes multipliciter exaltatas, reperies, & efficaciter operãtes insolita, vt mira videantur, tàm mirificã opẽ conferunt. Exemplum de Fęniculo. Iunio mense accipito radicum herbarum, & florum Fęniculi libras decem, minutatim eas concide, totidemq; libras aceti vini generosi albi, repone in vitro ad macerandum vase benè clauso, vsq; ad finem Octobris, quo tempore perfectam maturitatem assequuntur semina, quorum quadruplum pondus benè contusum, & in puluerem reductum albo vino quadruplum mergatur, macereturq; per diem, mox distillabis, & oleum, & phlegma promiscuè effluet. oleum per vas in arena mersum à phlegmate separabis, quod radicibus, herbis, & seminibus recentibus infundito per balneum ter distilla, & præstantissimum habebis antidotum ad venena, ad corroborandum vitales spiritus, ac naturales virtutes.

Quinta

Quinta essentia Sesilis Massiliensis, Angelicæ, & Zedoariæ. Cap. VI.

SI volumus aliter parare, parandi ratio talis erit. Radix Sesilis à sordibus mundata minutatim concidatur, & contusa diligenter exprimatur, succusq; expressus reponatur: reliduas fæces calida aqua macerabis triduo, maceratæ denuo exprimantur, expressum succo primò additur, mox alia aqua affunditur, & post triduum expressus humor priori additur; & sic consequenter affusio, & maceratio triduana, tandem exprimitur, vsque dum in recrementis, neque odoris; neque saporis aliquid reliquum fuerit, post segmenta illa macerentur, & expressione repetita exhausta illi recenti injiciuntur, & hæc optimè obstructa per diem figulorum fornaci feruentissimo igni prostituta, in albicantes cineres conuertantur, quæ succo iam collecto adduntur. Sed quod de radice diximus, idem quoq; de herba dum floret, & postremò cum semen aperitur faciendum. Cuncti demum cineres, & succi in vas vnum componuntur, & per filtrum ter defæcantur, defæcatim in circulatorium induntur, & per decem dies calido cinere circulantur, & materia in illis spissitudinem, & colorem aureum contrahit, & humor ex balneo elicitur, & oleitas in fundo residens reponatur. Quinta essentia Angelicæ hoc modo extrahitur. Ex prima florum sobole antequàm ex suis radicibus prodeant diluculo ante solis ortum, dum adhuc rosci-

ſcido humore madent, vaſculo vitreo, vel fictili vitreato excipiuntur, atque cęco pileo ſuper agglutinato, per triginta, vel quadraginta dies in balneo ſeruentur, ibi enim melligo quędam ſe pandit, quæ per roſtrum alembici diſtillat humorem perelegantem, & aureo colore, cuius duodecim guttæ tempore matutino exceptæ ore, valent contra paralyſim. Ex Zedoaria quinta eſſentia hoc modo extrahitur. Radices minutatim conciduntur, conciſis vinum rectificatum, deſt aqua vitę donec trium digitorum altitudine ſuper eas extet, infundatur. Vaſculum hoc continens optimè obſtructum per dies naturales nouem in digeſtione relinquatur, tempore hoc elapſo materia contenta in cineribus, vel arena calida, vſq; dum nihil præterea humoris exudet: vitato tamen aduſtionis vitio diſtillet. Ex diſtillatione hac exemptum, quod eſt ex diſtillatione in vitro recenti per balneum traducatur, & tandem in fundo Zedoariæ eſſentia reſidebit. At quomodo ex carnibus, odoribus, Ambara, Moſcho, Zibeto, & alijs extrahatur, diximus libro de magia naturali.

De Elixiribus. *Cap. VII.*

TRes ſunt Elixirum ſpecies. Prima metallica, vt auri, argenti, & cæterorum Mineraliũ, vt Sulphuris, Arſenici, Salis, Chalcanthi, & Halinitri. Secunda gemmarum, ſuccini, Margaritarum, Corallorum, Smaragdi, Amthiſti,

Amethisti, Christalli, & aliorum. Tertia plantarum, & earum partium, radicum, herbarum, florum, seminum, fructuum, & similium. Elixires ab essentijs, oleis, extractis, & tincturis diuersi sunt, nam tincturæ, quoniam sui compositi colorem amittunt, non olea quoniam pinguedinis expertia, sub aquis merguntur, nec essentię quoniam lympiditate, perspicuitate, & claritate destituuntur: sed tamen medium quoddam inter essentiã, & oleum, & quia etiam aliquid coloris accedit, sunt etiam media inter tincturam, & essentiam, & habitu liquorem potius, quàm aliquid repræsentant. Dicunturq; Elixires non à materia, & forma: sed à virtute, & efficacia, quorum vires sunt, vt spiritum vitæ essentialem, & ex prima elementorum temperie profluentem ingenita sibi qualitatis, efficacię potentia, penetrent, purgent, instaurent, & conseruent. Elixir non ex vno simplice; sed vt plurimum ex multis constat. Dicetur primo de Bibinella, & hoc modo qui sequitur, paratur. Radix conuenienti tempore fossa in aqua fortiore, è radice similiter tertia vice segregata, maceretur, atq; indè probè a curatione recondita, oneribusq; impositis degrauata, putrefieri sinatur, donec flores suum vigoris gradum attigerint, qui tunc temporis decerpti, aqua è simili specie floribus similiter macerandi: sed in peculiari vasculo deponitur. Post hęc semen vbi maturitatem assecutum fuerit; contusum aqua simili maceretur. Floribus triginta dierum spatio maceratis, singula coniunctim distillentur phlegma cum oleo eliciendo segrega-

tum per gemellos, per sex dies ex vno in alterum distillentur, vel vsque dum ex partibus quinquaginta nouē digerendo consumptis, sexagesima solum remaneat, circuletur, residuum illud exceptum reponatur: Diciturq; Elixir quasi vitæ conseruatiuum.

Elixir ex multis simplicibus compositus. Cap. VIII.

ALij sunt Elixires ex rebus multis compositi, qui multiplicem virtutem habent. Vnū apponemus, quem ex multis, quos experti sumus, egregię virtutis cognouimus, vires quas vidimus, describimus, reliquas, quas reticemus ex βότανολογεῖα accipies. Recipe florentis Saluiæ libram vnam, Origani, Hyssopi, Satureię, radicum Bimbinellæ, Absinthij, & radicum Valerianę ana vncias duas, Vuæ florētis, Rosarum rubearum, & albarum, radicum Bistortæ, & Petroselini ana vnciam cum dimidia. Rosmarini, Petroselini, Cheræfolij, Lauendulæ, Mari, Maioranæ, baccarum Iuniperi ana duas vnciæ tertias cum dimidia. Fęniculorum, Leuistici, Mentæ, Fęniculi marini, Pulegij, Camæmeli, radicum Mei, Melissæ, radicum Dauci, Angelicæ, Caryophyllatæ, & Liquiritiæ, Thimi, Calamenthi, Stecadis, Saxefragiæ, & Betonicæ ana drachmas tres, Mentæ gallicæ, radicum Tormentillæ, radicum Polipodij ana drachmā vnam cum dimidia. Radicum Scorzoneræ purgatæ

corti-

corticibus, & medullis viridium, non ſiccarum dimidiam libram. Colliguntur ſimplicia hæc ſereno tempore cum ſuis ſeminibus, ſaltem floribus, ſiccenturq; in vmbra, nec aliquo modo aqua madefacta. Radices medulla præditæ primo purgentur ruſtico panno lineo, & interiori medulla lignoſa viridi humida, aſſiccetur ſole, ac præparata iuxta debitum pondus animaduertendo quod vncia ſit octo drachmarum. Et quoniam omnium pondus æquat tres libras cum dimidia, addatur eis vini quadruplum, & ſi eſſet Creticum præſtantius erit, ſaltem vinum Græcum Veſuuiarum dulce, & ſint libræ duodecim. Radices contundantur optimè, herbæ tenuiter conciſæ, & quia Scorzonera, oportet, viridis ſit, ob id non apponitur quadruplum vini, vt in cæteris; Hæc omnia vitrea in cucurbita locentur, impoſito pileo cæco, non roſtrato, optimè conglutinentur iuncturæ, ne reſpirent, vt Pelecani inſtar aſcendens vapor refluat in ſuum alueum, ac aquę balneo per dies quindecim aſcendens, & refluens vapor circuletur. Intereà aquę vitę optimè ex optimo vino Greco in balneo aquæ libras quindecim paratas habeto cum floribus Roriſmarini diſtillatas, & ſint florum libræ tres, & quindecim diebus macerentur modo prędicto, Ziziberis albi, corticum Citri, Nucum myriſticarum, Maris, Galangę, Calami aromatici, Acori ueri, Coriannorum præparatorum ana vnciam vnam. Caryophyllorum, & Cinnamomi duplum, Sandalorum Citrinorum ana drachmas tres, Cubebes, Cardamomi

momi minoris, Piperis longi, Zedoariæ, Baccarum lauri, Cumini, Carui, Dictanii albi, Rhapontici vsualis, Pomi granati ana drachmas duas, Granorum Paradisi, Croci Sulmonensis, Rhabarbari perfecti ana drachmã vnam, Seminum Anisi sexquiunciam, Mellis optimi libram dimidiam. Theriacę optimę & Mitridatij drachmas tres, Rosarum rubearum siccarum, Cardui sancti, Fæniculi marini, & Scorzonerę ana drachmas tres. Deinde hęc duo composita simul admiscendo in cucurbita, aquę balneo distillabis, aquam calidam infundendo sępè balneo quantum in ebullitione absumitur, & vasorũ commissurę optimè lutentur, ne respirent cum lineis teniolis, oui albumine, & tenui frumenti polline conglutinatis, vt diximus. Cucurbitam supra tripodem breuium crurum accommodabis, intra ahæneum vas cum bacillis optimè religatis, & firmatis, ne ex bullitione moueantur. Vbi verò distillare desierit, fęces optimè exprimantur prælo, exuctus liquor denuo distilletur in vase retorto in eodem balneo, & has duas aquas admiscebo simul in vitreo vase benè solido, & hæc simplicia super impones. Sacchari optimi vnciam vnam, Rosacei vncias quatuor, in cannis semiunciam, Aromatici rosacei diamusci dulcis. Diamargariton, Diarhodon, Auri foliati sesquidrachmam, Rubini optimi semidrachmam, Margaritarũ contusarum drachmas quatuor, Moschi, Ambaræ, & Caphuræ semi drachmam. Hęc omnia in porphyretico marmore triturentur cum optimo saccharo candido. Mox re-

seretur

feretur orificium vasis subere, & pergameno, ne tantillum euenret, & soli apricari sinito, & si sol non feruet, imponatur aquę balneo tepido quadraginta dierum spatio ad macerandum, semper vas commouendo, vt fęces commisceantur, earumq; virtutes aquis relinquantur. Postremò requiescat, vt fęces subsideant in fundo, & vires in aquis pessum eant. Tandèm capiantur Moschus, Ambar, & Caphura, cum Bibinella. Animaducertendo, ne senescentia simplicia intromittantur, corrosa, aut tarmis absumpta: sed in optimo eorum statu. Id summopere considerandum, neq; prægnantibus, nequè pueruli exhibendum ob suam robustitatem, & præcipuè ob Moschum, nam induceret pueris epilepsiam, aliasq; eiusmodi species, & mulieribus impediret conceptum. Sic cõtra si pessu naturæ inferatur, exiccat muliebriũ locorum humiditatẽ, prouocat mẽstrua, prodest strangulationi matricis, & fauet conceptioni. Submonet ascendentes capiti vapores mulierum ob menstruorum retentionem. Multas præterea retinet vires quæ in Medicorum scholis continentur.

De Clisso. Cap. IX.

STillatitium medicamentum, quod Clissum vocant, hoc modo se habet. Quãdo vnius generis plantæ diuersæ partes in suis virtutibus exaltatæ, tandèm collectæ in vsum commune esse coẽũt hoc modo. Planta primo radicem hinc herbam, mox, florem,

florem,demum semen fundit. cuilibet parti peculiaris virtus ineſt. Vndè ſi omnium partium virtutes, ſubtilitates,olea, ſales, & eiuſmodi ſimilia extrahuntur, & cum vnum quodq; eorum ſeparatam habet efficaciam, & congreſſu, & ſocietate mutua in vnum corpus recurrunt,id Cliſsus dicitur,cuius confectio tali modo perficitur. Radicibus;floribus,folijs, & ſeminibus maturitate abſolutis, ſcilicet in ſuo tempore euulſis, collectis, decerptis,receptisq; ea diſtillando,putrefaciendo,ſubtiliando, & ſal eligendo, & quibuſcunq; alijs modis iam prius edoctis,maxima ingenij,& manuum dexteritate, virtutes,naturas, ingenium in Naturæ ſinu deliteſcentibus,elicere,ſubducere,& extrahere. Et vbi hæc omnia

ſeparatim alia in olei,altera in liquoris, altera in ſalis formam iam elicuiſti, ſimul omnia coniungantur, & in vnam ſpiritualem eſſentiam, eamq; poſteà inſeparabilem redige hoc modo.

Accipito tres cucurbitas æqualis amplitudinis, & in parte inferna,ne ignis iniuriam ſentiant, luto probe munias, & virtutes iam dictas liquoris vnã ſalis alterã, & olei alteram; mox colla ſimul vnias mutuo,& alligabis,vt in vnum orificium coaleſcant, omnia ſuperlutando,& demum pileum capacẽ illorum collis indes, & in fornacem accommodabis. Hoc vnum diligenter aſſeruabis, quod ſi ſecus feceris, oleum, & operam perdes, ſcilicet,vt vnicuiq; ampullæ ſuum ignem miniſtrando,

liquori

liquori leuem, oleo ingentem, sali vehementem, vt se simul æquent, & æqualiter fluant. Erit igitur humor in cucurbita ceù fœtus quando concipitur, & ex aluo nascenti velut materno ventre, qui se in cauitate pilei recolligens, per eiusdem orificium pluribus guttulis profluens, vt ex vtero, à vasculo, quasi officiosa obstetrice excipitur, & fouetur. Hic ergo erit Cissus, siuè triplicatæ virtutes, qui medico vsui remedia admodum salubria præstat.

De Tincturis. Cap. X.

EXtrahuntur ex rebus Tincturæ siue colores, nam verè, vt in multis cognouimus, essentias, virtutes, operationes, animas, & omnia in colore consistere. Si quis enim auri colorem extraxerit, optimum secretum nactus fuerit, dummodo metallum sine colore remaneat cum modica sui ponderis iactura. Extraximus è Rosis colorem, in quo maximus Rosę odor inerat, & sapor, & erat pręterea mirificæ virtutis. Tincturæ sunt partes simplicium puriores, & efficaciores primæ, & nobilissimæ, ex quibus extrahuntur virtutes retinentes, & operationes. Extrahuntur è metallis, radicibus, herbis, floribus, seminibus maiori solertia, quàm labore ab omnium elementorum mixtione liberæ tincturæ, aeris perspicuitatem, & puritatem subtilitate æmulantur, vt

ex

ex rebus, quibus extrahuntur colorem, ſplendorem & ſubtilitatem, abſq; vlla impurioris materię acceſſione, & ſubſtãtiam adeò tenuiſſimam & puriſſimam, vt multorum annorum ſpatio nil fęcium in fundo receptaculi ſui deponat: ſed perpetuò ęquali puritate, & perſpicuitate conſiſtat. Et ſi rectè conditę fuerint perpetua virtute vigent. In hoc, & ab eſſentijs differunt, quod ſimplicium, ex quibus extrahuntur, colores adſciſcunt, & indè nomen aſsumunt: Sed quia multarum rerum tincturas in noſtro naturalis Magię libro demonſtrauimus, ſuperfluum mihi videtur, hic denuo adducere.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI

Distillationum,

LIBER NONVS.

Oleorum extractio cum prælo.

PROOEMIVM.

Iam de distillatione opus ad Vmbilicum produximus, optimoq; iure poteramus distillationi supersedere, nisi quidam distillationis modi superessent medij inter distillationem, & expressionem, cum multa sint simplicia, quæ distillationem non patiuntur, ob id expressio cũ prælo reperta, esset huic negotio maximè necessaria, vt sine ea hæc ars manca, & deficiens videri posset, sed ad finem properemus.

Quomodo oleum cum Prælo extrahatur.
Cap. I.

VNt quædam ſimplicia mediæ oleoſitatis, & pinguedinis, ſuntq; etiam tenacitatis, & viſcoſitatis, vt niſi maximo cũ labore oleum exugi queat. Ars enim multa vſurpauit artificia, quæ ex experientia aucupata ſunt, vt ſine laboris tædio, videlicet prælli machinamentis appreſſu, oleoſam materiem exudẽt, quæ antiquitas non ignorauit. Nam Dioſcorides aquam quærens, quæ per ſe ſola faciat vnguentum, id eſt oleum, & aqua mixtum, ita docet. Recens myrrha hæc tunditur cum pauxillo aquæ, dein Prelo, vel machinis foras exprimitur. Odoratiſſima hæc, & impendio pretioſa vt per ſe faciat vnguentum, Stacten vocatam. Vocant Græci Stacten, quòd è ſtillatitia Myrrha fiat. Sunt etiam ſimplicia quędam adeò tenuis eſſentię, vt minimo ignis calore odores in combuſtionis nidorem abeant, videlicet Moſchi, Ambaræ, & Zibethi. Suntq; etiam maximi pretij: vt ſi oleum ex his eligas, multò plus valeant quàm exiſtimari queant. nec ſunt tàm temerè igni exponenda, nam ſi eius aſperitatem ſenſerint, & in teneras auras euolant, & vſtionis labe inficiuntur: ſed ſupra eius vapores expoſita, ſuum reddent oleum ſine vſtionis periculo, & eius amiſſę qualitatis.

Non

Non verò in olei expreſſione pretioſi, hoc vtimur organo. Fiat ænea columnula ſemipedis altitudinis, intus inanis, palmatis diametri, crebris circum circa foraminulis peruia, cui lata fidelia ſupponitur labris circumvndiq; erectis etiam ænea cum ſuo canaliculo. Repletur turriculis rerum exprimendarum, ſupra imponitur ligneus modiolus, mox robuſto torculo quàm fortiſſimè conſtringatur, è foraminulis oleum effluet in fideliam, & per canalem elicitur: Sed prius turricula, & lamina terrea calefiant, donec digitorum tactum vix ferant, vt vberius oleum eliciatur.

Oleum ex Myrrha. *Cap.* II.

MYrrhæ arbor in plerisq; Arabiæ locis gignitur. Laxatur ictu cortex, & proſilit in tegetes lachrimam ſuſcipientes: Sed alia caudici cohærens adnaſcitur. Satiua ſylueſtri præfertur. Inciditur bis eiſdem cum Thure temporibus à radice vſq; ad ramos, qui valent, & ſudat ſponte priuſquàm incidatur ſtillaria dicta, cui nulla præfertur. Eligatur vetus lachryma, quia odoratior omni ex parte concolor, & quæ confracta candidas vnguium modo, leuisq; venas oſtendat minutis glebis, guſtu amaro, acri, & odorato. Tunditur, & lineo linteo, vel ſericeo laxioris contextus imponitur, atquè ſuper feruentis aquæ vaporibus aheno extenditur, vt aſcendentibus vaporibus affatim ſatietur, vbi aquæ diluto val

dè permaduerit, vt fluere incipiat, liquida iam facta, organo imponitur exprimiturq; Sic purgatissimus Myrrhęflos, aut Myrrhinũ ius fluet vehemẽtis odoris. Colluto ore ingratum halitus fetorem abolet, peruncta alarum virus extinguit faciem linendo per noctem singulis mensibus iuuenilem faciei colorem, & gratiam vsq; ad vltimum senium conseruat.

De Moschi oleo. Cap. III.

CApra Indica ex Vmbilici vomica quotannis Moschum exprimit. Animal cõcepta saniè in Vmbilico, antequàm rumpatur, suapte natura ad maturitatem spectat, ad quam cum ventum est, fera titilantis humoris noxio lancinatu lacessita, cotibus & saxis se se affricans longo insolatu candentibus magno oblectamẽto affricat, donec facto vomicę emissario, tota sanies supra lapides effundatur, ita vtriculus exinanitur, aluus post ducitur cicatrice, rursusq; irruens sanguis replet vmbilicum, & in consimilem vomicam extuberat. Hęc ex Aetio, & Arabibus excerpsimus. Moschum contritum supra bullientis ollę aquę planè tenso linteo humescet, pręlo mox oleum exudat sine sui corporis iactura, aut vstionis nidoris metu, id in pretiosa odoramenta venit, eo alarum tędia, & graue sudoris virus aboletur, & tandem omne quod in suauem halitum expirat, hac odoris gratia occulitur. Et

vt sum-

vt summatim dicam, omnia quibus admiscetur, odoris commendat iucunditate, extractum oleum tàm vehementissimi odoris est, vt latè, fusèq; iactet odorem, & eius momento tota domus repleat. Reuocat, quos animus defecerit.

Oleum ex Zibeto. Cap. IIII.

Similé quidpiam eruitur è genitalibus ferę Feli similis, è cuius natura odoratissima sordes emanat, quæ solet purgari, cum ea pars vligine scatet. Oleū similiter iam dicto modo extrahitur. In poluim humore perfusam sericeum linteum laxius contextum extendunt, vulgo taffetano dicimus, infra ignem accendimus, vt vapores surgentes bullientis aquæ linteum peruadentes Zibethi oleum fluere faciant; collige, & in vitream ampullam condito ad vsum, nec aliquid de sua quantitate remittit: sed integrum se conseruat.

Ambaræ Oleum. Cap. V.

VTrum Ambara veteribus cognita sit, aliorū iudicium esto: odoramenti tamen genus est ex Aetio traditum, sunt fontes, qui illam scaturiunt, quemadmodum bituminis, & picis. Colliguntur ex piscibus qui Ambaræ scaturigines

turigines degustarint. Præfertur in eo genere, quod fuluum, & præpingue est: sed singulari quadam opus est solertionis attentionis industriæ & prouidæ dexteritatis operosa. In labellum aqua inditur, & vi ignis soluitur in vapores, qui laxo linteo elcuati excipiuntur, quod supra vasis ora tensum sit, cum fluitat, madefactum colligitur. Cor roborat, omnesq; sensus vegetiores efficit.

Castorei oleum. Cap. VI.

CAstor est animal amphibium, quod terris, & aquis viuat, liquorem habet quendam intra folliculos, Melleum, odore graui, virus reddẽtem, gustu acri, tuniculis interseptum, quia cerosum, oleosumq; est, facile supra extensa lintea ex surrigentibus vaporibus in oleum curtit. Si verò velimus obtorto vase vitreo sine aqua oleum exugere, è libra vncia manat: sed fœdi odoris, & vstilaginem resipientis rubri coloris, si denuò cum aqua distillaueris, clarioris erit coloris, nec tàm grauiter olentis.

Oleum id venenis aduersatur. Gutta cum vino datur comitialibus. Occipiti illitum memoriam iuuare vidimus.

Oleum

Oleum Mitridatij, & Theriacæ. Cap. VII.

CVM videremus Theriacam, & Mitridatium promissis non respondere, quæ maiores ipoponderint, cępimus anxius cogitare, quo nam modo fieri posſit, vt tam mirificis virtutibus non defraudaremur, cumq; certo cognouissemus ſimplicium distillationibus qualitates ad ſummum euehi, & virtutes multiplicari, cępimus Theriacam distillare, non vt aquam: ſed oleum extraheremus. Vndè Theriacę libram in obtorti colli vaſe luto optimè munito, & reſiccato, igni commiſimus, & indè olei drachmã nigerrimi extraximus: ſed præſtantiſſimę virtutis, vt non ſolum quas maiores noſtri ſcripſerunt: ſed quod plus in receſſu, quàm fronte polliceantur.

Oleum Scorpionum distillatum. Cap. VIII.

EOdem deſiderio ſtimulati libram olei Scorpionum prædicto retorto vaſe expoſuimus, & oleum egregiæ virtutis extraximus, & ex libra olei vnciam vnam extraximus: ſed acutiſſimæ, & præclariſſimæ operationis.

Oleum

Oleum Sacchari. Cap. IX.

DIfficillimè Saccharum in oleum abit, nam breui temporis interuallo congelatur, vn dè multa hominum solertiorum diuexata sunt ingenia, vt varias operationes excogitarent, & à varijs variæ excogitatæ sunt. Alij in argenteam pateram Saccharum tenuissimè contusum inijciunt, ac aqua vitæ infusa, vt digito superemineat, tunc admota candela, accenditur aqua; mox argenteo cocleari exagitato, dum ardet, & cum ardere desierit, & aqua absumpta est, oleum in patera remanet liquidum: sed vix elapso Mense durescit. Alij Arantium malum medulla priuant, & in exenteratum alueum Saccharum diligenter contusum imponunt, mox ignem leuem circumaccendunt: liquescit Saccharum calore, & combibendo Corticis succum in oleum abit: Sed etiam tempore gelascit.

Ex seminibus Citri oleum. Cap. X.

EX omnibus seminibus oleum extrahitur: Sed ad multa necessarium quod ex seminibus Citri prius suis corticibus spolientur, mox exactius in marmorea pila cõtundantur, vino irrorentur, & supra æreũ vasculum igni imposita, argenteo cocleari exagitentur,

& mo-

& moueantur donec expirent vini humiditatem. Demum torculàri impoſita,& compreſſa fortiter,aurei coloris oleum foras exprimetur. Cuius rei vires contra venena mirificæ,& præcipuè admiſcendis odoramẽtis; nam nunquàm ranceſcit,& ſi longo temporis interuallo rancorem contraxerit, cum aqua remixtum, & bis, teruè exagitatum,æneo vaſe diſtillabis,nã omni phlegmate relicto,nunquàm amplius rancorem contrahet. Sic Limonis,Aurantij;& reliquorum eiuſmodi generis.

Oleum ex ſeminibus Coloquintidis, & Sinapis. Cap. XI.

TVnduntur ſemina ſuis corticibus,condunturq; in marmorea pila,ac prælo, vt diximus, exugitur oleum. Quod linctum puerorũ ſtomacho mirè vermium quãtitatem egerere facit. Eodem modo ex duodecim libris ſeminum Sinapis duæ olei vnciæ exceptæ ſunt coloris aurei nigreſcentis; Sed ſi prius aqua ſemina macerentur per menſem æneo vaſe, liquidius, & acrius prouenit.

Oleum Vitri. *Cap.* XI.

VItrum optimum, & optimè lotum, & siccum conteratur, vt eius granula, Milij aut Papaueris semina æquent, confractum in vas vitreum accommodatur serie stratorum mutua ex linteis mundis, & siccis, in partes concisis magnitudine aurei nummi interiectis, vas in arena mergatur, ac substrato igne in receptorium oleum labitur coloris aurei non sine adstantium admiratione.

Ego Ioannes Demisianus D. Theologus diligenter perlegi Opus de Distillatione Eruditiss. Viri Io. Bapt. Portæ Neapolitani, in quo nihil offendi, quod vel Catholicæ fidei, vel morũ probitati officere possit, immò cũ varia multiplicitq; doctrina sit refertum, in aspectum, lucemq; hominum proferri perutile, & iucundum fuerit.

Ego idem Ioannes Demisianus.

Imprimatur si placet R. P. Mag. Sac. Palatij.

B. Gypsius Vicesger.

Imprimatur.

Fr. Angelus Brix. R.mi P.M. Sac. Pal. Ap. Socius.

INDEX

PRoœmium totius Operis.

LIBER PRIMVS. Primordia pandit distillationis eiusq; causas, & Instrumenta. fol. 1.

Vtrum distillatio sit Veterum, vel Recentiorum inuentum. Cap. 1. fol. 1.

Quid sit distillatio. 2. 3.

Quod à Natura nobis ars distillandi sit indicata. 3. 5.

De distillationum generibus, & de eo quod fit per ascensum per ignem. 4. 6.

Distillatio per ascensum per Terram. 5. 8.

Distillatio per ascensum per Aerem. 6. 10.

Distillatio per ascensum per Aquam. 7. 13.

Distillatio per descensum per Ignem. 8. 16.

Distilatio per descensum per Terram. 9. 18.

Distillatio per descensum per Aerem. 10. 19.

Distillatio per descensum per Aquam. 11. 20.

Distillatio per inclinationem per Ignem. 12. 22.

Distillatio per inclinationem per Terram. 13. 24.

Distillatio per inclinationem per Aerem. 14. 25.

Distillatio per inclinationem per Aquam. 15. 26.

De distillatione per Solis calorem. 16. 27.

De distillationibus per alios calores. 17. 30.

Vtrum simplicium qualitates in distillatione extrahantur. 18. 32.

De varijs Vasuum generibus. 19. 36.

De Distillatitiorum Materia. 20. 43.

De varijs Distillatitiorum Igniumgradibus. 21. 44.

LIBER SECVNDVS. De odoratis Aquis eliciendis. 46.

DE *Aqua Rosacea odorata elicienda. Cap. 1.* 46.

De aqua Rosacea distillata reponenda. 47.

Rosacea aqua venalis. 48.
Rosacea aqua, cuius pars una multas Fontanæ aquæ odoratas reddat. 49.
Aqua ex Aurantiorum floribus odorata. 2. 50.
Aqua ex Aurantiorum floribus reponenda. 50.
Aqua ex Aurantiorum floribus venalis. 51.
Aurantiorum aqua eximiæ fragrantiæ. 52.
Odorata Aqua ex Myrti floribus. 3. 52.
Aqua odorata ex Myrti floribus reponenda. 53.
Aqua ex Myrto venalis. 53.
Aqua Myrtę mirę fragrantiæ. 54. 54.
Odorata florum Lauendulæ aqua. 4. 54.
Aqua odorata ex odorato Trifolio. 5. 55.
Odorata aqua ex Iaseminis. 6. 56.
Aqua odorata ex moschatulis Rosis. 7. 58.
Aqua odorata ex purpureis violis. 8. 59.
Ex Gariophyllis floribus odorata aqua. 9. 60.
De odorata Liliorum aqua. 10. 61.
De odorata Narcissi aqua. 11. 62.
Aqua odorata ex Azadarach floribus. 12. 62.
Aqua odorata ex herbis. 13. 63.
Aqua odorata ex pluribus commixtis floribus. 14. 64.
Quomodo flores in distillatione suos colores, & vires conseruent. 15. 66.
LIBER TERTIVS. In quo de Oleorum tractatur. 68.
Descriptio Vasis, & Fornacis ad Oleorum extractionem. Cap. 1. 69.
Quomodo Oleum ex aqua separetur. 2. 71.
Odoratum Oleum ex Aurantij floribus distillare. 3. 73.
Odoratum Oleum ex Citriorum floribus, & corticibus. 4. 74.
Oleum odoratum ex Corticibus Citri. 74.
Odoratum Oleum ex Rosarum floribus. 5. 75.
Oleum odoratum ex Myrti floribus. 6. 76.

Oleum

Oleum florum Gariophyllorum odoratum. 7. 76.
Oleum odoratum ex Iasemini floribus. 8. 77.
Oleum odoratum ex floribus Lauendulæ. 9. 77.
Oleum odoratum ex Roriſmarini floribus. 10. 78.
Oleum odoratum ex Abſinthij floribus. 11. 79.
Odoratum oleum ex Maro. 12. 80.
Odoratum oleum Menthæ, & Calamenthæ. 13. 80.
Odoratum oleum ex Pulegio. 14. 81.
Odoratum Origani oleum. 15. 82.
Odoratum oleum è Saluia. 16. 82.
Odoratum oleum Chamęmeli. 17. 83.
Odoratum Oleum Artemiſiæ. 18. 83.
Oleum Rutæ odoratum. 19. 83.
Fœniculi odoratum oleum. 20. 84.
Ex Aniſis odoratum oleum. 21. 85.
Corianni oleum. 22. 86.
Ex Lauro oleum. 23. 86.
Ex Cupreſſi fructu oleum. 24. 86.
Odoratum oleum ex radicibus Angelicæ. 25. 87.
Quomodo Olea præſtantiora, & validiora fiant. 26. 87.
LIBER QVARTVS. De diſtillatione oleorum exoticarum plantarum. 88.
De oleo Cinnamomeo odorato. 1. 89.
Oleum exoticorum Gariophyllorum. 2. 90.
Oleum Nucis Myriſticæ. 3. 91.
Oleum Cardamomi. 4. 92.
Oleum Piperis. 5. 93.
Oleum ex Nuce Indica. 6. 94.
LIBER QVINTVS. De Reſinis diſtillandis.
Fornacula, & vas quibus Reſinarum oleum eliciamus. Cap. 1. 96.
Maſtiches oleum quomodo extrahatur. 2. 97.
Oleum Carabis quomodo extrahatur. 3. 98.
Oleum Belzoini. 4. 99.

Styra-

Styracis Oleum odoratum. 5. 100.
Oleum ex Balsamo Occidentali. 6. 101.
Oleum odoratum Thuris. 7. 102.
Opoponacis oleum. 8. 103.
Oleum Hammoniaci. 9. 103.
Oleum ex Terebinthina Resina. 10. 104.
Oleum Picis. 11. 104.
Oleum ex Cera. 12. 105.
Oleum Camphuræ. 13. 106.
LIBER SEXTVS. De Oleo ex Lignis extrahendo. 107.
Vasa, & modi distillandi oleum ex Lignis. 1. 108.
Oleum ex Guaiaco quomodo exugatur. 2. 109.
Oleum ex Iuniperi Ligno. 3. 111.
Ex Agalloco, siue Ligno Aloes Oleum. 4. 111.
Oleum ex Aspalatho. 5. 112.
LIBER SEPTIMVS. De Aquis validis extrahendis. 113.
Aqua corrodens Aurum. 1. 114.
Aquæ Argentum corrodentes. 2. 116.
De aqua, siuè Vitrioli oleo. 3. 116.
De Sulphuris oleo. 4. 118.
Oleum ex aqua Tartari. 5. 119.
Oleum Argenti viui. 6. 120.
Oleum de Lateribus. 7. 122.
Oleum Salis communis. 8. 122.
Oleum Talci quomodo exugatur. 9. 123.
Quomodo diuersæ qualitatis aquæ simul commixtæ separentur. 10. 124.
LIBER OCTAVVS. Quo de extrahendis rerum virtutibus varia experimenta traduntur. 126.
Aqua Vitæ extractio sine Igne. 1. 127.
Aqua Vitæ cum Igne exuctio. 2. 128.
Quomodo Aquæ vitæ alijs modis ad laboris, & impensa-

rum

rum compendium extrahatur. 3. 130.
Quinta Aquæ vitæ essentia quomodo fiat. 4. 131.
Alius modus Quintam essentiam extrahendi de Fœniculo. 5. 135.
Quinta essentia Seselis Massilienſis Angelicæ, & Zedoariæ. 6. 135.
De Elixiribus. 7. 136.
Elixir ex multis simplicibus compositus. 8. 138.
De Cliſſo. 9. 141.
De Tincturis. 10. 143.
LIBER NONVS. Oleorum extractio cum prælo. 145.
Quomodo Oleum cum prælo extrahatur. 1. 146.
Oleum ex Myrrha. 2. 147.
De Moſchi Oleo. 3. 148.
Oleum ex Zibeto. 4. 149.
Ambaræ Oleum. 5. 149.
Caſtorei oleum. 6. 150.
Oleum Mitridatij, & Theriacæ. 7. 151.
Oleum Scorpionum diſtillatum. 8. 151.
Oleum Sacchari. 9. 152.
Ex Seminibus Citri oleum. 10. 152.
Oleum ex Seminibus Colloquintidis, & Sinapis. 11. 153.
Oleum Vitri. 12. 154.

FINIS.

ROMÆ.

Ex Typographia Reu. Cameræ Apostolicæ.

M. DC. VIII.
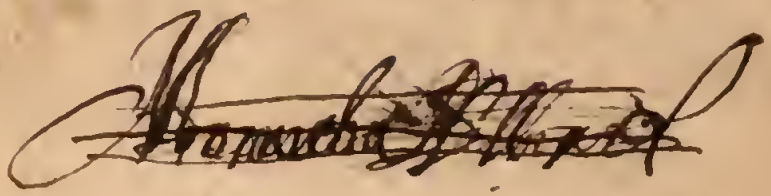
SVPERIORVM PERMISSV.